

ప్రతిదినము ప్రకటింపఁబడును.

Vol. 11 } చెన్నపట్టణము 1924 వ సం॥ జూన్ నెల 11-వ తేది బుధవారము } No. 61
సంపుటము ౧౧ } శ్రీ రక్తాక్షినామ సంవత్సరము, శ్రేష్ఠమాస శుద్ధ నవమి ౯. } సంచిక ౬౧

అమృతాంజనము అన్ని నొప్పులకు మంచిమందు

అప్పు గొప్పవారిచే వేలవ వేలు యోగ్యతాశ్రమములు పొందియున్నది. సంభాష చీటి చూచి కొనిన మోసముగలుగదు.

అమృతాంజనము సకలవిధ

నొప్పులకు నంజీవివంటిది

తలనొప్పుల మాన్పును, వాయువుపోట్ల బాపును,
పార్శవు నొప్పుల బారదోలును, పోట్లగొట్టును.
బెణుకుల భేదించును వాపుల రూపుమాఱును.
తగ్గును తగ్గించును దురదను తొలగించును.

ఈమందును రుద్దగానే చెమట పట్టుటవలన శరీర
మందలి దుష్పదార్థములను తొలగించి జేహమున
కారోగ్యము గలిగించును. నొప్పులు తీసివేసును.
విదేశములలో కూడ వాడుచున్నారు.

చక్క-నిడబ్బితో సహా పీసా 1-కి రు 0-10-0; డజన్ 1-కి రు 6-4-0. ప్రతియింట నుండదగినది.

శ్రీకృష్ణసాందర్యభవనప్రవేశమహోత్సవము

గురువారము తెనాలి 12-6-24
శ్రీ సింహపురి సుగుణవిలాససభవాడు (నెల్లూరు)

మానవతి

నాటకమును నాటిరాత్రి ప్రదర్శించుటకు

పి. సుబ్రహ్మణ్యము, మేనేజరు. దయతో సంగీకరించిరి. కె. సీతారామయ్య ప్రాప్తైరు.

అశ్వర్యము! వెల స్వల్పము!! ఫల మధికము!!!

భారతీయ తరుణామృత ఆఫీసు - పామిడి

మా ఔషధములవల్ల గుణములేనివో సొమ్ము వాప సివ్వబడును.
మా ఔషధములు ఉపయోగించుకొని, యాకు వైద్యులతో అవసర మందడు.
కోగులకు, విరోగులకు చాలా మంచిగుణ మిచ్చును.

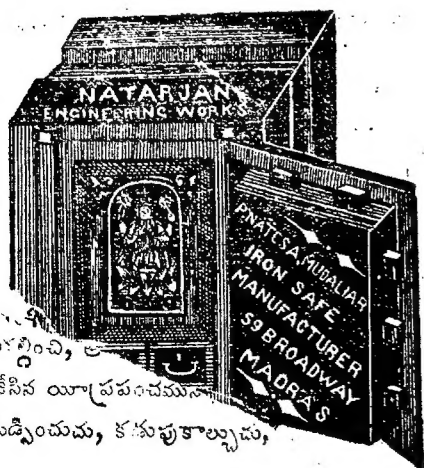
అమృత పాన సుగంధ చూర్ణము:—దీనిని తీ, కాచి తరి కాడ తరిను. ఈ వ్యాధిక కాలమునకు గల
గు యొందవడిమిని, తగ్గించి కాంతవరని, చలువను గలుగజేయు,
అమృతమునంటిది. ఇది మూత్ర వ్యాధులు, ఉష్ణకాయువులు మొదలగు వాటిని తప్పక నిదుర్చుటయే గాక రక్తమును శుభ్రపరచి,
అకలిని హెచ్చించును, ఇతర పాక్షికాలవలె దేహోగ్యమును చెడువునది కాదు. 10 రులములు గల డబ్బీ 1-కి రు 0-10-0.
పోస్టు ఖర్చు చేరు. 8 కప్పలవలె పొట్టును 1-కి రు 1.

1. ది ఇండియన్ ఇండస్ట్రీజ్ కంపెనీ లిమిటెడ్ నెం 10 యెన్ డ్రైనేజు, మద్రాసు, 2. ఎ. రంగయ్యకాయకు అందు
బడర్సు నెం. 18 బందడబిది మద్రాసు, 3. వెనిజెన్ సి స్టోర్సు, 578, ప్రై కావ్ ను రోడ్డు, తిరునెల్వేళి, మద్రాసు.
4. సి. వెంకయ్యశెట్టి అందు, బడర్సు. ఇనుముపెట్టె వ్యాపారం, 58, బ్రాడ్వే మరీయ నె. 10. రెడ్డిరామన్నబిది మద్రాసు.
5. ఆర్. పార్థసారధి శెట్టి, రాధాబాబు పోస్టుఅఫీసుయెడలి, వైరావేలి, మద్రాసు.

సరసము

దృఢమైనది

నమ్మకమైనది.

యిప్పటిమో స్వయం ప్రకారము బాగుగా తయారుచేయబడిన ఇనుపపెట్టెలు
ఈదిగున తెలుపబడిన వారివద్ద అమృతమునకు సిద్ధముగాయున్నది.
బాంకులు, కంపెనీలు, కార్యాలయములు, కోఆపరేటివ్ కంఘములు
మొదలగువాటికి సుధరా చేయబడినవి.

పి. న. శే. శ. మొదలియార్,

ఇరుపపెట్టెలు చేయువారు,
ప్రాప్తైరు, 59, బ్రాడ్వే, మద్రాసు.
నటరాజన్ ఎంజినీరింగు వర్కుసు. ఐరన్ అండు బ్రాన్ ఫౌండర్సు
ఆయర్ ఎంజినీరు, మెటారులు, మెషినుభాగములు, మొదలగునవి రిపేరు
చేయుటకుండు సమర్థతగలవారు. రైసుమిల్లుకు కావలసిన సిలండర్సు, సాప్లింగు,
నట్టెలు, సరస్సుగా యివ్వబడును. కుబ్బురాయప్పశెట్టి, పెద్దనాయకన్ శేటి,
మద్రాసు. మెషినులకు సంబంధించిన భాగములన్నియు అర్ధర యిచ్చిన
తయారుచేసి యివ్వబడును. ఉత్తరములు వ్రాసిన బడులు వ్రాయబడును.

వెల్లింగ్టన్ సినిమా

7.6-24 తేది శనివారమునండి 13.6-24 తేది కుక్ర
వారమునకు, దినమునకు రెండుసార్లు, సాయంత్రము 6-15 రాత్రి
9-30 గంటలకు శని, ఆదివారములందు మధ్యాహ్నము 3-15
గంటలకు యూనివర్సల్స్ ట్రై పెండెసు సీరియల్ ది
డేనియల్ బూని అద్భుత ధైర్యసాహసకృత్యములు
గల చిత్రాత్మకకథ, ఉపకథలు 7, 8, 9 మూడవవారము - 6
భాగములు. డ్రెడ్ థాట్ యూనివర్సల్స్ గ్రేట్ బాక్సింగు సిరి
యనుది రెడర్ ఫువర్సు కూడ చూడబడును.

నాణ్యమైన బసీనులు

ఈ దిగువ సుదూరించిన విల్లులో తయారగుచున్న బసీ
ములు, హిందూదేశపువిల్లు నూలులోనున్నా, ఖద్దరునూలులో,
కున్నా, హిందువుల పరిశ్రమచేతనున్నా, సకలమైనపట్టు, పున్నె,
ప్రత్తి, వగైరాభారముతోనూ తయారుచేయబడి, బహుసరస
మైనధరలకు. భాగ్యవంతులకు, బీదసాదలకు, ఏటుగా యుండే
లాగుననూ, విదేశపు ధరలకంటె వీలైనంత చొకగా యేర్పాటు
చేసి విక్రయించుచున్నాము.

వర్తకులకు (హోలుశేలు) మొత్తపు బేరమునకు, కం
ట్రాక్టులకు, చాలా వ్యాపారపిట్ల కల్లుజేసినాము గనుక ధరలు
తెలియగోరవారు యాక్రింది విలాసమునకు వ్రాసినయెడల చార్జీ
లేకుండా ఖరీదులపట్టి పంపెదము. కాంపిలు బసీములు ప్యాకెట్టు
౧ కి ఖరీదు, పోస్టు ఫ్రీ రు 6-0-0

మానేజరు:— ఆంధ్రహోజీరీమిల్సు,
బెజవాడ, దక్షిణఇండియా.

చాకులు-తాళములు
మంగలికత్తులు.
ఆంధ్రసోదరులచే చేయబడినవి మేలయినవి.
వెంటనే ధరలక్యాటలాగుకువ్రాయుడు.
బి వెంకటేశ్వర్లు యండ్ కో లిమిటెడ్
కట్టర్సు అండ్ లాకోమేకర్సు ccl.
3081 పెద్దాపురం. (గోధావరిజిల్లా)
తెలిగోఫోన్ ఆడ్రెసు. "ఇంద్రప్రస్థ" పెద్దాపురం.

గుంటూరుజిల్లాసంఘము

1924-25 వ. తేదిన పగలు ౧౨ గంటలకు
గుంటూరులో స్వరాజ్యకార్యాలయమున
సమావేశమైన నూతనసామాన్య
సంఘసభవారి ముఖ్యచర్యలు

తీర్మానములు

౧. ఈజిల్లా సంఘమునకు ౧౯౨౪-౨౫ సంవత్సరము
సకు శ్రీయుతులు అంచె శివయ్య, కన్నెగంటి నూర్యనారాయణ
యగూర్తించాడనీ, మద్ది రాధాకృష్ణయ్యగారను వుపాధ్యక్షులుగా
యెన్నుకొనడమైనది.

౨. గోవిందరాజుల వెంకటకృష్ణారావుగారు, వడ్లమూడి
ముక్తేశ్వరప్రసాద రావుగారు కార్యదర్శులుగా యెన్నుకొన
బడినది.

౩. కార్యసంఘసభకు యీక్రింద పేర్కొనబడినవారిని
సభ్యులుగా యెన్నుకొనడమైనది.

౧. ఆవుటపల్లి వెంకట్రావు, ౨. పుచ్చా లక్ష్మీనరసిం
హం, ౩. బెల్లంకొండ రాఘవరావు, ౪. మనగపాటి చిన
హనుమయ్య, ౫. కొండ వెంకటప్పయ్యపంతులు, ౬. ఇటి
కాల నూర్యనారాయణ, ౭. గొల్లపూడి సీతారామశాస్త్రి,
౮. దాసరి లక్ష్మీనారాయణ, ౯. కోట విశ్వనాథం, ౧౦.
ఉన్నవ లక్ష్మీబాయిమ్మ, ౧౧. మంలెన సుబ్బరాజుగారు.

౪. ఈక్రింద పేర్కొనబడినవారిని జిల్లా విద్యకభట
సంఘమునకు యెన్నుకొనడమైనది.

౧. శరణు రామస్వామిచాదనీ, ౨. అన్నాప్రగడ కా
మేశ్వరరావు, ౩. అంచె శివయ్య, ౪. రావు వెంకట్రాయణం
౫. మల్లాది దేవేంద్రుడుగారు.

వీరిలో శ్రీ శరణురామస్వామి చాదనీగారిని కన్వీనరు
గా యెన్నుకొనడమైనది. ఈసంఘమువారు హిందుస్థానీ సేవా
దళముయొక్క నిబంధనల ననుసరించి విద్యకభటము, సహాయ
కులను చేర్చుటకును, తరిగితుచేయుటకును, చేసేయేర్పాటు
లనుగురించి జిల్లాసంఘమువారికి జూకాన్వేషణలోగా శిఫారసు
చేయవలెను.

౫. జిల్లాసంఘమువారు రాష్ట్రసంఘమునకు వుపరిగ
యెన్నుకొనవలసిన ౫ గురు ప్రతినిధులగునను, జిల్లాసంఘము
వారు ౧౦-౫-౨౦ వ తేదిన చేసిన ౨౦ వ తీర్మానప్రకారం
పంపుటకు వైద్యక, కార్మికప్రతినిధులు ప్రస్తుతము దొరక
నందున ఆ ౩ స్థానములకు శ్రీయుత కొండ వెంకటప్పయ్య
పంతులుగారు, గొంతిరెడ్డి రామిరెడ్డిగారు, ఆళ్ల వెంకటరెడ్డి
గారను యెన్నుకొనడమైనది. జాతీయస్థాపకాల వుపాధ్యక్ష
యలతరపున శ్రీయుతులు వేమూరి రామకృష్ణారావు, టి. నర
సింహాచార్యులు (కారదనికేతనము) గారను యెన్నుకొనడ
మైనది.

౬. కోటప్పకొండవద్ద శివరాత్రినాడు చేసిన ఖర్చుల
తాబుకు లెఖ్యులను పరిశీలించి, అయినఖర్చులను మంజూరు
చేయుటకు కార్యసంఘమువారికి అధికారమివ్వడమైనది.

జిల్లావిభజన

౭. గుంటూరుమండలమున, కాంగ్రెస్ ప్రచారము సక్రమ
ముగా జరుపుటకై, రెండుభాగములుగా విభజించి, అందు
నర్సారావుపేట, చినకొండ, సత్తెనపల్లి, పల్నాడు, గుంటూ
రుతాలూకాలు, పశ్చిమగుంటూరుజిల్లాగాను తక్కినవి తూర్పు
గుంటూరుజిల్లాగాను యేర్పరుచుటకు రాష్ట్రీయసంఘమువారిని
కోరడమైనది.

ఉపపాదకులు:— గోవిందరాజుల వెంకటకృష్ణారావు
గారు.

ఆమోదకులు:— అన్నాప్రగడ కామేశ్వరరావుగారు.

స ప ర ణ

ప్రస్తుతము జరుగుచున్న తీర్మానమును
విలుపుచేసి, రాష్ట్రసంఘమునుండి, ప్రతిమాసము వచ్చుచున్న
విరాళములను జిల్లాసంఘమునకు సంబంధించిన అన్నివిధములైన
బాపతులసొమ్ములోనుండి, ప్రతిమాసము తాలూకాలవారుగా
ఖర్చుపెట్టుటకు యాసభవారు తీర్మానించుచున్నారు.

ఉ|| పత్రి అనంతరావుగారు.

అ|| వున్నవ లక్ష్మీబాయిమ్మగారు.

నవరణకు నవరణ

తాలూకాలవారిగా అనుమాటకుముందు అవుసరమును
అనుమాటలు చేర్చవలెను.

ఉ|| కొండ వెంకటప్పయ్యపంతులుగారు.
అ|| వేమూరి వెంకటసుబ్బారావు.
చివరసవరణ వోటుకుపెట్టబడి అధికసంఖ్యాకులచే ఆ
మోదింపబడినది తరువాత యీసవరణతో కూడిన మొదటిసవ
రణ వోటుకుపెట్టబడి అధికసంఖ్యాకులచే నామోదింపబడినది.
ఇందువలన అసలుతీర్మానము నిలుపునలబడినది. ఈసభను
యింతటితో ఆపి రేపువునయము ౭ గంటలకు అడ్డగత చేయడ
మైనది.

(సం) వు. లక్ష్మీనారాయణ,

అధ్యక్షులు.

ఈసభ ౨౯-౫-౨౪ వ తేదీ వునయము ౮ గంటలకు
తిరిగి సమావేశమైనది.

౮. ౧౯౨౩ సం|| పు లెఖ్యుల ఆడిట్ రిపోర్టు చదివి
అందుకు కార్యదర్శి వ్రాసిన జవాబుల నంగీకరించడమైనది.

౯. గోవిందరాజుల వెంకటకృష్ణారావుగారు ౨౩-౫-౨౪
న పంపిన ప్రశ్నలను, అందుకు కార్యదర్శిలిచ్చిన జవాబులను
చదువడమైనది.

౧౦. ప్రత్యేక నిధియని యేర్పాటుచేసిన నిధిపై, జిల్లా
సంఘమువారి కేవిధమున పరిపాలనాధికారము లేదు గనుక
యీనిధిని యింతటితో తీసివేయవలసినదని యీసంఘమువారు
తీర్మానించుచున్నారు.

ఉపపాదకులు:— గోవిందరాజుల వెంకటకృష్ణారావు
గారు.

ఆమోదకులు:— అన్నాప్రగడ కామేశ్వరరావుగారు.
ఈతీర్మానము అధికసంఖ్యాకులచే నిరాకరింపబడినది.

౧౧. రేపల్లెతాలూకాలో శ్రీ గాంధీపూజానిధికి సమ
ర్పింపవలసిన నాలుగువేలరూప్యములను సంపూర్తిగా వసూలు
చేయువరకును యిట్టిద్రోక్కుమును కఠినదీక్షాబద్ధులై యీమందు
వేసవిలో పలుకప్తములకు లోనై తత్పూజానిధిని వాదాపుగా
నిప్పటికే సంపాదించి, యింకను సంపాదింపుచున్న దీక్షాసంఘ
సభ్యులగు,

శ్రీయుత మాచిరాజు రామమూర్తిపంతులు, ఓగ్గటి
వెంకటసుబ్బయ్య, నాగళ్ల ఆమ్మయ్యచాదనీ, రావు వెంకట్రా
యణం, పెనుమర్తి శివరామరాజు, మద్దుల వెంకటగిరిరావు,
తటవర్తి రాజారావుగార్ల దేశసేవాదీక్షా సీసభవా రెంతయు
అభినందించుచున్నారు.

ఉపపాదకులు:— గో. సీతారామశాస్త్రిగారు.
ఆమోదకులు:— తుమ్మల సీతారామమూర్తి చాదనీ.

ఈతీర్మానము యేకగ్రీవముగ అంగీకరింపబడినది.

ఈసభను తిరిగి మధ్యాహ్నం ౧ గంటకు అడ్డగత చేయడ
మైనది.

(సం) వు. లక్ష్మీనారాయణ,

అధ్యక్షులు.

ఈసభ ౨౯-౫-౨౪ మధ్యాహ్నం ౨ గంటలకు తిరిగి
సమావేశమైనది.

ఉపాధ్యక్షులు కన్నెగంటి నూర్యనారాయణమూర్తి
గా రధ్యక్షత వహించిరి.

౧౨. జిల్లాసంఘమునకు శ్రీయుత కన్నెగంటి నూర్య
నారాయణమూర్తి చాదనీగారి నధ్యక్షునిగా యెన్నుకొనడ
మైనది.

౧౩. శ్రీయుత బెల్లంకొండ రాఘవరావుగారిని శ్రీ
కన్నెగంటి నూర్యనారాయణమూర్తి చాదనీగారి స్థానములో
వుపాధ్యక్షునిగా యెన్నుకొనడమైనది.

౧౪. గుంటూరుజిల్లా ఖద్దరుబోర్డువారు ఇతరజిల్లాలలో
తయారగు ఖద్దరును తెప్పించుటమాని యీజిల్లాలో ఖద్దరు
వుత్పత్తికి ఆసనమును వినియోగించవలెనని యీసభవారు ఖద్దరు
బోర్డువారిని హెచ్చరించుచున్నారు.

ఉ|| నల్లగొండ జానకిరామయ్యగారు.
అ|| బెల్లంకొండ రాఘవరావుగారు.

ఈతీర్మానము వోటుకుపెట్టబడి అధికసంఖ్యాకులచే
నిరాకరించబడినది.

౧౫. ఇకముందు ప్రచారకులు గ్రామములలో సంఘ
బలమును ఆనగా (సభ్యులసంఖ్యను) వృద్ధిచేయుటయు, సంఘ
ములు యిదివరకు ఏర్పడనివాట్ల ఏర్పరుచుటయొక్క, ఖద్దరు
బోర్డునుండి దూది లేక ఏకులున్ను, వస్త్రమున్ను గ్రామముల
లోనికి తీసికొనివెళ్లి ప్రజలకు విక్రయించుటయు, గ్రామము
లలో తయారయ్యేములను ఖద్దరుబోర్డువారు ఏర్పరచే వద్దని
ప్రకారం క్రయమునకో, లేక పాలికో తీసికొని ఖద్దరుబోర్డుకు
పంపుటయొక్కాడ చేయుమండవలెను. వస్త్రమును యిదివరకు

చేయబడిన తీర్మానముప్రకారం తాలూకావారే ఖద్దరుబోర్డు
నుంచి జామీనుమీద తీసికొని ప్రచారకులద్వారా విక్రయం
చేయించవలెను. దూదియేకులకుడ అదేప్రకారం తీసికొని పని
చేయవలెను. శ్రీకొలది గాంధీపూజానిధికి చందాలు వసూలు
చేయవలెను. ఈతీర్మానము అయినపిమ్మట అగ్యక్షులు వెళ్లి
నందున వుపాధ్యక్షులు అంచె శివయ్యగారు అగ్యక్షులను
వహించిరి.

౧౬. ఈక్రింద వుపహరించబడిన తాలూకాలు వాటి
కేందరుగా నమోదుచేయబడిన మొత్తములను పూజానిధికి చంద
లుగా వసూలుచేయవలెను.

తెనాలి	రు ౫,౦౦౦
బాపట్ల	౫,౦౦౦
రేపల్లె	౪,౦౦౦
గుంటూరు	౪,౦౦౦
నర్సారావుపేట	౧,౦౦౦
సత్తెనపల్లి	౫౦౦
ఒంగోలు	౫౦౦
మొ	౨౦,౦౦౦

వీలైనంతవరకు తైతాలూకాలలో దీక్షాసంఘము లేర్పడి
యీపని నెలవేర్చవలెనని యీ సంఘమువారు సూచించు
చున్నారు.

౧౭. భీమవరపు సలక్షణరావుగారి ఎన్నికవిషయమై
కార్యదర్శిగారు చెప్పినసంగతిని వారు చెల్లించిన సభ్యత్వమును
మురళీదు ౧౯-౩-౨౪ వ తేదీన గలదైయుండి జిల్లాసంఘ
కార్యాలయమునకు సకాలములో రాకపోవడము ఆయనలోప
ముగానందున ఆయనను సత్తెనపల్లిశ్రీరామేశ్వరపున జిల్లా సంఘ
సభ్యుడుగా పరిగణించడమైనది.

౨౦. ఈజిల్లాలో కొన్ని తాలూకాలలోనుండి రాష్ట్ర
సంఘమునకు పంపవలసిన ప్రతినిధులయొన్నికకు దరఖాస్తులు
సకాలములో రానందునను యితరకారణములచేతను కొన్ని
స్థానములు ఖాళీగాయున్నందున సదరుస్థానములకు తిరిగి యెన్ని
కలుజరుపుటకు ఆగస్టునెలాఖరువరకు వ్యవధి వృద్ధిచేయవలెనని
యీసంఘమువారు రాష్ట్రసంఘమువారిని కోరుచున్నారు.

౨౧. కన్నెగంటి నూర్యనారాయణ మూర్తిగారు తె
నాలిశ్రీరామేశ్వరపున ప్రాతినిధ్యము వలనకొన్నందున ఆరాజీ
నామాను అంగీకరించడమైనది.

౨౨. బ్రాహ్మణకోడూరులో ౬-౬-౨౪ లగాయతు
౧౨-౬-౨౪ వరకు జరగనున్న జాతీయవిద్యా పాఠ్యక్రమ నిర్ణ
యసభకు ఏర్పాట్లకు ఖర్చులక్రింద సహాయముగోరుచు శ్రీ
వెంకటబలపతి, మద్ది వెంకటరంగయ్య, నల్లరావూర్ల పెట్టుకున్న
దరఖాస్తు చదివి వారికి రు. ౫౦/లు యిచ్చుటకు తీర్మానించడ
మైనది. ఈమొత్తమును జాతీయపాఠశాలల పతనీయగ్రంథ
ములు వ్రాయునిధిలోనుండి యిచ్చుటకు తీర్మానించడమైనది.

౨౩. తక్కినవిషయములన్నియు కార్యసంఘమువారు
అలోచించవలెనని తీర్మానించడమైనది.

(సం) అంచె శివయ్య,

వుపాధ్యక్షులు ౨౯-౫-౨౪

వడ్లమూడి ముక్తేశ్వరప్రసాదరావు,
జిల్లాసంఘకార్యదర్శి ౬-౬-౨౪.

కాన్పూరు

కంకర సప్లయ
రు 70,000 అవహరించుట

కాన్పూరు, జూన్ 9:— కంకరసప్లయనిగురించి విచార
ించుటకు మ్యునిసిపల్ బోర్డువారిచే నియమింపబడిన కమిటీవారు
నివేదిక నిచ్చిరి. విచారణలప మ్యునిసిపల్ పబ్లిక్ వర్క్స్ కమిటీలో
విచారకరమున పరిశీలులు బయటపడెను. బోర్డులోనున్న యు
న్నవోద్యోగులు ఆశ్రద్ధ వహించిరినీ, లేరను. రు 70,000 అప
హరింపబడినట్లు లేరను. కంట్రాక్టులును యిద్దరు ఓనరుసీరు
లును సివిలుగాను క్రిమినలుగాను బాధ్యులనియు వీరిని శిక్షింప
వలసినదనియు కమిటీవారు చెప్పిరి. మరియు నిద్దరు గుమాస్తాలను
కోర్టుగాంగును తాపీపనివాండ్రగాంగును తీసివేయుమని యీ
కమిటీవారు శిఫారసుచేసిరి. ఇంజనీరుపూర్తిగా ఆశ్రద్ధగానున్న
ట్లు కనుగొనబడెను. ఈనివేదికమును విచారింపుటకు
వారియవసరసభయొకటి జరుగును. ఈసభలోనే ప్రజలును ఆ
కురతలో యెదురుదూముచున్నారు. (ఆ. ప్ర.)

కృష్ణా డెల్టా

(మేనెల 24 వ తేదీ తరువాయి)

II

ఆయకట్టు మించినది దరఖాస్తుల త్రోసిపుచ్చి క్లాసుల బెట్టి ఆయకట్టులోని కొన్ని భూములను తగ్గించి తుదకు 70 వేల యకరములను రమారమిగా తమకుచోచినరీతిని జేర్చి మూడునాలుగు వైపుల పల్లపుసాగగలిగినట్టియు, ఇతరమైనట్టియు ఇన్వాలంటరీ భూములకు సైతము యిరువది రెట్లవరకు శిక్షార్థములుగొనుట విచారకరము.

ఎట్లు ఎన్ని మార్పుగా వించినను పంటకాలువలు మాత్రము ఆతీరే - ఆదారే - ఆలోలే - ఆవిశాలమే - ఆసాదపులే - ఆమ్యాజీలేఖలే - అచ్చునుగ నెప్పటియట్లే యుండెను. కాని అందు అణుమాత్రమేనియు మార్పుగానరాదు.

వేసరిగిది నమలలో నారులుపోయియుండుటలన కాలవలనువచ్చి నప్పటినుండియు నీరు ముగుగుకాలువలలో బడకుండ పాలములలో బెట్టుటవలన నెలరోజుల నీరు అధికముగ కలిసివచ్చుచున్నది. ఇది పదిహేనువత్సరములనుండిమాత్రము జరుగుచున్నది. ఇందువలన లక్షయకరములు సాగుతరుణములలో తడియుట వలన ఆయకట్టులో పెచ్చురావలసియున్నది. తరువాత నెలలలో కృష్ణానదిలో నీరులేదని ఎవరు అనజాలరు.

అక్టోబరు ఆఖరువరకు నదిలో ఎంతో పెచ్చునీరున్నను హెడ్డుగూను ఎంతటికాలముగనన్నను తంబురా తీగలవలె నున్న కాలువకట్టలు, ప్రతియాశీసరువును దుడుకుగొలుపుచున్నవి. అధికారు లెంతటికట్టవీరు పడుచుచున్నను - యేలూరుకాలువగాని - రవీమకాలువగాని, బం ద రు కాలువ గాని ఎ చ ట నో ఒ క చో ట తె గ బడి పో వు ట యు, దా దా పు వారములచొప్పున సయితము ఎడ్డుగూనులు మూయుటయు పిమ్మట మరమ్మతులు చేసిన భాగము బిగియవరకును అర్ధనీరు నడుచుటయు సంభవమై సాగుతరుణదినములలో పంటకాలువలు నుండిరావలసిన బోయెల వారములకింద సాగక మొండిపడి యర్రమానయు,దమ్మును ఎండిపోయి రైతులు చాచి పంటపండ్లమును పొందవలసివచ్చుచున్నది. సంవత్సరము పొడవున జేసిన కష్ట మంతయు పడుటలసిపోవుచున్నది. వ్యవసాయకుడు పాలమును మరమ్మతు-నారు మడి చలువముక్కి-నారుమడి మరమ్మతు-ఆపైన నారు తరుణమున పోయియుండు. అదునులో నీరుకట్టలు-అదునుతప్పకుండా నాటుట- ఎర్రమానమీద యెండిపోకుండా నీరుకట్టలు- సకాలమున కలుపుతీయుట- వరి కోతకువచ్చు వరకును నీరును యేమరక పెట్టుచుండుట, యీవై యులలో నే భాగమున అక్రమ జూపినను ఆపూర్వభాగ పరిశ్రమ మంతయు వ్యర్థమై ఇక యుత్తరభాగములో పనిలేక ప్రతిఫలము పెద్దనున్నా వచ్చును.

మరియు మృగశిరకాత్రిమొదలు విశాఖాంతమువరకు కృష్ణా డెల్టాలో వేయు వరిపైలకు నియమితకాలము ఆరమాసములు అనగా మృగశిరలో భూమిలోవేసిన వరివిత్తనము విశాఖ యందు వెన్నురూపములో మనకు గోచరమగును. విత్తనములు ఆరుద్ర,పునర్వసు, పుష్యమి, ఆశ్లేషకార్త్యులలో విత్తినను విశాఖకే వెన్నులు వెల్లువ. కనుక విత్తుట కాలస్యము జరిగినరోజులు విత్తుల పంచిలోనే భుక్తమగుచున్నది. నారుమడిలో మృగశిరకార్త్యులలో విత్తి ముఖకార్త్యులలో అనగా ఘమారు మూడుమాసములకు నాటినను అదేకాలమునకు వెన్నులు వెల్లువ గాన దాని విలువగల కాలమంతయు నారుమడిలోనే భుక్తమగునని తెలియవలెను. మడిలోనున్న నారు 40 రోజులకు మించినయెడల వేరు ఎక్కువగా పెరుగుటయు, కలుపునే పోయియు, ఎందునకును కొరగాదు. వరిపైరు తేర్చిన ఆరమాసములు నాలుగు భాగములుగ విడదీయవచ్చును.

(1) నారుపెరుగు కాలము (2) వరివేయు కాలము (3) గర్భముతువు (4) వరివెన్నులు తయారగు కాలము. మొదటి భాగములు ఉత్తరకార్తివరకును, పూర్వభాగమనియును- క్షిప్ర మూడునాలుగు భాగములు పుత్తరభాగ మనియు వాడవచ్చును.

(అ) నారుపెరుగు కాలము మృగశిర మొదలు ఆరుద్రవరకు 80 రోజులు జూన్ 7 వ తేదీనుండి జూలై 7 వ తేదీవరకు ఘమారుగా దీనికి సమకాలమై యున్నది.

(ఆ) వరివేయు కాలము పునర్వసు, పుష్యమి, ఆశ్లేష, మఖ, పుబ్బ అనగా జూలై యెడవతేదీ మొదలు సెప్టెంబరు 18 వ తేదీ వరకు అనగా రెండునెలల పడకొందురోజులు పై రైతులకు సమకాలము.

(ఇ) ఉత్తరకార్తిలో వరిపిలకలు వేయుట మాని పైరులు ఎర్రబారిపోవును. హస్తము కార్తిలో కలుపుకట్టును. చిత్తకార్తిలో పెట్ట యేర్పడును. స్వాతికార్తి వెల్లువరకు పైరులు పూర్తిగా యానిపోవును. యానాలుగుకార్త్యులకు సమకాలము సెప్టెంబరు 18 మొదలు నవంబరు 14 తేదీ వరకు ఘమారుగా సరియై యున్నవి.

(ఈ) విశాఖ అనురాధ కార్త్యులలో సగముకాలమువరి వెన్నులు పాలుబోసికొని తయారగును. దీనికి సమకాలము నవంబరు 14 మొదలు డిశంబరు 4 వరకు ఘమారుగాసరియై యున్నది. పూర్వభాగములో నారు పోయియుండుగాని నాటుటకుగాని ఆలసిచినయెడల వరిపిలకలుచేయు కాలమంతయు భుక్తమైపోవుట యే గాక తలపైరులకు తాటియాకుతెవులు -యొలె-దుంపపిప్పి కోడి-పూచితీరు మొదలగు తెవుభుక్తలిగి నాల్గవంతుపంటయైనను పండనేరదు.

చిత్తకార్తిలోపల యెప్పుడునాటువేసినను ఈకార్తిలో నే వరికి పొట్టయేర్పడును గనుక శ్రేతగానాటిన చేలు వరిచేయుటకుగాని పంటపండుటకుగాని ఏమాత్రము అవకాశములేదు. అందుచేతనే చేతిలో కర్మకన్న చేలోకర్మ ముదురు, అనుసామ్యము చొప్పున రైతులు రోహిణికార్తిలోనే వరినారు పెంచి వారి పాలములు ఆరుద్ర, పునర్వసు, కార్త్యులలోనే అనగా జూలై నెల 15 వతేదీ లోపలనే నాటుటకు ప్రయత్నించుచున్నారు. అట్టి పాలములే మంచి ఫలితము నిచ్చుచున్నవి.

ఈశ్వరచట్టము వైభవముననుండ - ప్రభుత్వవిధానము అందుకుపూర్తిగ వ్యతిరేకముగానున్నది. నీరునదిలోనుండి కాలువలకు నిరభ్యంతరముగ ప్రవహించినచో - సెవింటి ద్యూటీ అనగా రెండు నెలల 10 రోజులలో సాగుబడిచేయగల యవకాశము కాలువలలో నున్నదని వినుచున్నాము. కాని నదిలో నీరుండుట వారిచేతిలోని పనికాదు. కాలువలు సరిగావుండుకొని నీరు వచ్చినపుడు అభ్యంతరము లేకుండా ప్రవహింప చేసికొనుట తనను వారు ప్రయత్నించుటలేదు. ఉన్న కాలువలను నదియొక్క హెచ్చునీటి సరఫరాలో నడిపించుటకైనను వారు ఆనరణలో బెట్టుప్రయత్నములు దాపులనున్నట్లు లేదు. వారు ద్యూటీలేక్కల ననుసరించి తూములనుంచిరేగాని ఆమ్యాజీకి సరిగా కాలువహెడ్డులో నీరుంచుట వారి కందుబాటులో లేకుండా బోయినది. అందువలన పంటలు పండించు విధాయక కృత్యములో రాజకాసముకంటె ఈశ్వరకాసముననే దృష్టి యందుంచి తమ పాలముల బండించుకొనుటకు రైతు లనేకపాట్లు బడుచున్నారు. ఇందు చిన్నపెద్దలను భేదములగుపడుటలేదు. అందువలన కాలువచివర రైతులు ముఖకార్తిలో కూడ నాటుకొనజాలక శివులుకూడ దండుగబెట్టుకొని మంచి కాలమున కెదురుజూచుచు అగచాట్లబడుచున్నారు.

మాగాని వ్యవసాయములోని మార్పునుబట్టియు అనగా జాలయూనాసమంతము మురుగు కాలువలలో బడు పంటనీటి ప్రవాహము నరికట్టి పాలములకు బెట్టుటను బట్టియు నదిలోని నీటినిబట్టియు కాలువలు సరియగు ఫలములో నున్నచో ఆయకట్టులో లక్షయకరములు చేర్చినను నీటిసరఫరా యగుననియు కాలువలు నదిలోనున్న హెచ్చునీటిని భరింపగలుగనట్లు రిమాడోచేసి ఆనకట్టకు వట్టర్ను రెంచినయెడల యీప్రకార వ్యర్థ డెల్టాలో రమారమి మూడులక్షలు యకరములు ఐనను పల్లపుసాగుబడిచేయవచ్చుననియు మనవి చేయుచున్నాను.

నాకు డిపార్టుమెంటు వ్యవహారజ్ఞాన మంతగా లేకున్నను జూలై ఆగస్టు సెప్టెంబరు అక్టోబరు మాసములలో నదిలో నుండు హెచ్చునీటిని బట్టి కాలువలయొక్క సంస్కారము లేనందున బంగారతో సమముగు విలువగల ఆపంటనీరు ఉప్పు సముద్రమునకు బంపబడుచున్నదని మనవిచేయుచున్నాను.

అయితే ప్రతిమాడు సంవత్సరములలో నొక సంవత్సరము నవంబరు మాసములో నీటిచిక్క రాగలవని ఇరిగేషన్ డిపార్టుమెంటువారు రసవచ్చును. అయినను నవంబరు ఆఖరువారములోనే వరికోతలు ప్రారంభమగుచున్నవి. కోతకు పూర్వము 15 రోజులుక్రిందుట పెట్టికీరే పాలములకు సరిపోగలదు. అట్లేనను చిక్కులేదు. అక్టోబరు వరకు నదిలో పూర్తియగు హెచ్చునీరుండున్నది. అందువలన కాలువలను సంస్కారణ మొనరించి మొనములపంటలను పండించుకొనుటకు దరఖాస్తులను ఏల మంజూరీల నియోగారు.

సాధారణము జలాశయముల క్రింద లక్షలెకరలపై యకరములభూములు నేద్యము చేయుచుండగ కృష్ణానదినంటి మహానది క్రింద ఘమారు (7) యేడు లక్షలయకరముల భూము

లకు మాత్రమే దరఖాస్తులమంజూరీల నిచ్చి ఎన్నోగుంటలెఖల శిష్టమండుట లజ్జాకరముగ నున్నది. డెల్టా అన్ని పనులలోని కిని ప్రజలకును ప్రభుత్వమునకును లాభకరమగుపని. పూర్తియగు నీటి సరఫరా నిచ్చుచు అనుకూలమున పరిశీలులుగల మహానది కృష్ణానది. సారవంతములగు అనేకములైన బంజరు భూములుగల డెల్టా ఈ కృష్ణా డెల్టా అయివున్నది. ఆహారపదార్థాభివృద్ధికి అత్యంతవశ్యకమైన కాలము యీ కాలము. కొన్ని దేశములలో బహుమానము లిచ్చి ప్రజాభివృద్ధికి పోతెన్నమా మిచ్చిన ప్రభుత్వము లున్నవి. పోర్చుగెసుదలైనవి. ఏలిప్పలైనను పడి ఒకగింజకు పదిగింజలు పండించు రైతు వానికి శిష్యార్థపు పన్నులా? ఎవరికినిపనికిరాని కొలెటి నీటిని ఇంజన సహాయమున పంటలుపండించు రైతులకుకూడా శిష్యార్థములా? ఈ డెల్టాపైన వచ్చేడి ఆదాయమునైన నూటికి అయిదు రూపాయలైనను మరమ్మతు పనులకు ఖర్చు పెట్టుటకు నోరుకొనలేదా?

ఇదివరకు వచ్చుచున్న రాబడిని వదిలివేసినను కృష్ణ డెల్టాలో, పైనుదహరించినరీతిని డెల్టాభివృద్ధి పరిచినచో 15 లక్షల రూపాయల ఆదాయము లభించునప్పుడు మూడుకోట్లు రూపాయలు అప్పుచేసినను నూతనరాబడిమీదనే భరింపగల డెల్టా అయివున్నదిగదా? ఏల పోలిమాచుచున్నార?

ఏటేట కాలువల శ్రవ్యమరమ్మతుల కిచ్చువైకమంతయు ఖర్చుపడుటలేదు. ఖర్చుపడునది అయినను సరియగువిధానములలో ఖర్చుపడుటలేదు. కాలువలు నదిలో కెక్కున నీరున్నపుడు గ్రహింపబడులాగున లేగిన చెడలుపు చెయ్యవలసి యున్నవి. కట్టలు ఎత్తుగా నిర్మింపవలసియున్నవి. మురుగుకాలువలన్నియు పూర్తిగా పూడిపోయి నేలతో సమముగానున్నవి గనుక మురుగు కాలువలన్నిటిని పునర్నిర్మాణము చేయవలసియున్నవి. నూతన మురుగుకాలువలెన్నో శ్రవ్యబడవలసియున్నవి. ఆనకట్టకు వట్టర్నుప్రపాజలు వెంటనే నెరవేర్చవలసియున్నది. కృష్ణ ఆనకట్టకు ఎగువనువేసినలొంగు వెంటనే తీసివేయవలసియున్నది.

ఇతరముగానున్న బాహ్యయోగ మొదలగు పునరులు నీరు నువయోగించుటకు సాగ్యములలో వింపవలసియున్నది. జిల్లాలోనున్న ఇరిగేషన్ జలాశయములకు ఎక్కువ నీటివనరులు కల్పింపవలసియున్నవి. ఇవన్నియు ప్రజలకును ప్రభుత్వమునకును లాభకరమయినవిగాని శక్తదాయకములైనవను తెంతమాత్రమును కానని ఘట్టిగా మనవి చేయుచున్నాను. డెల్టాయేర్పడిన ఘమారు 80 సంవత్సరముల నుండియు ప్రతిసంవత్సరము 50 ఏబిది లక్షలరూపాయలను, దాదాపుగా ఆదాయము నిచ్చుచున్నను డెల్టాయొక్క బాల్కనవల్లోని నిర్మాణమువచ్చి దానికి ఎంచవగిన ఎట్టియభివృద్ధియు యివ్వనందున డెల్టా యధోగతిలోనికి వచ్చినది. డెల్టాపురుషుడు రోగగ్రస్తుడైనాడు. మహాదరము వెరిగినది. పాదములు బలహీనమై పూచకాల్గెనవి. అక్షిణ్యము ప్రసరించినది. స్థూత్రబంధమైనది. ఆనకట్ట ఎగువను నడిగర్చుననున్న పెట్టతీస గాని కడుపులోని బల్ల పోనేరదు. కాలువల కట్టలు తగినంతవలము గలవిగానున్నగాని డెల్టాపురుషుని పూచకాట్ల బిష్టములు కాజాలవు. కట్టలు తెగబడి నీళ్లు నిరుపయోగముగా పోవుట ఆపినగాని డెల్టాపురుషుని అక్షి రిబాస నివారణ కానేరదు. డెల్టాపురుషునికి మాత్రద్వారము లనదగిన మురుగుకాలువల నిర్మాణములు సరిచెయ్యబడినగాని ఆతనిమూత్రబంధము నశించి ఆరోగ్యము కలుగనేరదు.

ఎనుదిన్నారములనుండి యేటేట 50 లక్షలనీటికాసు లనిచ్చిన ప్రభుత్వముచోదాత యేటేట 50 లక్షలదాన్యపు బస్తాలను ప్రజలకు ప్రధానమొసగిన యుదాహరణ కృష్ణాగుంటూరుమహామండలములకు ఆయురారోగ్యభాగ్యమునిచ్చి ప్రోచుచున్న పుణ్యమూర్తి మన డెల్టాను ప్రసిద్ధి క్రిని సముద్రరించుట మన ప్రభుత్వమునకు అవశ్యక కర్తవ్యము. అతని నాపదనుండి దరిజేర్చుటకు డెల్టా ల చిరకాలా నుభవము గలిగిన మేధానులకుడు జీతపుడబ్బులే ప్రధానముగా జూచని గుణవంతుడు బంగారతో శరణ్యముగాజూచనిబుద్ధిశాలి పగ్గామే ప్రధానముగా నెంచెడి పుణ్యశాలి ఆజరామర క్రికే యాశించెడి క్రికాముడు ఆరు నొకయింజనియరు డాక్టరుగా నియమింపబడవలెనను - ఆదికెల్లెలకు - ఆయుపనారములకు వెనుకంజవేయక కావలసిన ప్రక్రియలకు ప్రభుత్వము ద్రవ్యము నొసంగవలెను. సాగ్యమైనంత త్వరలో చికిత్సకుగడంగవలెను. లేకున్న డెల్టాపురుషుడు తనరోగిష్టి తమపు చాచించి సముద్రమున లీనమైపోవును. భూగర్భమున లీనమైపోవును. ప్రకృతిలో కలిసిపోవును - వసుధాదేవుని శరణుచెందును. ఆలైన గుమ్మడికాయలను - జొన్న కాయలను ప్రజలకు శరణ్యములు ప్రభుత్వపు బొక్కసమునకు బోటురావచ్చును.

(ఒక రైతు)

నాటకేత్రము

(ఆంధ్రనటనభిళా గొల్లపూడి శ్రీరామశాస్త్రిగారు చదివినవ్యాసము)

(నిన్నటి తరువాయి)

కావ్యోద్దేశ్యము

మనుష్యతత్వమునకు వలసిన పలమును బోధింప వేదాదులకు కావ్యారంభమును పోతున్నది! అనునాని తొలుత విచారించుము.

వేదములు ప్రభుస్వరూపములు. అనగా నిట్లు చేయుము. అట్లు చేయుము. అని ప్రభువు లెట్లు కాసింతురో, అట్లు వేదములును, 'ధర్మచర-సత్సంవన-నకలంజ భక్షయేత్-నవ రదారాంగచ్ఛేత్' అని విధి నిషేధరూపముగా కాసింతును. ఇక పురాణము లన్నవో మిత్రసమిత్తములు. అనగా స్నేహితు లెట్లు ముఖప్రీతిని విడనాడి ఇది హితము ఇది యహితము అని బోధించునో అట్లు పురాణములును బోధించును. ప్రభుస్వరూపములైన వేదములు, మిత్రసమిత్తములైన పురాణములు లక్ష్యముచేయని వారికి కావ్యము లావశ్యకములు. ఇయ్యవి కాంతా సమిత్తములు. ప్రభువుల కాసనమును, మిత్రుల యుపదేశమును సకలకాలానివానిగూడ కాంత యెట్లు మనస్సు నొప్పునీక వ్యంగ్యప్రధానముగా నుడివి చక్కని జేసికొనునో, అట్లే కావ్యములును, పాఠకుని శ్రోతను రసాభి నోలూడించి, దస్యయుల నొకటి నకలంజగావించుకొనును. ఏది చిత్రము నాకర్షించునో యయ్యదియే గదా పృథ్వయంగమయేయసరణియనుననును. నిశ్చలములగు ధ్యాన మననాదులే, నెట్టివాడైన నెట్టివస్తువు వైన నప్రయత్నముగానే యనుసరించునట్లు కాస్త్రసమిత్తమును ననుభవసిద్ధమును వైయున్నది. కనుక కావ్యోద్దేశ్యము పాఠకుల చస్యయులనొనర్చి, కథానాయకు ననుసరింపజేయుటయే. తస్యయ్యేయ నొందింపజాలని కావ్యము, సత్కావ్యమని పేర్కొనరాదు. దీనిబట్టి కావ్యనాయకుని చరిత్రము సమంజ సమై పాఠకుని ప్రసక్తమును సంస్కరింప నర్హమైనదిగానే యుండవలయునని యేర్పడుచున్నది. అట్లయిననే కావ్యోద్దేశ్యమును సఫలముగాను. ఇందులకు దార్కాణముగా రామాయణాది యుద్ధగీతముల గైకొనవచ్చును. వాల్మీకి మునిచంద్రుడు మానుషరూపముతో నుండు మహావిష్ణువునే దన కావ్యమునకు నాయకునిగా నొనర్చినను, కావ్యోద్దేశ్యమును నాయకోద్దేశ్యమునుగూడ సఫలము గావించియున్నాడు. అనుసరింపదగిన వాడు త్తమచరిత్రుడుగ నుండవలదా? కనుకనే సంస్కృతాలంకారికు లేకగ్రీవముగ కావ్య ముత్తమ నాయకవంతులగు నుండవలయునని కాసింపచారు.

యత్రపునః ఉత్తమనాయకచరితం ననిబధ్యతే తత్కావ్యం పరిత్యాజ్యమేవ!

ఉత్తమ నాయకవంతులగాని కావ్యము పరిహరణీయమని నుడువును, రసవంతములైనను కాదంబర్కాదుల సత్కావ్యములని వ్యాప్రచ్ఛియున్నార.

రూపకప్రయోజనము

కావ్యమునందే సర్వమును చరితార్థ మగుచుండు రూపకముల వలని ప్రయోజనమేమని యడుగవచ్చును. విద్యావంతులగువారే పకనాదులే కావ్యప్రయోజనమును పొందగలుగుదురు. విద్యాగంధములేని పామరుల కయ్యది దుర్లభము గాన, నెట్టి వారికిగా మహాపులు రూపకనిర్మాణమునకు గడంగినారని చెప్పవచ్చును. పాఠకుడు కావ్యమునందులకై ప్రేక్షకుడు దృశ్యమునందు దాదాత్మ్యమునొంది దన్నా యకానుసరమునకు బూనవలయు. అప్పుడే యద్దానికి సాఫల్యముగూడు. మఱియు, శ్రేష్ఠ కావ్యమునందు దృశ్యత్వములేదు. దృశ్యకావ్యము నందన్ననో శ్రేష్ఠ దృశ్యత్వములు రెండునుగలవు. శీనుక శ్రేష్ఠకావ్యములకంటె దృశ్యకావ్యములు మహాపకారకులని విదితమగుచున్నది. కావున శ్రేష్ఠకావ్యమునందులకై దృశ్యకావ్యమునందును నాయకు యత్తమచరిత్రుడుగ నుండవలయునని వేచిచెప్పవలసివచ్చును.

కావ్యానందము

దృశ్యకావ్యముగాని! శ్రేష్ఠకావ్యముగాని, తత్ప్రయోజన సూచకమే గదా. కావ్యానందమును విసలేదా? గనుక

దక్షిణ విచారణలోఁ బనియేమని యడుగవచ్చు అప్పును. ఆనందమే కావ్యమునందు ముఖ్యము. కాని యెవరి కి యానందము? శ్రేష్ఠకావ్యముపట్ల సహృదయులగు పాఠకులకు దృశ్యకావ్యము పట్ల సహృదయులగు ప్రేక్షకులకును వైయున్నది.

లే! ప్రాడలకుఁ గావ్యములయందుఁ బొందురసము ద్రవ్యలకు నాట్యములయందుఁ దనరురసము స్ఫులిచిభావానుభవసంఘటనచేత సాత్విక వ్యక్తిచారి సంసక్తిచేతి! (విన్నకోట పెద్దన) అయిన నానందమునేమి? యని విచారించవలసియున్నది. బ్రహ్మచర్యం రసావైసః ఆనందోబ్రహ్మేతివ్యభావాత్ అను క్రతులుబట్టి, ఆనందము, రసము, బ్రహ్మము, అనునవి సమానార్థకములని విదిత మగుచున్నది. రసశబ్దార్థమును గురించి మరొక సందర్భమున వివరించిన యున్నాను. గనుక నా విషయమును మరల విచిత్ర వ్రాయుట యవసరము. కాని యాత్మయునే మనుచరిత్రకారుడు సులభముగా నీ విధముగా నుడివి యున్నాడు.

కా|| "ఎంతడెందము గందరించు రహితచేతకాగ్రతిక నిర్వృతిం | జెందుంగుంధగతప్రదివకళికా శ్రీదోషనెందెందుఁబో | కెందెందెందుమఱి సుఖంబుగనునాయెం పేపరబ్రహ్మచా సంహోబ్రహ్మయటన్నప్రాచదువునంతర్బుద్ధిమాహింపుమా? | ఏవిషయమునందుఁ జగిలి సకలేంద్రియంబులు చలింపక యూ రటజెంది సుఖించునో యావిషయమువలని యానందమే పరబ్రహ్మమని వేదము లుద్ఘోషించుచున్నవి.

ఎట్టికావ్య మానందజనకము

అనుట విచారణీయము. ఇదివరలో రసమన్నను నానందమన్నను నొక్కటియే యని చెలిసికొనియుంటిమిగదా. ఈ రసమే కావ్యాత్మ్యమని సర్వాలంకారిక మతము. ఈరసమునకు జీవాతువు జౌచిత్యమని డేమేంద్రమహాకవి యభిప్రాయము.

జౌచిత్యం రససిద్ధస్య శీఠం కావ్యస్య జీవితం (శృంగారాది రసములచే ప్రసిద్ధమైన కావ్యమున కాచిత్యము వివక్షరముగాని, జీవితము) అని వై నవచాభిప్రాయము. గుణాలంకారములతోఁ గూడియుండినను, కావ్యమాచిత్య విరహితమైనవో నిర్జీవ మగునని నుడివియున్నాడు; గనుక కావ్యము రసవంతముగా నుండవలయునన్న నాచిత్యముతో నా పృథురుండవలయునని స్పష్టమగుచున్నది. ఈ యభిప్రాయమునే యానందవర్ధనాచార్యులు సయిత మిట్లు నుడివియున్నాడు. 'అనాచిత్యమునకంటె రసభంగమునకు పోతువు మఱొకటిలేదు. జౌచిత్యనిబంధమే రస రహస్యము' అని. జౌచిత్యమున దేని కేది తగునో యది యుచితము. దానిభావమే యాచిత్యము, ఈవిషయమునే యీక్రింది వాక్యముతో డేమేంద్రకవి చెలిపియున్నాడు.

యత్కిలయస్యానురూపం తదుచిత ముచ్యతే తస్యభావ మాచిత్యాం కథయంతి||

గనుక నానందమునకు మూలకారణ మాచిత్యమని విదితమగుచుండుటచే, నాచిత్యవంతమైన కావ్యమే యానందజనకమని స్పష్టమగుచున్నది. జౌచిత్యమన్ననో తత్త్వస్వపును బట్టి వేటువేటుగా నుండును. కావ్య ముత్తమనాయకవంతులగునో దనురూపకముగను, విలాపి నాయకవంతులగునో దదనుగుణముగాను నుండునుగదా. ఎట్టి కావ్యమైన నాచిత్యవంతముగా నున్ననో సభ్యుల కానందము గలుగవలయుగదా. అయ్యది యసంభవమనియే తోచెడి. (సభాయాంసాధవో సభ్యాః) అను వ్యుత్పత్తిచే సభలోని మంచివారి కే గదా సభ్యులనిపేరు. అట్టి వారే సహృదయులనిగూడఁ జేర్కొనఁబడుదురు. అట్టివారి కూటమికే సభయని లోకవ్యవహారము గూడ. మంచివారికి చెడ్డ వారి ప్రసక్తమునుగూర్చి, వినుటగాని, గ్రంథమునందు జదువుటగాని, చూచుటగాని, యానందజనక మునుటకంటె ససంగతము మరొండులేదు. ఆసభ్యులకైన నానందజనకమేగదా యని యందుకేమా యప్పుడు కావ్యమును నసభ్యమే (సభకు, దీనికొనిరాకూడదనియే) గావలసి వచ్చును. అట్టి కావ్యమును గూర్చిన చక్కయే మనకవసరము. కనుక నాచిత్యవంతమైన సత్కావ్యమే యానందదానక మగునని స్పష్టమగుచున్నది. 'కళాశీ క్షీరిం ప్రీతిం చ సాధుకావ్య నిబంధనం' అని సాధు కావ్యమునకే ప్రాశస్త్య మొసంగి, తదవ్యమును నిషేధించిన విద్యాంసులయొక్క యభిప్రాయమును నియ్యదియే యైయుండ నోపును.

డంబాచారివిలాసము.

జౌచిత్యము తత్త్వత్కావ్యములట్టియుండునని గదానుడిని యుంటి. అందులకు దార్కాణముగా నీతైరూపక ప్రదర్శనమునుగుఱించి యాంధ్రక ముచ్చటించఁదలచితి.

ఇదివలె నీ గ్రామములో డంబాచారివిలాసమును నొక నాటకమును ద్రవిడభాషలోఁ బ్రవర్ణించుమండ వెల్లియుంటి. ఈ నాటక మీదేశమంద యెక్కుడు ప్రచారములొనర్చునని తలచెద. ఈ గ్రామమున నానాటకమును బ్రవర్ణించినవారును, ప్రసిద్ధులలోఁ బ్రథమగణ్యులని వారిరాకకుఁబూర్వమే పెక్కుసారులు పెక్కుండవలన వినియుంటి. వారువచ్చుటకుఁ బూర్వమే గోడల యందంటింపఁజెసిన నోటికలలో, సమసంఖ్యగ 6 స్త్రీలు 2 పురుషులు అని పెద్దక్షరములతో నుండుటయేగాక, ఫలాని అంబాలో ఫలానిపాత్రమును ధరించుననిగూడ నూచింపఁబడియున్నది. అట్లే నీయూర్కాటమే వారిప్రసిద్ధికి గారణమే యని యనుకొంటి. కాని ప్రవర్ణనకాలముండు సవాపవ్యములుగ పతకవారములధరించిన యంబాలోపాత్రముల రంగమునఁ గాంచినపుడును, నాతొలుతటి యూహితప్పనియు, నెచటనైన నాస్త్రీపాత్రములఁ జూచి దిగ్భ్రమఁజెందిన కొంతలు రక్షితరంసులే, వారిప్రసిద్ధికి గారణమైయుండవచ్చుననియు నిశ్చయించితి. డంబాచారిపాత్రమునుగూడ నొక యంబాలో ధరించువుడు ఈకాలమున నట్టి నాటక సమాజప్రాశస్త్యమును గుఱించి యాలోచింపవలయునా?

ఆరూప కేతివృత్తము మిగుల సంగ్రహ మైనవనవచ్చు. నాయకుడగు డంబాచారి యొక వైష్ణవ బ్రాహ్మణుడ. నాయక మదనరేఖయను నొక వేశ్య. డంబాచారి మొదట కోటికొల్లయొద్దగు నుండి, వేశ్యాలంపటుడై క్రమముగా రోగియగుట. ఇదియే యాకథా సంగ్రహము. ఈరూపక ప్రవర్ణనమునలన, ప్రేక్షకులకుఁ గాం దటకుఁ గొంతటకు సద్వీధయే గలుగుననుట నిర్వివాదాంశము. కాని విశ్వానాథు లగునటులు ప్రదర్శించునపుడే, లోకోత్తర నాయకాపాయకులగు నీతారాముల శృంగారప్రవర్ణనముగూడ, శ్రుతిమించి రాగాన బడుమండ, 'క్షీరేశులైన ఫలానిమొదలి యూర్ అవరోగ' నేటిదినము రామరూపాత్రమును ధరింపఁబోవుచున్నార, అని నోటికలతో బ్రకటింపవారు ఈతైరూపకమునుప్రదర్శింపఁదలస్థించినచో, డంబాచారి మదనరేఖ శృంగార ప్రదర్శనమును గుఱించి చెప్పవలయునా? అయినను నానాటి ప్రదర్శనమంతటి పోయమని నేననను. ఇంతటిచిన్న కథగల యారూపకమును, 9-30 మొ 3-30 గంటలవఱకు ప్రవర్ణింపవలయునన్న డంబాచారి విలాసము లెన్ని ప్రదర్శింపవలయునో, యాలోచింపుడు. గనుక రంగమున నాచారిగాకి మదనరేఖనిలవిన యభ్యంజనములొనగు సభర్థులు దూవ్యము లనుటకు వీలులేదు. ఆరూపకమునందు నాయకాన్నాయకునకుఁ జేయు సవర్ణలలో నీ యభ్యంజన ఘట్టమేయుత్తమై త్తమైనదని కింవంతి. కనుకనే యాప్రదర్శకులును నాసందర్శమున చాలకాలమును వెల్లింపుట కుకారణమని తలచెదను. కాని యీ సందర్శమునను నట్టి ప్రసిద్ధనటుల ప్రదర్శన గౌరవమునకు న్యూన మాపాదించువారు కలరని చెప్పవలసినందులకు చింతిలైన. నా ప్రక్కనఁ గూర్చొనినవారు, నేబదివత్సరములకుఁబైపదినవారు. సగ్రజనోద్భవులగు నొకరు, ఈప్రదర్శనము రసవంతముగా లేదని యప్పుడే ద్రవిడభాషలో నువ్వనెంచె. అందరి సారాంశమేమన? తానిదివరలో నీప్రదర్శనము నెచటనో చూచినపుడు, మదనరేఖదిగంబరియై, యాచారిగాకి పాటలుపాడుచు తలంటి నదట. ఇదట నట్లు చేయకపోవుటచే రసవంతముగా లేదట. లోకము భిన్నరుచి గలదిగదా. ఆనాటి ప్రదర్శనములో నొకటి రెండు సందర్శముల నొకటిరెండవములుదప్ప, దక్షిణభాగ మాచిత్యలసికమనియే నాయాశయము. నాయక పాత్రమునుగూడ స్త్రీయేధరించుటయు, నటులును నీరూపమున ననేకపర్యాయములనేకచోట్ల ప్రదర్శించి యనుభవమును బొందినవారగుటయు, వైదానికి పోతులని తలచెద.

రూపక ప్రదర్శనానంతరము జనులయభిప్రాయ మేవిధముగా నున్నదో చెలిసికొన యత్నించితి. అనాచిత్యాభాసముల నుగ్గడించుచు దూషించువారే యధికముగా నుండిరి. అధికమున నేల! అందఱని చెప్పినను నతిశయోక్తి గానేరదు. కాని నేనా ప్రదర్శనమును నర్హ విధముగా నున్నట్లే భావించుచున్నాను. ఎట్లుండురా! నాయకుడు విలుడు. నాయక వేశ్య. కాననాచిత్యమును వారి ననుసరించియేగదా యుండవలయు. అనేకు లేది యాభాసముగఁ దలంచితో, యయ్యది యింకను కొంచమధికముగానే యుండవచ్చునుగూడ. అప్పుడే యానాట ప్రదర్శన మర్హ విధముగనున్నదని దృఢముగా చెప్పవచ్చును. నిటవేశ్యలగు డంబాచారి మదనరేఖను ధీకోదాత్తులగు నీతారాము పాత్రములతో సరిపోయి యాభాసముకల సామాజికదోషముగాని, పాత్రదోషమనఁ జెల్లునా?

స్త్రీ మా వావహారరూపమగు నొక యభియోగమును గూర్చి న్యాయస్థానమునంట్లు విచారణజరుగుచున్న పుడ్య నా

సంబంధించినవారలను న్యాయాధిపతి యడుగవలసియుండును. ఒకక వారికి వాదప్రతివాదులు సమాధానము చెప్పవలసియుండును. అట్టి సమయమున, న్యాయవాదులు, ఎవరు! ఎక్కడ! ఎట్లు! ఎప్పుడు! ఈ మొదలగు ప్రశ్నలవేసి, తమతమ చాకచక్యములజూపి, తమకిచ్చినదబ్బు దండుగ లేదని వారసుకొనునట్లు తంటాలుపడవలసినవారగుదురు. ఇందువలన జనుదీనినను విజయము గాంచగల్గురా? అట్టిసమయమున నామాటల కొచిత్యముగలవాని, 'అథాతో బ్రహ్మజ్ఞానే' త్యాది వేదాంతవచనములనుగలవా?

కనుక నట్టి నాటక ప్రదర్శనముల కనాచిత్యాది దోషముల నారోపించుట పాడిగాదు. అట్టివి ప్రదర్శింపఁ గూడదని నియమ మేర్పరుచుకొనుట సర్వక్రేయము. రూపకనా యకుండు తమచరితుండుగ లేక పోయినవో నొదవు చెడుగు వర్ణనాతీతముని తోచెడి. నాట్యాచార్యులవారు నాట్యఫలమును గుఱించి యెట్లు నుడివియున్నాడో యరయుడు.

శ్లో॥ ప్రయోగంయశ్చతుర్విధం ప్రేక్షకేచాపరావకా |
యాగతి శ్లేషవిమూఁసం | యాగతి ర్మజ్జయజ్ఞానాం |
యాగతిర్దానశాసనం | తాంశ్చింతిస్తాన్నయాన్నరః ||
"ఎవ్వరు నాట్యమును ప్రదర్శింతురో, యెవ్వ రాప్రదర్శనముల సాపధానులకై కాంచెదరో, వారు వేదాధ్యయనపరులెట్టి సద్గతికొందుడరో, యజ్ఞయాగాది క్రతువు లొనర్చిన వారెట్టిసద్గతిఁ బడయగలరో దానశీలు రెట్టి సద్గతికొందుడరో యట్టిసద్గతి నే చెలందుదురని" మునిచంద్రుని యభిమతమును పై యభిప్రాయమునుబట్టి రూపకనా యకుండు డెట్టివాడుగ నుండవలయుననియున్నదో యోచింపుడు. కనుక నన్ని విధములను

కావ్యములు ధర్మపక్షచాతములు

గనుండవలయునని చెప్పదగును. అడలుండనిండు. ఒక్కొక్క రూపకమును సదవత్తులతో విశితమైయుండును గదా. అసత్తును త్రోసిపుచ్చి, సత్తును గ్రహించుభారము సామాజికమిది. రామాయణనాటకమే ప్రదర్శింపఁబడినదనుకొనుడు. అందు నీతారాముల ప్రవర్తనము ననుసరించుచు, పరదాంశపారజాది దుష్కృత్యములకు నాలవాలమును రావణుని చరితమును జూపాపురస్కరముగ ద్రోచి పుచ్చవలయును అట్లుగాక తద్యత్కలిక్రమముగ గ్రహించినచో నయ్యది ప్రేక్షకజనమునోదర్శనలత సూచించునగాని కావ్య మన తనఁజెల్లునా? యని యడగవచ్చును.

జనులకు ధర్మ ప్రస్ఫుత్తికంటె నధర్మ ప్రస్ఫుత్తి సులభముగ గలుగుట ప్రత్యక్షానుభవములో నున్నది. ప్రజల ధర్మాసక్తిపరలతేయవలయునన్న కష్టసాధ్యముగాని, తద్యత్కలిక్రమము కడుసులభసాధ్యము. పురాకృత సుకృతవాసన గలవారు మాత్రమే కావ్యమునందలి నీతి యెంతటిసూక్ష్మముగనున్నను సద్దానినే గ్రహింప శక్తిగలవారైయుండురు. అట్టి వాసనలే క్షువగలవారను, బోధిగలేనివారను ప్రవృత్తములయందలి గుణదోషములలో నేవి యధికముగ నుండునో వానిమాత్రమే గ్రహింతురు. పల్లమునకుఁబోవు జలమువలె, వారిమానసమెప్పుడును సదర్మమునేగాదా కాంక్షించుచుండును. కనుక కవులును కావ్యములును ధర్మపక్షచాతములైనపుడే తదుద్దేశ్యమును సఫలమగును. ఉత్తమరూపక ప్రదర్శనములయందునుగొన్నియ ప్రధానపాత్రములు నీచభావములఁ బ్రదర్శించుటలేదా యని యనుగుడుకేమా? అట్టి ప్రదర్శనమును ప్రధానపాత్రముయొక్క ప్రవర్తనమును నింకను బలపఱచి రసవంతముగనే చేయును. హరిశ్చంద్ర నాటకప్రదర్శనమునే గ్రహించుము. మొదటినుండియు పతివ్రతాలికమగు చంద్రమతి దేవియొక్క సర్వసర్వవ్రతమును గని యానందించు ప్రేక్షకులు, బ్రాహ్మణియగు కాలకంఠిగయ్యాళితమును జూచి యచ్చెరువంది నిందింపసాగుదురు. మఱియు చంద్రమతిపాతివ్రత్యమునుగూర్చి వేస్తోళ్లసాగదురు. కనుక నెన్నివిధముల విచారించినను రూపకనా యకుండు తమయడుగనే యుండవలయునని స్పష్టమగుచున్నది. రూపకము లోకస్వభావము జిత్రంపఁబడి ప్రదర్శింపఁబడునదిగాన నద్దానియందు నీతి ప్రధానము గాదని యాధునిక పండితవర్గులు కొందఱు తలంచినను, దుర్మతిని బోధించునదిగ రూపకము ఉండఁగూడదననచో నందులను సంగీతంపవలసి యేయుండును.

పోనీ! దుర్మతిపరుడు గాకపోయినను, సామాన్యజనుడు నా నా యకుండుగ నేలయుండగూడదని ప్రశ్నింపవచ్చును. సామాన్యజనుని జీవితచిత్ర ప్రదర్శనములో, దర్శనీయులుగ

కార్యము లుండుట యెట్లు తలపించును? అట్టి నాయకునితో గూడిన నాటకమును నీరసమై, ప్రదర్శింపవచ్చును గనుండునా? ఒకవేళ ప్రదర్శింపఁబడినను, నేకొలదిమందితో తప్ప, నందఱు నయ్యది యానందదాయకమెట్లుగను? కనుకనట్టి ప్రదర్శనములను ప్రయోజనము లేదనవచ్చును.

మఱియు నుత్తమనాయకవంశమైనను లోక విరుద్ధముగనిశ్చిత్రముగలనాటకము ప్రవర్ణవాన్వితమనియే చెప్పవచ్చును. ఇందులకు దృష్టాంతముగ సారంగధరనాటకమును గుఱించి యిందుక ముచ్చటించి యీ విషయమంతటితో విమించెదముగాక.

సారంగధరనాటకము ప్రదర్శనానర్హము

ప్రకృతములో సారంగధర నాటకము ద్రవిడాంధ్ర భాషలలో విశేషముగఁ బ్రదర్శింపఁబడుచున్నది. ఈ చరిత్రమును వాధునికాంధ్రకవులు కొందఱు రూపకముగ రచించి యున్నారు. సారంగధర, విమలసారంగధర, సంగీతసారంగధర, శృంగారసారంగధర, లోవనునామధేయ దప్పకభావిషయమున నన్ని నాటకములను నెట్టి వ్యత్యాసము నగపడదు. ఇందు శృంగార సారంగధరలోని శృంగారము క్రుతిమించుటచే నిటీవల దొరతనమువారు వశపఱచుచు నెరిని యొకమిత్రునివలన వినియున్నాను. ఇందు శృంగారసారంగధరగూడ నున్నదేమా డెలియదు. పండితకవులుగూడ నీ నాటకము వాదరించుచుండుటచే నిందేమా మహత్వమున్నట్లుతోచెడి. మఱియు సారంగధరుని జితేంద్రియత్యమునుగూర్చి భూషించుచు నీటివలఁ గొన్ని వ్యాసములును వెలువడినవి. కాని లోకవిరుద్ధి వృత్తముగల యీ నాటకము ప్రదర్శనానర్హమనియు, విశేషించి యాంధ్రమహాకవులు గౌరవమునకు కళంకాపాదకమనియు నాయల్పబుద్ధికి గోచరమయ్యెడి. మఱియు నీ నాటకము నుగూర్చి యెవరైన ప్రస్తావించినపుడు నానా మానసమొక వికారమునకు లోనయ్యెడి.

ఈ నాటకేతివృత్త మెల్లరకు డెలిసినదే. తల్లి పుత్రుని గోరుటయు, పుత్రు డద్దానికి నిరాకరించి, యవల మత్యగౌరవమును గాపాడయ్యించి రాజ్యాజ్ఞచే కాలనీతుల నఱవడి యొకసిద్ధుని దయచే యదాధీతి నొందుట. నాయకుడు ధీరోదాత్తుడు గాన నాటకముక్తిమ నాయకవంశమేయగును. ఇందు దుర్మతిబోధించుభాగమును విశేషముగలేదు. కాని యేరంగమును శృంగారప్రధానమైనదిగఁ చలచి కొందఱు బుద్ధివైఖరు మందురో య య్యది శృంగారభాసరంగమే యగును. నాయకునకు నాయకయం దనురాగము లేమిదే. కనుక సారంగమున చిత్రాంగిచేయు చిత్రములన్నియు రసాభాసకరము లేయగును. తల్లి పుత్రుని గోరుచు, జేసిన శృంగారచెట్టలగనియే రసకు డానందించునో? విశేషించి జూపాపురముగ గూడ నుండును. ఇక సారంగుని జితేంద్రియత్యమును గురించి విచారితము.

రాజులు కక్కురితికై యనేకస్త్రీల వివాహములు చేయుదురు. వారు దుష్కలుగును, సుశీలుగును, సమృద్ధులసంజాతలుగును, దుష్కలు సంజాతలుగును నుండుట తలపించును. పట్టమహిషి గాకపోవుటచే చిత్రాంగియు నట్టివారిలోనే గణనీయ యగును. కాన నామె ప్రవర్తనమును గురించి యాశ్చర్యమొందలసిలేదు. ఉత్తమకృత్రయునకుఁ బట్టపుదేవియం దుభవించిన రాజనందనుడు అట్టిహయలకు లోనగుట యాశ్చర్యజనకముగాని, నిరాకరింపుటలో నచ్చెరువేమియుఁ గనట్టదు. ఇయ్యదికొంఱియొడియగ్రహణని తలంచుటగూడ సారభాటు. సామాన్యమానవుడే యట్టి కార్యమును తుచ్ఛముగ భావించునటు యతితయొక్తిగా నేరదు.

మాతృగౌరవమును గాపాడుటకై నిజమును మఱుగు పఱచి, ప్రాణత్యాగమునకు సిద్ధపడుటయే సారంగుని ఘనకార్యమని పెక్కుండెయ్యదేశ్యమైయున్నది. ఇయ్యది ఘనకార్యములలో బరిగణింపదగినదే నే ననను. కాని సామాన్యమానవుల విషయమున నీకార్యము ఘనత్యము నొందినోందుగాక. సారంగునిపట్ల నీకార్యము ఘనమైనది గాదనియే నాయూహ. స్వార్థము నాశించి, పితృ మాతృ గౌరవమునకు హాని తెచ్చునంతటి యవివేకము, సుగుణరాశియు, సుక్షత్రియుండునగు సారంగుని కుండునా? విశేషించి యాంధ్రవీరల పట్ల నిట్టిస్వార్థత్యాగము గణనీయములలోఁ గూడఁ జేరదనవచ్చును.

కావున నీ నాటక ప్రదర్శనమునందు గ్రహింపఁదగినదేదియొక గాన్పింపదు. అయిన కూతులయభిప్రాయమునకు విరుద్ధముగా పరిణామము గావించినచో గలుగుకష్టమును, వార్ధక్యమున విచారము చేసికొనినచో జనించుననర్థమును నీనాటకము

టాంగ్ ధూల విజ్ఞాపన పత్రము

గవర్నరుగారి యుత్తరువు

రంగూను 9 జూను:— 1923-25 సంవత్సరములలో దక్షిణపాన్ ప్రేక్షకులలో భానాల్లిపునమును విధించినందుచే కలిగిన కేసులో వేరువేరు కారాగృహాశ్రమ లభ్యమిందున్న 8 మంది టాంగ్ ధూలు విజ్ఞాపనపత్రముల దానిని గవర్నరుగారికి పంపుకొనగా గవర్నరు ఒక యుత్తరువు నిచ్చెను.

లీఖా, మాంగ్ నై, మాంగ్ పాన్ ప్రేక్షకులలో టాంగ్ ధూలవారినై అధికారులు భానాల్లిపునమును విధించిరి. క్రొత్తగా విధింపబడిన పన్ను నియమము వారు నిరాకరించిరి. బహు దినమున వారిలో పెద్దల్లిదర్దు అరెస్టుచేయబడిరి. మరునాడు అరెస్టుచేయబడిన యీ పెద్దలను విడిపించుటకు చాలమంది టాంగ్ ధూలు గంపుగావచ్చి వెంటనే మేజరు స్కాండిని ఐ. ఏ.) వాని అసిస్టెంటు పాన్ లాంగ్ హాంగ్ ధూస్కెని (పాడ్ మన్) కొట్టిరి. ఆ పోటాల్లో మగ్గురు టాంగ్ ధూలు చనిపోయిరి. మేజరు స్కాండి ధూగ్గీలకు బానిగా గాయములు తగిలెను. ఆప్పుడు 25 మంది టాంగ్ ధూలు విచారింపబడి వేరువేరు కారాగృహాశ్రమ విధింపబడిరి. దక్షిణపాన్ ప్రేక్షకుల నూపర్వెంటు అండ్ పోలిటీకల్ ఆఫీసరుకు అప్పిలు చేసికొనగా నిష్ప్రయోజనమయ్యెను. ఉత్తరతూర్పు సరిహద్దు రాష్ట్రముల కమిషనరుకు రివిజను పిటిషను పెట్టుకొనగా నయ్యది నిరాకరింపబడెను. పిమ్మట 8 మంది ఖైదీలు గవర్నరుగారికి విజ్ఞప్తి పంపుకొనగా ఆయన యీ క్రిందిపుత్తరువు నిచ్చెను:—

పాన్ లాంగ్ హాంగ్ ను మేజరు స్కాండిని కొట్టి ఎక్కువగా గాయపరచి యుండుటవలన వీరి నిప్పుకు విడుదలచేయుటకు గవర్నరు సంసిద్ధుడుగాలేడు. లీఖామాంగ్ నై ప్రేక్షకులలో టాంగ్ ధూ వ్యవసాయదారుల నడవడి సంస్కృతికరముగాను శాంతియుక్తముగాను ఉన్నయెడల, 1925 డిసెంబరునాటికి విడుదలచేయబడని వారియొక్క శిక్షలలో మిగిలిన శిక్షలను తీసివేయుటనుగూర్చి అప్పుడు విచారింపబడును. (అ. ప్రె.)

శ్రీ శ్రీ జస్తిను మెక్స్ ఫోల్సుగారిని గౌరవించుట

రంగూను, జూను 9:— శ్రీ శ్రీ జస్తిను మెక్స్ ఫోల్సు గారు చేసిన సేవనగూర్చి నిండు మైకోర్టుసభలో బారు సభ్యులయెదుట నుడువడెను. వారి గౌరవాధ్యము నేడు మైకోర్టును పోలీసుకోర్టును మూయుడెను.

యునైటెడ్ మెట్టస్ నావికాదళములో ఫ్రీజర్ "సికార్డు" అను డిస్ట్రోయరులు గురువారమునా డిప్యూటీ కమన్డెంట్ యునైటెడ్ మెట్టస్ కాంసలుకు తంతువచ్చెను. (అ. ప్రె.)

ఆగిలియరీ అండు టెలిటోరియల్ ఫోర్సుకమిటీ

సిమ్లా, జూను 9:— ఈకమిటీ వచ్చేబుధవారమునాడు సిమ్లాలో సమావేశమగును. అప్పుడు కార్యక్రమము నిర్ధారణ చేయబడును. జెనరలు సర్ జాన్ షీ గారధ్యక్షత నహింతురు. పత్రికాసంబంధు లేవరును రాకూడదు. (అ. ప్రె.)

బోధించుండుట లేదా యనవచ్చును. బోధించుచున్నది. ఈ నీతికై సర్వవిధముల నీతిభావ్యమును, జూపాపురమును నగు నితివృత్తముతోనుండు నాటకమును ప్రదర్శించుట యనవలయును. మనుష్యప్రకృతి కతీతమును యిట్టి చర్యల యతివృత్తమును విజ్ఞులుగూడ దృశ్యములగ వ్రాయుటలో, నుద్దేశ్యమేమియో బోధపడినదికాదు. ఈకథ యేపురాణమునందును నున్నట్లు వివంబడకపోవుటచే నసూయాపరులు గల్గించిన కట్టుకట్టగా నుండవచ్చును. ఆంధ్రమున నీచరిత్రమును ప్రబంధముగ రచించినవారిలో ప్రబంధకవులలోనివాడగు చేమకూర వెంకటపతియే మొదటివాడని తోచెడి. ఆమహావి తనయనర్హతకలతా ప్రవాహమును నిట్టి ఛనిటిపట్టిలో బాటించినందులకు చింతింపవలసి యున్నది. ఈచరిత్రము నిజమైనను మటుగుపరుపవలసిన యాంధ్రసోదరులు నీకాలమున నాటకములగ వ్రాయుటలోను ప్రదర్శించుటలోను నత్యుత్సాహపరులగుట కడుంగడుకోచనీయును. ఇటీవల చరిత్రపరిశోధకులు, ఆ ప్రభావాపావము డెను రాజనరేంద్రునకు ములోత్తుంగచోడుడును పుత్రుడువచ్చు సారంగధరుడను పుత్రుడు లేదనియు, నీచరిత్రము మనరాజనరేంద్రునకు సంబంధించినది గాదని నిర్ధారణచేసినను, నీనాటకము మన వాఙ్మయముననుండ ననర్హమైనదియే నాతలంపు. ఇచ్చటికి యనుకొన్నదానికంటె నధికముగ నీవ్యాసము పెరిగి యుండుటచే నింతటితో విరమించుచున్నాను.

సారాంశము

పెక్కుకారణములచే మననాటకములు పాశ్చాత్య నాటకప్రతిబింబములుగ నుండఁగూడదు. మనభి సంగమ్యుత నాటకములే యనుసరణీయములు. కనుక నే, నాటకాన్నియముగ ప్రసిద్ధ మైనదిగన నుత్తమనాయకవంశముండితరచలయ భవిష్యత్తులన జేర్చుచున్నది.

ఘూర్తర విద్యా పీఠము

విద్యార్థులకు మహాత్ముడు చేసిన ఉపదేశము

అనాగతమును గూర్చి ఆయాస పడకుడు

ఈ కాల 10 వ తేదీ ఉదయము 8 గంటలకు ఘూర్తర మహా విద్యాలయమును అధ్యక్షుడు (భాస్కరు) గాంధీమహాత్ముడు వరల ప్రారంభింపజేసెను. విద్యాలయోపాధ్యాయులును విద్యార్థులు నందరునీగాక పాఠులు చాలమంది స్త్రీలును పురుషులునుగూడ వచ్చిరి. వారణాసి హిందూ విశ్వవిద్యాలయ ప్రధానాచార్యుడు ప్రిన్సిపాలు గృహగారును, ఎల్లభాయిపరేలు, శంకరలూ బాంకరు, అనసూయబాయిగార్లు మున్నగు ప్రముఖులునుగూడ వచ్చిరి. సరిగా 8 గంటల 8 నిమిషములకు మహాత్ముడు వచ్చెను. వందేమాతర ధ్యానములతో మహాత్మునికి స్వాగత మొసగిరి.

అచార్య కృపాలినిగారు

ప్రార్థన జరిగినపిమ్మట ఘూర్తర మహావిద్యాలయ ప్రధానాచార్యుడగు కృపాలినిగారు మహాత్మునకును యిరులకును స్వాగత మొసంగిరి. “ఈ కళాశాలలో విద్యాభ్యాస మొనరించుటకు వచ్చిన విద్యార్థులకు స్వయముగ నుపదేశమొనరించుటకు మహాత్ముడినట్టికి ఇచ్చుటవలన కలిగిన ఆనందమున కేదియును సాటికాదు. మనము జాతీయోత్సాహముతోనే పనిచేయుచున్నను యింకను చాల కోపములుకలవు. వానిని తొలగించుటకు శక్తి వంచనలేకుండ ప్రయత్నించెదము. ఈ కళాశాలలో వృత్తి (వైక్తికలు) విద్యలను నేర్పుటలేదని కొంద రాక్షేపించుచున్నారు. వృత్తివిద్యయనునది పాశ్చాత్యుల ఆశయము గాన నిచట నావిద్యను నేర్వజాలము. విద్యార్థులుముందే వృత్తుల నవలంబింపవలెనందురా? మీ ఆత్మలు ఉదారాశయ భరితము లగుటకంటెను భారతదేశ స్వాతంత్ర్య ద్వారములను మీరు తెరువగలుగుటకంటెను ఉత్తమునువృత్తి వేరొకటిలేదా? మా ఆశయములత్యున్నతము లగుటచే పరమావధిని చేరజాలమని మరి కొంద రాక్షేపించుచున్నారు. ఇతర సంస్థలవారు అల్పాశయముతో పనిచేయునందు మేము మహాదాశయమునే లక్ష్యమందుచు కొని దానిని బడయుటకు శక్తివంచనలేకుండ పనిచేసెదము. ఈ మహాదాశయమును మరుమండ విద్యార్థులు కృషిసలిపినచో వారందరును సఫలలగుదురని నేను రూఢిగాచెప్పగలను” అని కృపాలినిగారు నుడివిరి.

మహాత్ముడు

మహాత్ముడియల 20 నిమిషములు మాటలాడి తాను చెప్పవలసిన విషయములనన్నిటిని చెప్పితినిని పలికి ముగించెను. “నేడుదయమునుండియు మిమ్ములకు (విద్యార్థులు) గూర్చిన ఆలోచించుమంటిని గాన ఒక్క మీ విషయమునంతే నా ఆత్మయు కేంద్రీకృతము కాలెదు. హిందూమహాత్ముడియ సగుణును పరిష్కరించు టెటల యను నాలోచనగూడ నా రచనకు కలుగుచుండెను. ఆలోగా (నా కుమారుడు) దేవీదాసు మాడు ఉత్తరములనుతెచ్చి నాకిచ్చి యిచటికి రాముండే వానిని ముఖ్యముగా చదువులెనని తెలిపెను. ఆలేఖలలో నొక దానియందీ విద్యాపీఠమును తగలబెట్టవలెనని యున్నది. విద్యార్థుల కధికమగు భోగపరాయణత్వ మీ విద్యాపీఠమున నలవకు చున్నవని మరయొక లేఖయందు వ్రాయబడెను. అద్భుతమును నుపదేశ మొనరింపవలెనని మూడవ లేఖయందున్నది. ఈ మూడవలేఖ చిన్నపుణుండి వచ్చెను. ఈ విద్యాపీఠమును నే నేర్పరచితిని. గాన నా చేతులార నేను దీనిని తగలబెట్టు జాలను. విద్యార్థులు భోగపరాయణులగుచున్నారను విషయమును కృపాలినిగారు గమనించెదరుగాక. ఏ సంస్థగాని యుండ గూడదని నాకు గట్టినమ్మకము కలిగిననేగాని యితరుల సలహాను ఒట్టియే నేను దేనిని గూడ రూపుమాపజాలను. ఈవిద్యాపీఠము నేర్పరచుటలో నాకుగూడ సంబంధము కలదు గాని నేనందుల కొంతమాత్రమును పశ్చాత్తాపము నొందనక్కరలేదు. మీరు మీ స్వాగతపరత్వమును (ప్రాస్థభావమును) వడలవలెను. మరి ఏవ రియొద్దనుండినను వానిని మీరు స్వీకరింపకతప్పదు. ప్రభుత్వ పద్ధతినిబొమ్మరించుటకే యీ విద్యాపీఠమునేర్పరచితిమి. మేము స్వాతంత్ర్యమును కోరుచున్నాము ఆత్మను చిత్తమును వశపరచుకొని ముక్తినిబడయవలెనని మేము కోరుచున్నాము. ఇది యే మాఫరమాశయము. ప్రభుత్వ కళాశాలలలో నిట్టి యాశయ

ములను మీకు బోధింపరు. ఇట్టి ప్రభుత్వసంస్థలు లేకున్నచో భారతదేశమునకు ముక్తిలేదు. గాన జాతీయవిద్యాలయములలో చదువుచున్న విద్యార్థులందరును వానినినదలి బోయినను గూడ నేను పశ్చాత్తాపమును చెందవలసరములేదు. ప్రభుత్వసంస్థలను బహిష్కరించుట తప్పసాధనాంతరమునాకు గోచరింపనే లేదు గాన నేను వీరించియున్నంత కాలమును గూడ బహిష్కరణము నువల జాలను. ఇదియే నేడుగూడ నా అభిప్రాయములు. ఎరవాడ చెరసాలలో నా అభిప్రాయములు మరింతబలపడెను.

అనాగతమును గూర్చి ఆయాస పడవలదు

విద్యార్థుల వృత్తులను గూర్చి యొక యాంగ్లయునుడు డెబుల కోయనో యూహించుచు. అంగ్లేయులవై నాకు ద్వేషము లేదు. వారి ఆశయములను మనమెంతమాత్రమును బహిష్కరింప నక్కరలేదు. ముందు దారి యేమని వారెప్పుడునుచింతింపరు వారి కాయవిశ్వాసముకలదు. దయామయుడగు సర్వేశ్వరుడే మిమ్ముపుట్టించెను. అతడే మిమ్ముపోషించునుగాని భగవంతునియందు మికట్టిగట్టి నమ్మకముండవలెను. గాన ముందేమి జరుగునో ఎటుల బ్రతుక గలమో అను విచారములేక మాత్రమైన మీకుండగూడదు. ఈభూమి యంతయును గూడ నాస్వాధీనముకావలెనను నట్టి ఆశయములనే మీరు కలిగియుండవలెను. అందుకొరకు మీరు పనిచేయువలెను.

నేనెవ్వరిని యాచించను

అని మీరు శపథమును బూని దీక్షతోను ధైర్యముతోను భగవంతుని యందు నమ్మకముతోను మొలంగినచో మీరే నాడును లిండిలేకుండ పనుపడియుండరు.

ఉపాధ్యాయులను విశ్వసించు

మీకు ఉపాధ్యాయులయందు విశ్వాసమున్నంత కాలమును మీరు జాతీయవిద్యాలయములను వడల గూడదు. జాతీయ పాఠశాలలు నేతివీరలైనవి అంతయు మోషమును కపటమునేగాని నిజముగా ఆశయముల ప్రకారము పనిజరుగుట లేదని మీకు రూఢిగా తోచినచో మీరు వెంటనే వానినివదలి వేయదు. మీకును ఉపాధ్యాయులకును ఒడంబడిక లేమియునులేవు. జాతీయ విద్యాలయములలో వంచనయేమియును లేదని మీరు నిజముగా నమ్మినచో వానిని గౌరవింపుడు. విశ్వాసము ప్రధానము. విశ్వాసముతో మీ విధిని నెఱవేర్చుడు. స్వాతంత్ర్య జాతీయ భావములు మీహృదయములందు పూర్తిగా విస్తరింపవలెను. ఈ రీతిగా మీ విద్యాపీఠమును వికసింపజేయుడు. ఇట్లునే యిచ్చుచేరిన విద్యార్థులందరిని నేను కోరుచున్నాను.” అని మహాత్ముడు నుడివెను. (హిందూ)

తారకేశ్వర సత్యాగ్రహము

సచ్చిదానందస్వామిని అరెస్టుచేసిరి

నిన్న 10 వ తేదీన సచ్చిదానందస్వామిని 111 గురు సత్యాగ్రహీలను అరెస్టుచేసిరి. వారిలో స్త్రీలు 35 మంది 76 గురు పురుషులు. ఏప్రిలునెల 20 వ తేదీ మొదలు నిన్నటివరకు తారకేశ్వరమున 360 మందిని అరెస్టుచేసిరి. వెనుక అరెస్టు చేయబడినవారు 18 మంది తుమాపణ తెలుపుటచే వారిని నిన్న వదలివేసిరి. ముగ్గురికి చెరి ఆరువారములు విడిఖయిదు వేయబడెను.

ప్రభుత్వప్రకటనము

అమృతోషు టెనర్లీ, భోలానాథ గుప్తగార్లకు తిండి పెట్టకుండ కొట్టి నూనెగానుగులలో పనిచేయుచున్నారను వార్త కాధారమేమియునులేదు. విశ్వాసందస్వామిని ప్రత్యేకముగ నొక కొట్టులో పెట్టినమాట నిజమేగాని తక్కిన వార్తలన్నియును అబద్ధములే. ఆయన రక్తము కమ్మకొనుచున్నాడను వార్తగూడ అబద్ధమే. అతడితరులకు ధుర్యోధ చేయకుండ నిరోధించుటవలనగాన నాతని విడికొట్టుటలో నుంచుపనివచ్చినది. ఆయన ఆరోగ్యము బాగుగానున్నది. అని తంగరాస్త్రి ప్రభుత్వమువారు ప్రకటించిరి. (అ. ప్రె.)

స్వరాజ్యపక్షము

సిమ్లాలో నాయకుల సంగములు
పండిత మోతీలాలు నెహ్రూగారికి 10 వ తేదీనాయంకాలము సిమ్లాలో కాంగ్రెసు, భిలాఫతు, సిక్కుసంఘములవారు సన్మానపత్రమును సమర్పించిరి. అపుడు స్వరాజ్యపక్షము వారి పద్ధతిని ప్రశంసించుచు పండిత మోతీలాలు నెహ్రూగారును మరికొందరు నుపసన్యసించిరి.

“గాంధీ మహాత్ముని మహోన్నతాశయముననుసరింపజాలని వారికొరకు స్వరాజ్యపక్ష మేర్పరుపబడెను. ప్రధానసేనకు ముందుగా వేగుసేన నడచుచుండును. అటులే మహాత్ముని అసహాయ సేనకు ముందుగా స్వరాజ్యపక్షమువారు నడచుచు నిరంకుశులకోటను ముట్టడించు చుండురు. వారు మరల నిర్బంధాత్ములను వడలకుండ నిరోధించుచుండురు. గాంధీ మహాత్ముని నాయకత్వము నందు నాకు సంపూర్ణ విశ్వాసముకలదు. శాసనసభలకు వెల్లిన స్వరాజ్యపక్షమువారికి గూడ స్వార్థపరత్వ మేమియునులేదు గాన జేతీయులు స్వరాజ్యపక్షము వారికి తోడ్పడవలెను. వారేదైన తీర్మానము నామోదించినపుడు వారికి సహాయపడవలెను” అని నెహ్రూగారు నుడివిరి.

“శాసనసభలవలన స్వరాజ్యమురాదు. దేశము గందు పనిచేయుటవలననే స్వరాజ్యమువచ్చును.” అని సి. ఎన్. రంగయ్యగారు నుడివిరి.

“ప్రజలచే ఎన్నుకొనబడిన ప్రతినిధులుగల శాసనసంఘములు, పురపాలక సంఘములు మున్నగు సంఘముల నన్నిటిని కాంగ్రెసు శాఖలుగా చేయుటయే స్వరాజ్యపక్షమువారి సంకల్పము” అని యమునాదాసు మెహతాగారు నుడివిరి. (అ. ప్రె.)

బాబరు అకాలీకేసు

నిన్నటి విచారణ

నిన్న రెండవ అప్రావరు సాక్ష్యమే యింకను జరిగినది. “బాబరు అకాలీపత్రికను నడుపుటకు కృష్ణసింగు నాకు 100 రూపాయల నిచ్చెను. ముక్కులు చెవులు కోయబడిన ప్రభుత్వాధిమానుల పేర్ల నాపత్రికలో ప్రకటింపవలెనని నిశ్చయించిరి. అటు పిమ్మటగూడ వారు సరిగా మెలంగనిచో నట్టివారిని వధింపవలెనని గూడ నిశ్చయింపబడెను. పోలీసువారు నన్ను అరెస్టు చేయజాలక పోయిరి. నేనే వెల్లె లొంగెదనని ఒకనాడు కృష్ణసింగు నాతో చెప్పెను. నేనే ఆతనిని పట్టియిచ్చిన నాకు దొరతనమువారు ధన మొసంగెదరు. దానివలన నా ఆలుబిడ్డలకు జీవనాధార మేర్పడునని నేనపు యూహించితిని. పిమ్మట కృష్ణసింగు నరెస్టుచేసిరి. కోహరా రైలుప్రేక్షకువద్ద తాడులాడుచుండగా అరెస్టుచేసి రైల్వే పోలీసు జయిలులో నుంచిరి. అని అప్రావరు తెలిపెను. (అ. ప్రె.)

హత్యలపిల్లు

అల్లాబాదు 9 జూను:—తన జ్ఞాతివానిని చంపినందుకు కుమాను నెవన్ను జడ్జిచే మరణశిక్ష విధింపబడిన రిసల్దార్ మేజరు అనారామ్ (భారతసేనలో పనిచేసెను) యొక్క అపిల్లు విచారణ నేడు అల్లాబాదు హైకోర్టులో పధాన న్యాయమూర్తివాల్సు, న్యాయమూర్తి రీపు గార్ల యెదుట ప్రారంభమయ్యెను. ఈహత్య గడచిన జనవరి 20 వ తేదీన జరిగెను. అప్పుడు ముద్దాయి తనజ్ఞాతులతోను పోదరునితోను నివసించు చుండెను. ముద్దాయి నేనలోనుండి పని భూరియై యింటికి రాగానే తన భాగమును పంచుకొనినందున వారికిని ఈతనిని పడుటలేదు. ముద్దాయి మరణగురితో ఆయుధ పోజీయై చనిపోయినవాడుండు ఇంటికి పోయి వెనుకనుండి పిస్తోలుతో కాల్చెననియు అందువలన వారు కొద్దిరోజులలో మరణించెననియు ఫిర్యాది చెప్పెనున్నాడు. ముద్దాయి న్యాయవాది డిల్లానుగారు అట్లు గాదని చనిపోయినవాడే ముద్దాయి వైకివచ్చెననియును, అందువలన ఆత్మరక్షణకై యతడు పిస్తోలు నుపయోగించెననియు చెప్పెను. కేసు విచారణ జరుగుచున్నది. (అ. ప్రె.)

మహాత్ముడు, కాంగ్రెసు

(అమృతబహు పత్రిక)

గాంధీమహాత్ముడు కాంగ్రెసును విడిచి యీవల నొకపక్షము నేర్పరచుకొని తన కార్యక్రమమును పనిజేయ నుద్దేశించిన బొంబాయినుండి వచ్చిన పిడుగునంటి వార్తతో భారతప్రజా మహాత్ములు చాల కలతచెందిరి. మహాత్ముని భాగనెరిగినవారు ఆతన యెందులకు గాని తమాషామాలాధడను సత్యమును ధృవముగ నామోదించియే యుందురు. ఆయన శిలమునం దీగుణముండుటవల్ల నే అసాధియేయెడలెను పంపిన కాస్తంత ముక్కువార్తయు సంతతివాదోళనము గలుగజేసెను.

అసహాయోద్యమము బయలుదేరి రాజకీయ ధర్మప్రసక్త నుసంతకు మార్చివేసినప్పటినుండియు జనసామాన్యము చాలమంది మహాత్ముడు భారతదేశ పరితాపక భావింపబడుచుండెను. దేశములో నావిర్భవించిన నూత్న కేజ్రును, జనసామాన్యమునందు స్వాభావికముగ పరివర్తనముగాంచి యేర్పడిన నూత్న జీవితమును, ఇప్పుడు ప్రజలు జాతీయవిషయములను వీక్షించుటలో గల్గిన దృష్టిభేదమును, అస్పృశ్యతను దొలగించి యిప్పుటి కెన్నియుగములనుండియో అభోగియందున్న నిమ్మజాతుల నుద్ధరింప ధోరణి వ్రాసిన భావమును, స్వయం సహాయము, స్వాధీనము, ఆత్మజ్ఞానము మున్నగు విషయముల దెలిసికొనుటయు అన్నియును భారత రాజకీయ జీవితమునందు సుప్రసిద్ధులై మహాత్ముని మానసోద్బవముగ అసహాయోద్యమముయొక్క ప్రతిష్ఠ నుద్ధోషించుచున్నవి. అసహాయోద్యమము మిత్రభేదము జేయునట్టి యుద్ధమును ఖండించువారు దానియందలి నిర్మాణ విధానప్రయోజనముల రెండిని గాంచుకొన్నారు. అయ్యది సజీవముగ ప్రాణదాయకముగ మతమునలయును.

ఇట్లున్నను కాంగ్రెసునం తొక పక్షమువారు దేశభక్తి యందుగాని, సత్సంకల్పమునందుగాని సంకేయంప మక్కరలేని వారు, మనః ప్రస్ఫుటియందు భిన్న మేర్పడుటకేత నెన్నుకొని నెమ్మదిగ అసహాయోద్యమ పట్టుత్వమునందు తిక్కానమును గోల్పోయి స్వరాజ్యపక్షముగ నేర్పడుటలో ఆశ్చర్యమేమియును లేదు. మహాత్ముడు కార్యరంగమున కొంతకాలము చేసుకొనినపుడు భక్తమత్వమునకు భంగముకలుగకుండుటకై వారు కాననసభలలోనికి బోయి అచట అవిచ్ఛిన్నముగ ప్రతిష్ఠంభముల జేయుటకు కాంగ్రెసు వారికి అధికారమిచ్చెను. వారు తమమగల్గిన అనుభవముపైని తమ కార్యవిధానమును మొదలు యేర్పరచుకొన్న దానిని మార్చుకొనుటవలన, స్వరాజ్యపక్షమువారు దేశములోని కాంగ్రెసు సంస్థలయంద ధృతికారము గల్గియుండునెడలకాంగ్రెసు ముఖ్యసిద్ధాంతములకును నేమనునకును భంగకరముగనుండునని మహాత్ముడు భావించెను. అందుచేతనే స్వరాజ్యపక్షము వారు కాంగ్రెసుసభ్యులుగ నుండియే వారల నూత్న కార్యవిధానమును వారివారి కాననసభలు మున్నగు సంస్థలద్వారా జరుపుకొనుచు కాంగ్రెసు కార్యనిర్వాహక కార్యములకు రాజీనామా నీయవలెనని ఆయన కోరెను. ఇందువలన స్వరాజ్యపక్షవాయకులకు కొందరికి కష్టముగల్గెనని ఢాక్టరు ముంజీగారి ప్రకటనముగాంచిన యెడల విదితముగాగలదు. స్వరాజ్యపక్షమువారు గాంధీమహాత్మునకు కాంగ్రెసు ప్రతిగల పట్టును విడగొట్టుట ప్రయత్నించెదరుఅనిగూడ ఢాక్టరు ముంజీ ప్రకటించెను. పండిత మోతీలాలు నెహ్రూగూడ యిదేభోరణిలో యొక కొంచెము ధోరణి వ్రాసిన భావలో నిట్లే యనెను.

జ్వలమువారు కాంగ్రెసు కార్యనిర్వాహక స్థానములందు తమగౌరవమునిల్పుకొని వానిపై మహాత్మునకుగల బలమును భగ్గుము జేయుటకు జరుగు అన్నదమ్ముల పోట్లాటుకు మహాత్ముడే బాధ్యుడనని ఢాక్టరు ముంజీగారు తెప్పిరి. భారతకానన సభయందు స్వరాజ్యపక్ష నాయకుడుగ నెన్నుకొనబడిన పండిత మోతీలాలు నెహ్రూ తమపక్షము మహాత్ముడు కాంగ్రెసు సంస్థలనుగూర్చి చెప్పినదానికి లోబడునా యని అసాధియేయెడలెను ప్రతినిధి ప్రశ్నింపగా యిట్లు జెప్పినటుల నివేదించబడెను. "నేనట్లుజేసినయెడల నాధర్మమును నేను నిర్వర్తించినవాడనుగాను. కార్యనిర్వాహక స్థానములందున్న స్వరాజ్య పక్షమువారు నారివారి నియోజకవర్గములనే యెన్నుకొనబడి ఆసానములందు ఉన్నంతకాలమును నిరలవిర్వాహమును గల్గియుండురు. అట్టితరువాత కాంగ్రెసు నిర్వాహము కేవలము మహాత్ముని కేవలము నేనుగూడ కాంగ్రెసు సంస్థయందే సుపయోగించుకొని దానిని కార్యము దోపుచున్నాము."

సుప్రసిద్ధులైన స్వరాజ్యపక్ష నాయకులు గావించిన యీ ప్రకటనముల జూడ మహాత్ముని స్వచ్ఛందమున వారిపై యెట్టిదో నిస్సంకోచముగ దెలియవచ్చుచున్నది. మహాత్ముడు తనపట్టుదలను తానువిడువక ఆనూభవమొదలే నిలుచునట్లు

యేమిజరుగనో ముందేయోచించెను. ఆయన గావించిన మాచనను కాంగ్రెసు ప్రోత్సహించినది. మహాత్ముడు భయపడ కారణము గలదని యెప్పుడును తలంపబాలరు. కాని ఒకవేళ అన్నదమ్ముల పోట్లాటు దేశములో వచ్చునెడల తాను బాధ్యుడు గాకుండుటకై అట్టిపోట్లాటులతో సంబంధము గల్గింపకొననని గూడ ఆయన ప్రకటించెను. కాంగ్రెసు కార్యనిర్వాహక స్థానములందు యెవరో ఒకపక్షమువారే అధికారము గల్గియుండునలెనని ఆయన అభిప్రాయమైనను, యిప్పుడున్న యేర్పాటుండుట మాత్రము ఆయన కిష్టములేదు. ప్రతిపక్షాలభిప్రాయములగుల రెండుపక్షములగులపై ప్రభుత్వము నెట్లు పట్టతరముగ సాగింప జాలవో అట్లే కాంగ్రెసు సంస్థ రెండుపక్షములవారిచే నడుప జాలవని ఆయనకు గట్టివమ్ముకము. 'నాయీ అభిప్రాయము అఖిలభారత కాంగ్రెసు సంస్థసభ్యులు అంగీకరింపవచ్చునలెదా ప్రోత్సహించవచ్చును' మహాత్ముడు ప్రకటనములో చెల్లుచు ఆయన తన భావములను నిరంకుశముగ నిర్బంధముగ దేశముపై బడవేయవలెనను నుద్దేశము లేనటుల తెల్లము జేసెను. కావున ఆయన అన్నదమ్ముల పోరాటమునకు బాధ్యతగల్గి యుండునను నాలోపణ నిల్పుట కట్టి ఆధారమును లేదు.

ఇట్టివిధముగ ఆయన భావప్రకటనములను సకారణముగ ఆక్షేపింప లేక యుండగనే, ఆయన స్వరాజ్య పక్షము వారే కాంగ్రెసు కార్యనిర్వాహక స్థానముల నాక్రమింపకొని యేమైనా యెన్నయెడలే నేమాత్రమును నిరోధింపక వారికి వదలివేసి, కాంగ్రెసు కేసు నొకసంస్థ నేర్పరచుకొని నాకార్యక్రమమును నేను నడుపుకొందును అని చెప్పికొనుట గూడ కలరము బయలుదేరినది.

ఇండు చివరభాగము చాలభగ్గునామామగ నున్నది. ఇందువలన దేశములో ఆంధోళ న మెత్తుకు వగగల్గును. దీనిపై స్వరాజ్యపక్షము వారిభావమెట్లుండునో మాకు దెలియుటలేదు. మహాత్ముడు కాంగ్రెసును వదిలివేళునెడల దేశముయొక్కయు కాంగ్రెసుయొక్క గతియేమగునో యన భయపడుటమాత్రము నిశ్చయము. మహాత్ముడు కాంగ్రెసును విడిచి ప్రత్యేకసంస్థను నిర్మించుటనుగూర్చి అందుగల సాధక భావకములను ముఖ్యాయకులను బాగగవర్కలోచించెదరని మేము నమ్ముచున్నాము. అయ్యది మహాత్ముడేకాక యెవరైన నైన యెడల, ఆయన స్వరాజ్యపక్షమువారికే కాంగ్రెసును విడిచి ప్రత్యేకసంస్థను నిర్మించుకొను విషయమై దేశము యంతగ ఆలోచించెడిది కాదు. ఈలోపల నీ విషయమై యుక్తముగ పరిష్కారము గానున్నయెడల, ఆయన కాంగ్రెసు సంస్థల భవిష్యత్తునుగూర్చి గావించినను వచ్చేకాంగ్రెసుకు వదలివేయుట వుంచినది మేము తలంచెదము. దేశముయొక్క భావమును ప్రకటించు కాంగ్రెసు నిర్ణయమునకు బద్ధులై యుండుటకు స్వరాజ్య పక్షమువారు గాని అసహాయపక్షమువారు గాని కావనకాలరు.

జెంగాలమంత్రులు - శాసనసభ

జీతములు తిరస్కరించినపుడు పనిలోనుండరాదు

కలకత్తా, జూన్ 10:—భాననసభవారు జీతములనిమ్ముటలేదని తిరస్కరించినపుడు మంత్రుల పనులలో నుండుటయు, మరల జీతములగూర్చి శాసనసభలో పునర్విచారణ చెప్పుటయు భారతప్రభుత్వశాసన సమ్యక్మేనా యని చెప్పగాలు ప్రభుత్వమువారు ఇంగ్లాండులోని సాటిసిటరు జెనరలు అభిప్రాయమును చెలపవలసినదిగ కోరగా ఆయన యీరెంటికిని వల్లకాదని అభిప్రాయము చెప్పినటుల. ఆర్. వాసుగారి ఫార్మిడ్డు పత్రికకు చెప్పినట్లున్నది. (ఆ. ప్రె)

భారత శాసనసభ

ప్రశ్నోత్తరములు దొక సవరణ

నిమ్మ భారతశాసనసభ ప్రశ్నోత్తరముల సవరణలు చేయవలె. కే. జెంగాలగారికి ప్రశ్నోత్తరములను చెప్పినది నిమ్మ ప్రశ్నోత్తరములను గూర్చి యిట్లుండునలెను.

"51 కెంటోన్మెంటులను బోర్డుల పరిపాలనను ప్రస్తుత 43 వ కమాండెంట్ ఆఫీసుల క్రిందనుంచవలెను. ప్రభుత్వము వారు కెంటోన్మెంటుల పాలనా విధానమును నిశ్చయించుటలో సాయకారిక నందునవి యీరెండు తరగతుల కెంటోన్మెంటులయొప్పును. (ఆ. ప్రె)

బొంబయిలో భూమిక్రిందుగా రైలుమార్గములు

బొంబయి, జూన్ 10:—లండనులోనున్న టే, బొంబయిలోగూడ కొలదికాలములోనే భూమిక్రిందుగా రైలుమార్గములు ఏర్పరచుప్రయత్నములు జరుగుచున్నవి. సముద్రమువైపు నకు ప్రజలందఱును వెలిఅనుభవించుటకు వీలుండుటకొరకుగాను, రెండు సుబర్బనుస్టేషనులమధ్య ప్రస్తుత మున్న రైలుమార్గమును భూమిక్రిందుగా నిర్మించు కొనవలెనని ప్రభుత్వమువారు బి.వి.సి. వి. రైల్వేవారిని గోరిరి. ఈస్టిము నాచరణలో పెట్టుట కవసరముగ మొత్త మంతయు, క్విన్సర్వోడ్డు యెరుచున్న ప్రదేశమును విక్రయించినచో లభించుననియు, ఈస్టిము నాచరణలో పెట్టినచో నాప్రదేశము భారీయగుననియు ప్రభుత్వమువారు రెంచుచున్నారు. భూమిక్రిందుగా రైలుమార్గమును తొలముటయొగాక ఆచరణను రాళ్లతో నిర్మింపవలెనని నూచించిరి. ఈపను లిదివరకే ప్రారంభమై జరుగుచున్నది. వీని వ్యయమును ప్రభుత్వమువారు భరించుచున్నారు. (ఆ. ప్రె)

బొంబయిలో విచ్చగాండ్ర సమస్య

బొంబయి, జూన్ 10:— బొంబయిలో విచ్చగాండ్ర సమస్య చాల అసహ్యకరముగ సద్భక్తులగుచుండుటచే, వికలాంగులకు పని గృహముల నిర్మించుటకు అగు వ్యయములో నూటికి 50 వంతులను మునిసిపాలిటీ వారు భరింతురు. ప్రభుత్వమువారు మిగిలినపనులు నొసగవలెను. ఈవిషయమున క్రితటిసంవత్సరము తీర్మానముపై నెట్టిచర్య జేసి కొనునది చెలపవలెనని ప్రభుత్వమువారు కార్పొరేషనువారికి వ్రాసిరి. ఈవిషయమున వెంటనే కాననమొనర్చవలెనని కార్పొరేషనువారు నూచించిరి. ప్రభుత్వమువారు నూటికి 50 వంతులనిమ్ముటకు నుండు ప్రభుత్వమువారికి పరిపాలక సంఘము నందు తగిన ప్రాతినిధ్య మొసగవలెను.

ఇట్టివల పరానులచే గృహము దోచుకొనబడిన వివదానాచార్యగారు పత్రికలకు వ్రాయుచు, పత్కానులదోచుకొను నుద్దేశముతో నేబందిపోటుజేసిరిగాని వేరుగాదని వ్రాసెను.

ట్రాంవే రేల్లును హెచ్చించుట

ట్రాంవే కంపెనీవారు, రేల్లు హెచ్చుతగ్గులు లేకుండ సరిపానముగ జేయుటకుగాను, రేల్లు హెచ్చించవలచుచున్నార. ప్రస్తుతము రెండు మైళ్లవరకు ఒక అణా, 2.5 మైళ్లవరకు 1 1/2 అణా, 5 మైళ్లకుపైగావైనచో 2 అణాలు చొప్పున నిక విధ నిర్ణయింపవలెనని. ఇందుకు కార్పొరేషనువారు రంగీకరింపవలెను.

మ గలివాండ్ర సమ్మె

బొంబయి, జూన్ 10:— మంగలివాండ్ర సమ్మె ఇంకను సాగుచునేయున్నది. మునిసిపలు అధికారు లేర్పరచిన మరతులక్రింద రైసెన్మెంటు దీసుకొనుటకు మంగలు రెంతమాత్రము సంగీరించుటలేదు. ఈసమ్మెలన, ఆఫీసులకు వెళ్లవలసిన ప్రజలకు చాల చిక్కుగ నున్నది. నూతనముగ విధింపబడిన మరతులకు అంగీకరించుట బావిసత్వ మని మంగలులు పురపాలకాధికారిలకు విజ్ఞప్తియొనర్చుననెంచిరి. (ఆ. ప్రె)

అ. మూత్ర వ్యాధిచే కలిగిన,

బలహీనతకు ఆమోఘమైన చికిత్స
కీడుకల్పేలిల్లా, కృష్ణాపురం, కాపురస్తుయను ప్రస్తుతములో చెన్నపురి, బాద్మిపుర, అర్మియన్ వీధి, 72 వ గృహములోనున్న పండిత స్వామి శ్రీనివాసయ్యగార్లవారు అతీక్రమకాలములోనే, నేను భాజించు ఆహారముచే నావ్యాధిని, నిరారణమేసి భుజించుచున్నాను. కృష్ణాపురం, బొంబయిలోనే నావ్యాధిని గల్గిన లుంఘించిచే విద్యాభ్యాసమునందు బాధపడకొంది. 15 దినములలో బలమువర్ధిల్లచే నావ్యాధి వాడై యెప్పుడీచునని నయుటని నాకు, లోపేలిక్కు మొదలైనందు శేవయను పని చేచులేదని చెప్పుచున్నాను. (ప్రకటన)
హెచ్చి. బి. శంకరరావు,
48 కంటాన్స్ సర్వయర్, హైలపురము, మద్రాసు, 20.5.24

ఆంధ్ర ప్రదేశ్

1924 వ సం. జూన్ నెల 11-వ తేది

బుధవారము

కాంగ్రెసుసభ్యుల కర్తవ్యము

జ్ఞో. మధ్య రాచరతి శ్రేష్ఠ స్వత్ర చేతకో జన,
సయ్యమాణంకులే లోక ప్రదనువర్తే..భగవద్గీత.

అమృతసరము వధలు జరిగి నాలుగేండ్లు గడించినవి. మోంటుపర్డుసంస్కరణము లారంభమై నాలుగేండ్లు గడించినవి. సత్యాగ్రహోద్యమ మారంభమై అయిదేండ్లుగడించినవి. సత్యాగ్రహోద్యమనాయకుడు గాంధీమహాత్ముడు మహాసంరంభ రంగమునందు బ్రవేశించి మోక్షమార్గమును బాపుచు ని దాస్త్రోతములను నిర్బంధదండనములను ననుభవించినాడు. వేలకొలది ప్రజలు మహాత్ముని యువదేశానుసారముగను దేశమోక్షమునకై త్యాగమును జేసి నిర్బంధముల ననుభవించినారు. కాని నిరంకుశవిధాన మప్రకటనముగను సాగుచున్న విధమును దేశపరిస్థితులు విస్పష్టము చేయుచున్నవి. నిరంకుశాధికారుల యుపాయములు విపాదమును గలుగజేయుచు కార్యాచరణము దుస్థరముగ నున్నది. నాయకుల యహంకారము కార్యాచరణమును దుస్థముచేయుచు కాంగ్రెసుప్రతిభను పాడుచేయుచున్నది. దూరదృష్టిలేని నాయకులహంకారప్రేరేపితై శతిఘటనమార్గము నవలంబించుచున్నారు. ఈశతిఘటనము 1922 వ సంవత్సరారంభమునందు డిల్లీయందుగూడిన కాంగ్రెసు కమిటీ సమావేశమునందే ప్రత్యక్షమైనను నిపుడు భయంకరాకారమును దాల్చినది. దేశబంధుదాసు లజశతిరాయి నైహూగారులు వ్రాసిన లేఖలను కేల్లారు ముంజీగారు మొదలగువారు చేసినప్రసంగములును వర్తమానపరిస్థితులను సంస్మరింపజేయుచున్నవి. ఆసమావేశమునందు ముంజీ అభ్యంకరు శత్రుత్వలపహాయోద్యమమును గాంధీమహాత్ముని నిరసించినను జాతీయమహాసభాసంఘము మహాత్మునిమార్గము నామోదించి యపహాయోద్యమమునుగాపాడినది. రెండేండ్లు మహాత్ముడు శ్రీకృష్ణ జన్మస్థానమునందు తిలంబునుజేసి తిరిగి ఢిల్లీ నిర్వహణమును జేయుటకుబూనుకొనుచున్నాడు. నాయకులు రెండేండ్లుగను స్వేచ్ఛా విహారమును జేసి శతిఘటన భావమును వ్యాపనముచేసిరి. శాసనోల్లంఘన విచారణోప సంఘము ప్రచురించిన నివేదన మీ శతిఘటన చరిత్రమును విశదము చేయుచున్నది. శాసనసభాపతేక పక్షమునందు ప్రతిఘటన లోకమును గోచరముగచున్నది. కాంగ్రెసు సంఘి తిఘటనపక్షము మొదటి సంవత్సరము మహాత్ముని ప్రతిఘటించుచున్నను విధివశమునను మహాత్ముని మార్గము నవలంబించినది. ఇప్పుడు కాంగ్రెసునం దాసహన మంతరించినది. పక్షముల ప్రాబల్యము హెచ్చినది. అహమదాబాదునం దీహాసాంతమున గూడుచున్న కాంగ్రెసు కమిటీ సమావేశమునందు డిల్లీసమావేశములో ప్రదర్శించిన నాటకమే భావోద్దేశముతో తిరిగి ప్రదర్శించి బజీరు సభ్యులు ధర్మమూర్తియైన మహాత్ముని మార్గము నవలంబించి కాంగ్రెసు ప్రతిభను ప్రయోజనమును గాపాడుదురని నమ్ముచున్నాము.

కాంగ్రెసు ప్రయోజనము
కాంతి ధర్మమార్గములను స్వరాజ్యమును బడయుట కాంగ్రెసు ప్రయోజనము. ఆమార్గమునే అహింసా సత్యమార్గమని మహాత్ముడు నిర్వచించెను. కాంగ్రెసుసిద్ధాంతములు మారనంతవరకు నీమార్గమును నవలంబించుట కాంగ్రెసు సభ్యుల కాలంఘనీయమైన ధర్మముగ నున్నది. స్వరాజ్యసంపాదనమునకు దార్జ్వల్య రహితమైన యపహాయోద్యమమును సాధనముగను కాంగ్రెసు నిర్ణయించినపు డామార్గమును నవలంబించుట కాంగ్రెసుసభ్యులకు విధియైయున్నది. అపహాయోద్యమమునకు శాసనోల్లంఘనము ముఖ్యాంగమైనను కాంగ్రెసు నిర్ణయించిన పంచవిధబహిష్కారములును కాంగ్రెసుసభ్యుల కనుష్ఠేయములైన ధర్మములని ఆదిని సభ్యులందరును సంగీకరించిరి. ఆరంభమునందు కాంగ్రెసుసభ్యులు శాసనసభాబహిష్కారము నామోదించిరి. కాలక్రమమునను రెండవవత్సపు బలము వృద్ధియైకొలదియును శాసనసభలయంద సముతము అపహాయోగము సాధ్యమునుభావము ప్రబలినది. ఆ నాయకులను సంగీతులనుజేయుటకు డిల్లీ, కాకినాడకాంగ్రెసులు అపహాయోగమును సమర్థించుచు కోరినవారలకు శాసనసభాప్రవేశమును సమ్యగించినవి. ఆ యంగీకారపుఫలమును దేశమిపు డనుభవించు చున్నది. స్వరాజ్యపక్షమువారు శాసనసభలయందు శరీరవ్యామోహమును గలుగజేసిరి. నైహూగారి గంభీరోపన్యాసములు దాసుగారి చిత్రప్రసంగములు పటాలుగారి వికటవాదములు ప్రజల కాహ్లాదమును గలుగజేసినవి. స్వరాజ్యపక్షమువారు మాటలందు కాంగ్రెసువిధానము నామోదించినను చేతలందు తమ సిద్ధాంతములనే ప్రతిఘటించుట యవసరమైనది. శాసనసభాప్రవేశమువలన నితర విధానములును నవసరము లైనవి. స్వరాజ్యనాయకుడైన మోతీలాలు నైహూగారికి టారిఫుశాసనమును బోషించుట యవసరమైనది. స్వరాజ్యపక్షమునకు వారియిష్టానుసారముగను కాంగ్రెసునందునుశాసనసభలయందును ప్రవర్తించుట కధికారము గలదు. కాని వారిమార్గము ముందైనను కాశపోయినను కాంగ్రెసుమార్గమునకు భిన్నమైనమార్గమని యంగీకరించుట ధర్మము. ఈ ధర్మవృష్టి లుప్తమైనపుడు కాంగ్రెసుసిద్ధాంతము సయితము లుప్తమగునని సామాన్యులుసయితము గ్రహింపగలరు. కాంగ్రెసు ధర్మమును సంరక్షించుటకుగాను గాంధీమహాత్ముడు పంచవిధబహిష్కార సంరక్షణమును శీవము మాటలమూలముననుగాకను చేరిలమూలమునను జేయగోరుచున్నాడు. ఈకారణమువలననే కార్యవ్యాపకసంస్థలయందు వివిధాభిప్రాయముగలవారుండుట యధర్మమని గాంధీమహాత్ముడు నిర్ణయించినాడు. ఈనిర్ణయము నిందారోపణములకు గారణంబునును ధర్మయుక్తమని ప్రాజ్ఞ లంగీకరించగలరు. ఈనిర్ణయము కాంగ్రెసునందు పక్షములకు గలుగజేయుటకు గారణంబుగ బరిణమించినను కాంగ్రెసు ప్రతిష్ఠను గాపాడగలదు. కాంగ్రెసునందు రెండు పక్షములును నిదివరకేయున్నవి. ఆపక్షముల కార్యవిధానమును నిర్ణయించుటయే కాంగ్రెసుకమిటీ ధర్మముగ నున్నది. స్వరాజ్యపక్షమువారు శాసనసభలయందును రెండవవత్సమువారు నిర్మాణవిధానమునందును బనిజేయుట కవకాశములు గలవు. ఆ యవకాశములను సంతృప్తముగను వినియోగించుటకు సాధనసంపత్తిని నిర్ణయించుటయే మహాత్ముని సలకల్పము. ఈసలకల్పమును సఫలము చేయుటకు స్వరాజ్యపక్షమువారుసయితము తోడ్పడుట సమంజసము. మహాత్ముని యథార్థవాదము నిందలకు పాలగుట సంతాపకరముగ నున్నది. దేశమునందంతటను నిర్మాణకార్యవిధానము యథావిధిగను జరుగుటకు మహాత్ముని మార్గమే శరణ్యముగ నున్నది. అహమదాబాదునందు గూడుచున్న కాంగ్రెసుకమిటీ మహాత్ముని విధానమును నామోదించి స్వరాజ్యసిద్ధికి తోడ్పడునని నమ్ముచున్నాము.

స్వరాజ్యసిద్ధి
స్వరాజ్యసంపాదనము సులభసాధ్యముగాదని నిత్యవ్యవహారములు విశదముచేయున్నవి. ఆలివి యరుగాను రాష్ట్ర మెక్కినాల్లుగ రుచు లాయిదు జార్జి బాల్టవినుగారలవలె స్వరాజ్యము వెంటనే రాజాలదని విస్పష్టము చేసిరి. లీకమిషను రిపోర్టు నిరంకుశవిధానము స్థిరమగు నుండగలదని విశదముచేయుచున్నది. నాయరు ఓడ్యయరుల యభిప్రాయము మాంగ్లదృష్టియందు నల్ల తెల్లవారికి గల భేదమును విస్పష్టము చేసినది. బాల్టవినుగారు బ్రిటిషు ప్రజల పోషణమునకు భారతరాజ్యాధికారమవసరమని విశదము చేసెను. భరతివర్మ మాంగ్లప్రజా పోషణమున కేర్పడినమహాక్షేత్రమని లీకమిషను రిపోర్టును నిత్యవ్యవహారములును విశదము చేయుచున్నవి. ఈ దుస్థితిని మాన్పుటకు శాసనసభలు నిరుపయోగములని సభలచరిత్రము విశదముచేయుచున్నది. స్వరాజ్యపక్షమువారి ప్రసంగములు ప్రతిష్ఠాభవనతంత్రములు నిరుపయోగములని యనుభవము విశదము చేసినది. ఆంగ్లేయు లెన్ని తియ్యని మాటలను చెప్పినను స్వరాజ్యస్థాపనము భారతీయుల మూలముననే రావలయునని యనుభవము విశదము చేయుచున్నది. ఈ యనుభవమును దేశమునందంతటను వ్యాపింపజేయుటయే కాంగ్రెసుసభ్యుల ధర్మముగ నున్నది. ఈ ధర్మాచరణమునకు మహాత్మాగ మవసరముగ నున్నది. దేశమోక్షమునకై మహాత్మాగమును చేసిన మహానీయు లెందరో కలరు. వారందరును కార్యరంగమునందు బ్రవేశించి పనిజేయునపుడు ప్రజలయందు భక్తివిశ్వాసములు గలిగియుండిన స్వరాజ్యము సులభసాధ్యమగును. చెప్పినటులు చేసినవారు ప్రజలమన్ననలకు బాత్రులగుచున్నారు. గాంధీ మహాత్మునియందు గల యీ విశేషమే మహాత్ముని పూజ్యతకు గారణంబుగనున్నది. మహాత్ముడు నిర్ణయించినవిధానము దురారాధ్యముగను నిరుపయోగముగను సామాన్యులకు దోచుటకు కర్మయోగపరాయణుల కీధర్మమనుభవ వేద్యముగ నున్నది. ప్రజాహృదయమునందు స్వరాజ్యానుతాపమును గలుగజేసి కార్యసిద్ధిని బడయుటకు శ్రేష్ఠుల యాచరణము ప్రమాణముగ నుండగలదనుట నిర్వివాదాంశముగ నున్నది. ఆసత్యమును గ్రహించి కాంగ్రెసు సభ్యులందరును అహంకారముమకారములను విడిచి ధర్మనిర్వహణమునందు గాంధీమహాత్మునకు తోడ్పడి స్వధర్మనిర్వహణమును జేయుచు భగవదనుగ్రహమునకు బాత్రులగుదురు గాక!

మూడు నెలల గడువు

సెప్టెంబరు మాసమున హైందవ శాసనసభ మరల గూఢవరకు లీకమీషను రిపోర్టుపై చర్చ నిలుపుదల జేయబడెను. అప్పుడు మాత్రము ఫలితము మారునా? మంత్రములకు చింత కాయలు రాలునాయని శాసనసభలో జరిగెడి చర్చలకు సర్వీసుల కొనగడలచిన వరములు నిలచిపోనా? సర్వీసుల కేసులనయినను లాభము చేపూర్వులకు ప్రభుత్వమువారు నిశ్చయించిరి. శాసనసభవారు వలదని తీర్మానించినను లీకమీషనును నియమించిరి. శాసనసభా తీర్మానములకు భిన్నముగ విచారణ జరిగెను. చాలవర కది రహస్యముగ జరిగెను. అట్టి తిరిగి లీకమీషను రిపోర్టును చర్చించుటకు శాసనసభవారేల బూతుకొనవలయును? పట్టుగారు దెలిపినటుల దానిని బట్టదాఖలు చేయవలయునని శాసనసభవారేల దెలుపరయి? పట్టుగారొక్కరే శాసనసభవారి యసంగత చర్చను కనిపెట్టి గలిగిరి. హైందవ శాసనసభ అధ్యక్షుని బడిపోవుచున్నదని వీరు విచారించిరి. శాసనసభ్యులు పురుషులవలె ప్రవర్తించవలెనని వీరు హెచ్చరించిరి. రిపోర్టు సంగతి తలపెట్టనే గూడ దని వీరు మందలించిరి. ఇట్టిచర్చ అతితీవ్రమని చెప్పెదరేమో? ఆర్థికచట్టమును నిరాకరించిన శాసనసభవారి మాత్రము ధైర్యము జూపజాలరా? శాసనసభలో సభాపక్షాధిపతియను జూపెదమను ప్రతిజ్ఞ కిది నిదర్శనము గాజాలదు.

రాజాపునభలో నెటుల తీర్మానించినను, ప్రభుత్వసభ్యులు మెదిమూ, హాం మెం దుగారి ప్రసంగముద్వారా గ్రహించవచ్చును. సర్ కేవల స్వామిఅయ్యగారు ప్రభుత్వమువారిని సమాధాన పరుచుటకై సెప్టెంబరునెలవరకు గడువు నియమల సిన దనియు, తుది కేసులందఱియినను ఆగిరియము ఏప్రిలు 1 వ తేదీనుండి అమలులోనికి రాగలదనియు, తమతీర్మానమునం దుపపాదించిరి. శివ స్వామిఅయ్యగారి తీర్మానమును శాసనసభవారు పూర్తిగా నంగీకరించినచో సెప్టెంబరులోవల ప్రభుత్వమువారి తేలినిర్ణయము గావించరని హాంమెం బరుగారు తెలియజెప్పిరి. హాంమెంబరుగారికి ఏప్రిలు 1 వ తేదీనుండి లీకమీషనుసూచన అమలులోనికివచ్చుట ముఖ్యము. ఆవిషయమై తమకుపట్టుదలగల దని వీరు వెల్లబుచ్చిరి. ఇంతయ గాక, ఏప్రిలు 1 వ తేదీనుండియు, లీకమీషను సూచన అమలులోనికివచ్చుటకు, ఇండియానుత్రిగా రిదెమండ్ నిర్ణయించరని ఆర్థికసభ్యులగు బ్లాక్స్టెట్టగారు నుడిచిరి. ఇట్టిస్థితిలో, మరల చర్చజరుగుట, జరిగి పోయినపెట్టికే మేళము దెచ్చియు లుండును. శివ స్వామిఅయ్యగారి తీర్మానమును శాసనసభవారింగీకరింపక చర్చను నిలుపుదలజేయుటచే యీ మూడు నెలలలోవల చర్చదీసికొనకుండుటకు తమమై సెప్టెంబరునెలవరకు, ప్రభుత్వమువారు దెలుపవల కవకాశము గలదు.

ఇక మూలవ్యాసాన సమరణమునను నిర్ణయ కమ. ప్రభుత్వమువారు సంస్కరణములను మార్పులకు తలపెట్టలేదు. ఇప్పుడు నియమించెడి విచారణ సంఘము సంస్కరణముల మూలచట్టమును నిర్ణయించు. కార్యకర్తలపై సూచనలను కొన్నింటిని మార్చిన మార్పునచ్చునట్టి స్థితిలో, లీకమీషను రిపోర్టు సూచనలను, సంస్కరణసంఘసూచనలను బట్టి మారు విచారించినను, కాలముగడువపుడు గాని వేరుప్రయోజన ముండవలదు. స్వయంసిద్ధ యాధికారము గోరెడిసభ్యులు, స్వల్పపు మాట్లాడు

ఆంధ్రుల గాంధీ మహాత్మని పుజానిధి లక్షరూపాయలు సమర్పించవలెను

11-8-24

యథా శక్తి ని తోడ్పడుడు

ఇదివరకు
నేటి వసూలు ... 58-8-0

చందాలు

39560-6-7

రూ 39618-14-7

కోశాధికారి కాశీనాథుని నాగేశ్వరరావు

కుంతులుగారికి తేరిన వసూలు

ఇదివరకు 15618-5-5

కావలి కాంగ్రెసు ఆఫీసునుంచి గాజ్

పల్లి నరసింహముగారి ద్వారా... 48-8-0

నల్లూరు శేషారావు వారి వీధి నుంచి

టి. ఎ. వద్దనాథముగారి ద్వారా 10-0-0

రూ 15676-13-5

పూజానిధికి సామ్యముబంపు చిరునామా:— కా. నాగేశ్వరరావు, నెం 7 లంబు శెట్టిపేథి, మద్రాసు

తొ సరిపెట్టుకొనుటయు, అసభ్యముగ నుండును. లీకమీషను రిపోర్టు, రిజర్వుడు ట్రాన్స్సఫర్డు విభజన మును స్థిరపరచినది. సివిలుసర్వీసు ఉక్కుచట్టమును ఛరిపాలనమున కాధారభూతము గా విలించినది. సర్వీసు యుద్ధోగులకు శాశ్వత స్థాన మొసగినది. కనీసపు బ్రీటీషు ఆఫీసుల సంఖ్యను నిలిపియుంచినది. హెచ్చుతగ్గులు పెన్నులు, అల్లవెన్నులు, ఇంగ్లండుకు రానుపోను ప్రయాణపుఖర్చులు, మారకపులాభములు, మున్నగు సౌకర్యముల నన్నిటిని సమకూర్చి, వివిధ సర్వీసుస్థానమును స్వర్గశుల్కముగా విచేను. ముందెన్నడో సర్వీసులపలకు పడిన గుంబిరి, యిప్పటినుండియే దానిని ద్రవ్యరూపమున భర్తీ జేయుచున్నది. ప్రజలు దుర్భరదారిద్ర్యము ననుభవించుచున్నచో, సర్వీసులు మాత్రము భోగములతో నులదూగుచుండ గలదు. ఇట్టి రిపోర్టును విచారించి ప్రయోజన మేమి? దీని మూలసూత్రములనే ఆంగీకరించుటకు వీలులేకున్నపుడు, రిపోర్టును మూలదోయుటయే కర్తవ్యము. ఇటుల జేయునెడల, ఆర్థికచట్టముసందర్భమున ప్రభుత్వమువారి తలపెట్టిన ప్రవర్తించిరి. యీమారును అటులనే ప్రవర్తించెదరని, బ్లాక్స్టెట్టగారు తెదరించిరి. శాసనసభవారి తీర్మానములను వీరు లెక్కజేయరనియే, దీనియర్థము. రాజాపునభలో పట్టుగారు గోరెనరీతిని, సభ్యులు తమ ఆత్మకారవమును నిలుపుకొని రిపోర్టునంతను నిరాకరించెదరో, లేక స్వల్ప లాభములకొరకు సమాధానమునకు బూనెదరో, చూడవలయును.

అకాలీసమస్య

అకాలీసమస్యను పరిష్కరించుటకు పంజాబు ప్రభుత్వమువారి పుష్పదయినను సుముఖత జూపుట లేదు. బర్ధపుడ్డుకమిటీని నియమించిరిగాని, అకాలీయవీలను విడుదలజేయుట కంగీకరింప రయిరి. నిష్పాధితులను విడుదలజేయనీది, విచారణవలన ప్రయోజన ముండునో? అకాలీసమస్యకొరకై విశేషత్యాగముగ విచిన ప్రముఖులను విచారించకుండ, పరిష్కారముజరుగుటకు పాధ్యవడను. అకాలీలకోర్కె స్వాయబద్ధముగ నున్నను, పంజాబు ప్రభుత్వమువారు తమసంకుచిత మార్గమును విశదపరచిరి. ఏదెవకాలీజిత జయి కుంబయలుదేరినటుల నేటివార్తలు దెలుపుచున్నవి. వీరు దార్శన్య రహితము నవలంబించెదమని ప్రమాణముజేసి బయలుదేరిరి. అకాలీలత్యాగములు నిరుపమాన

ములు. వీరి దృఢసంకల్పము ప్రశంసార్హము. అహింసావలంబనమునందు వీరు జేకమున కంతకును మార్గదర్శకులై అహింసకెట్టి ధైర్యస్థైర్యము లవసరమునో నిరూపించిరి. వీరుపట్టిన ప్రతిము సఫలముగాక మానదు.

స్వాతంత్ర్య వాతావరణము

జాతీయ పాఠశాలలకు ప్రభుత్వ పాఠశాలలకు ప్రధానభేద మొక్కటగలదు. మొదటి వానియందు స్వాతంత్ర్య వాతావరణము వీరు చుండును. రెండవవానియందు అట్టి పరిస్థితులు గనుపింపవు. ఈ తారతమ్యము చాల ముఖ్యమయినదని గాంధీమహాత్ముడు గుజరాతు విద్యా పీఠమున తేటపరచి యుండెను. స్వాతంత్ర్యదర్శములను ఏ ప్రతిష్ఠాపనలు పోషించునో అవి స్వరాజ్యమునకు దారిజూప గలవు. ఇట్టి స్వాతంత్ర ప్రతిష్ఠాపనలు లేకుండ దేశమునకు ముక్తిలేదనియు ప్రభుత్వపాఠశాలాబహిష్కారమును తామెప్పటికిని విమవజాలమనియు మహాత్ముడు వ్యక్తపరచెను. ఇట్టి విశ్వాసమే ప్రజలనావహించుచో దేశ మీసరికి జాతీయ ప్రతిష్ఠాపనలతో నిండియుండదీది. ఇంతవరకు బనిచేయుచున్న జాతీయ ప్రతిష్ఠాపనలను పోషించియు క్రొత్తవానిని నెలకొల్పియు స్వాతంత్ర్య వాతావరణమును వ్యాపింపజేయుట ప్రజల పరిమధర్మము.

ఘంతందొర మరణము

ఘంతందొర మరణముతో, మన్యం ఫితురీ అంతరించినదని జెప్పవచ్చును. దౌర్జన్యవధతులు నిష్ఫలములని, ఫితురీచారిత్రముబట్టి గ్రహించవచ్చును. ఫితురీనణగద్రొక్కుటతో ప్రభుత్వధర్మము బూర్తిగాలేదు. ఏజెన్సీ ప్రజలకష్టములను నివారించి, ఇకముందట్టి ఫితురీ లేన్నడును తలయెత్తకుండ జూచుట, ప్రభుత్వమువారి విధియైయున్నది. దీనివలన ఎంతధనము నష్టమయ్యెనో, ఎందరు ప్రజల కబ్బందులు గలిగెనో, వారి ప్రాణముల కెంత యుపద్రవమువాటిల్లెనో గ్రహించిన, ప్రభుత్వమువారిక మిడజాగుచేసిలాభములేదని స్పష్టమగును. ఉపద్రవము వాటిల్లినపుడు మాత్రము కలవరపడి, అది దొలగగనే మరల నుచేతునహించుట మిగుల నష్టదాయకము.

స్థానిక వార్తలు

తపాలా నోటీసు:—దక్షిణాఫ్రికాకు కొలంబో మీదుగా బోవుటపా జనరలుపోస్టు ఆగస్టు 18 వ తేదీ నాయం కాలము 6.25 గవరకు పుచ్చుకొనబడును.

ఉత్కల రాష్ట్రీయ సభ :- సభ మనమా వేశము 1924 ఉత్కల రాష్ట్రీయ సభ ప్రథమ సమావేశము జూను 28వ తేదీన ఆచార్య ప్రభులచంద్ర రాయగారి అధ్యక్షత క్రింద కటక మలో జరుగును.

చెన్నపురి ఆరోగ్యము:— జూను 7వ తేదీతో అంతవయ్యే వారమునందు మరణసంఖ్య సాలునకు వెయ్యింటికి 27.9 వా సుంజెను. అంతకు ముందువారము 42.6 వా సుంజెను. విద్యుదురకు కలగనావచ్చి 4 గు మరణించిరి. 7 గురకు స్పృహకము వచ్చి ఒకరు మృతిచొందిరి. ఇతరజ్వరములవలన 84గు చనిపోయిరి.

రాకపోకలు:— హైదరాబాదు నవాబు సాలతుజుం గు ఓకూరుగారు నిన్న రాత్రి చెన్నపురినుండి హైదరాబాదు బోయిరి. టి ఎం. మోయిదు ఎం. ఎల్. సి. గారు నిన్న రాత్రి మలబారు బోయిరి.

ప్రభుత్వోద్యోగములు:— రా. బి. క. వాగ్ క్వరరావు పంతులుగారిని గంజాముజిల్లా ట్రెజరీ డిప్టీ కలెక్టరు గా నియమించిరి.

కూట్టుట్రాటరుగారు సెలవుపైనున్న సమయమున గౌ. సి. జి. స్వేచ్ఛరుగారు మదరాసు హైకోర్టునందు ఫీల్డజస్టిసు గా సుండునట్లు నియమించిరి.

ఇంగ్లీషు సంక్షిప్త లేఖనము వడిగా వ్రాయుట యందు పరీక్ష:— ప్రెసిడెన్సీ పాఠశాలకు ఆసోసియేషను వారు ఆగస్టు 30 వ తేదీ శనివారమునాడు ఇంగ్లీషు సంక్షిప్త లేఖనమునందు 140, 160, 180, 200 పదములు వ్రాయు 7 నిమిషముల పరీక్ష, 21, అక్షరసాహాయ్యము, తిరువళి శ్లోకము, జరిపెవచ్చు. దరఖాస్తులు ఆగస్టు 15 వ తేదీలోపు అమృతూరుములపై కార్యదర్శికి చేరవలెను. ప్రారంభ తరగతిలో చేర్చునందుకు దరఖాస్తులు జూను 30 తేదీ వరకు పుచ్చుకొనబడును. దరఖాస్తునందు పూర్తిగా విలాసము వ్రాయవలెను.

గాంధీ పూజా నిధి

గ్రామ కొందూరు		
గంగి నేని లక్ష్మయ్య నాయుడు	15-0-0	
గంగి నేని రంగయ్య నాయుడు	1-0-0	
గొట్టిపాటి కొండయ్య	1-0-0	
త్వంకవి వరసింకా రావు	1-0-0	
నడవోన కామయ్య	1-0-0	
అభిమాని	2-0-0	25-0-0
కలిగిరి		
పాపన మల్లు కొండారెడ్డి	1-0-0	
పాపన రామిరెడ్డి	1-0-0	
మేకు బాలయ్య	1-0-0	
అకిలి చెంచయ్య	1-0-0	
అభిమాని	2-0-0	
రహీంపాపాయి	0-8-0	
బిజ్జం శ్రీరాములు	1-0-0	
ఆవుల గురవారెడ్డి	1-0-0	
కేవలపల్లి కృష్ణయ్య	1-0-0	
ఆవుల పెద్దిరెడ్డివైగెలాల	2-0-0	
ఆవుల పెద్దిరెడ్డి	1-0-0	
మనగాల్ల మేకరెడ్డి	1-0-0	
4 అభిమానులు	4-0-0	17-8-0
మెలగపాడు		
రాజా గురప్ప శెట్టి	1-0-0	
కర్నాటి కొండప్ప నాయుడు	1-8-0	
శ్రీకంఠి రామకృష్ణయ్య	1-9-0	4-0-0
జువ్వలదిన్నె		
పసునూరి కొండయ్య	1-0-0	
కొన్నగడ్డ మాలి కొండయ్య	2-0-0	2-0-0
మొత్తం 48-8-0		
7-6-4, గాడపల్లి వరసింహం.		
కాళి కాంగ్రెసు ఆఫీసు.		

గంజామాంధ్ర ప్రదేశ్ కౌశల విన్నపము

గంజా మాంధ్ర ప్రదేశ్ కౌశలములు గ్రంథములు సంపాదించుటకు గాను, నే నీవిషయము, కాసనము, నందిగాము, జాడు ప్రతి, పాతలెక్కలి గ్రామములకు వెళ్ళియుంటిని. కాసనములో ఆంధ్రకర్షుడు జయంతి కామేశ్వరపంతులుగారి రచనలును నంది గాములో వారదాసి అమృతూరుమహావీర్యుని మరతాక్షి పరిణయాది కావ్యములు. జాడుప్రతిలో ప్రభావతులంబకపీఠములు రచించు కావ్యములు, అందుముఖ్యమైనది యాంధ్రకృతిమాధునవి పాతలెక్కలిలో కాలింగడంకచరిత్రములు, తత్కలలమల్లె, ప్రగడ అప్పన్న రచించిన రామకీర్తనములు, ఎగ్గ జానకిరామ కవిత్వములకు సీతాకళ్యాదాది నాటక ప్రబంధములు లభించి నవి. ఉదారభావులగు మాయాంధ్ర భ్రాతలు నాకార్యమును గౌరవించి, ప్రసన్నులగుటచేత నే యింతటి కార్యము కొనసాగుచున్నది. తక్కిన గ్రామములకు బయలుదేరి వెళ్ళుచున్నాను. కావున గ్రామస్థులు దయగలవారై వారి పూర్వీకులు రచించిన గ్రంథములు మాటుప్రతులు వ్రాసికొనుటకు గాను నాకిచ్ఛానిండునాలముగా విన్నవించుకొనుచున్నాడను.

డి. యన్. శర్మ, లెక్కలి నూర్లు సీనియర్ పండితులు లెక్కలి.

వాతావరణ స్థితి 1924 నవంబరు 11-వ తేదీ బుధవారము

కల్లా ముఖ్య నగరములు	గత 24 గంటలలో అత్యధిక వర్షము	గత 24 గంటలలో అత్యల్ప వర్షము	గత 24 గంటలలో మధ్య వర్షము	జూలై 1-వ తేదీనుండి వర్షము	నవంబరు 1-వ తేదీనుండి వర్షము
గోపాలపురం	92.1	85.4	...	0	44.66
విశాఖపట్టణము	87.8	80.1	0.85	0.86	87.09
కాకినాడ	87.5	79.9	0.15	0.9	89.09
మచిలీపట్టణము	93.8	82.0	...	0.19	41.59
కర్నూలు	93.8	79.0	...	0.10	26.01
బళ్ళారి	96.1	75.9	...	1.22	20.51
కడప	94.6	81.5	...	0.46	81.28
నెల్లూరు	95.4	82.6	...	0.8	87.98
మద్రాసు	98.9	82.7	...	0.48	50.74
కడలూరు	101.6	81.5	0.02	0.2	52.94
సీలము	96.8	75.4	...	0.75	89.80
కోయంబర్తూరు	86.0	71.7	...	2.75	22.29
తిరుచునావలీ	99.5	78.5	...	0	88.18
నాగపట్టణము	96.6	78.9	0.88	0.88	54.98
మధుర	95.4	77.1	...	0.77	88.58
పాంబిక	98.5	81.1	...	0	87.00
తిరునల్వేలి	...	...	...	0.15	28.84
తిరుచేంద్రము	77.9	73.2	1.27	1.40	64.51
కొచ్చిర్	88.8	78.7	2.69	2.13	114.51
కాలికట్టు	87.8	75.1	2.42	16.59	117.16
మంగళూరు	81.1	74.8	1.51	11.90	125.68
తెంగుళూరు	84.0	67.5	0.09	3.08	25.87
మెరకూరు	71.5	60.0	0.59	4.01	125.46
కొడైకనూరు	64.4	52.4	0.26	2.88	62.18

సర్కారులు:—విశాఖపట్టణములో ఉరుములు ఉరి మెను, 0.85 వర్షించెను. కాకినాడలో 0.15 వర్షించెను. ఆక సము మేఘవృత్తంపై యున్నది. విశాఖపట్టణములో అద్భుత ఎక్కువ. గోపాలపురంలో పగటివేడిమి 2.5 డిగ్రీలు ఎక్కువ. రాత్రివేడిమి 4.8 డిగ్రీలు ఎక్కువ. తక్కినచోట్ల పగటివేడిమి 4 నుండి 7 డిగ్రీలు తక్కువ. దక్కణ:—మేఘములు ఒక మోదరగ నున్నవి. పగటి వేడిమి కడపలో 6.6 కర్నూలులో 2.7 డిగ్రీలు తక్కువ. కర్నూలుకము:—కడలూరులో చినుకులు పడినవి. ఆక సము కొంచెము మేఘవృత్తంపై యున్నది. ఆస్త్రిత తక్కువ. నెల్లూరులో పగటివేడిమి 5.8 డిగ్రీలు తక్కువ. కడలూరులో 3.1 డిగ్రీలు ఎక్కువ. పడమటి తీరమున వర్షము కురియవచ్చును. తక్కినచోట్ల చినుకులు బడచుచును. ఎస్. ఆర్. సామ్రా, ఎస్. ఆర్. సామ్రా,

రంప విశూర్తి

గంటందొర చంబడుట ఉదకమండలము, జూను 10:— గంటం దొరచంపట దేవనిదెల్పెను ఏజెన్సీ స్వేచ్ఛలు కమిషనరు వద్దనుండి కెన్నపురి ప్రభుత్వమువారికి తిరిగివచ్చెను. కెన్నపనాయకు డగు శ్రీరామ రాజుచచ్చిపోయిన పిదప గంటందొరయే యింకను మహా పవ కాంక్షుగ చెలరేగుచుండెను. నాలుగువారలనుండియు పనులు జయప్రసముగ ముగియుటలన ఏజెన్సీలో పనిజేయుచున్న పోలీసు దళముల సంఖ్య చాలవరకు తగ్గింపబడినది. (ఆ. ప్రె.)

విడవ పాపాదీజత

అమృతసరముగుండ ప్రయాణము అమృతసరము, జూను 10:— నానానా సాహెబు నుండిమొన్న వచ్చిన విడవ పాపాదీ జత ఈగోజారాత్రి 7 గంటలకు బయలుదేరి అమృతసరంబోయెను. వారు బయలుదేరుటకు ముందు అకాలితఖతుముందు అహింసాప్రసవ వైకొనిరి. ఈ సమయమున అకాలిలు జేసిన త్యాగములను బొగడుచు చాల మంది యువన్యాసముల గావించిరి. ఆజత పట్టణములో కొంత భాగముగుండ బ్యాండు మేళముతో నూరేగురు పోయిరి. గ్రంధ సాహెబును పల్లకిలో నెక్కించిరి. (ఆ. ప్రె.)

పంజాబు క్రొత్తగవ్వరు

ఉదాసీన మహామండలి స్వాగతము అమృతసరము, జూను 10:— పంజాబు ఉదాసీన మహామండలివారు పంజాబు క్రొత్తగవ్వరు 50 మాల్గుం మోయిలీగారికి స్వాగత మొసంగుచు, ఆయన వారిపట్న కష్టములను తొలగించునని నమ్ముచు తీర్మానమును గావించిరి. (ఆ. ప్రె.)

పత్రికా సంపాదకునిపై

రాజద్రోహనేరము

అమృతసరం, జూను 10:— ఇదివరలో 'ఆన్లైన్' అను వారపత్రికకు సంపాదకుడుగ నుండిన పండిత చంద్రశేఖర్ వ్యక్తిగాతపై నేడు ఫస్ట్ క్లాసు మేజిస్ట్రేటు పండిత క్రిష్ణకా గారు ఇం. పి. కో. 124 ఎ నెక్సను రాజద్రోహనేరము క్రింద చార్జిజేసిరి. ముద్దయి వచ్చేసోమవారము వ్రాతపూర్వకముగ వాజ్యూలమును దాఖలు జేయును. (ఆ. ప్రె.)

పండిత మోతీలాల్ నెహ్రూగారు

ఇంఫూయెంజుచే బాధపడుచున్నారు హిందూ, 9:—పండిత మోతీలాల్ నెహ్రూగారు యింఫూ యంజుచేత బాధపడుచు వారేర్పరుచుకొన్న కార్యక్రమము సంతను రద్దుజేసినిరి (ఆ. ప్రె.)

మెస్సరిజము నేర్చుకొనుడు

మెస్సరిజము, హిస్టరీజము, లాట్ రీడింగు, మెస్సరిజ జనవోయమున వ్యాధి నివారణ మోదలగు విషయములన్నియు

బిశ్వముగ మర్మ రహితముగ గురువు లేకనే ఆ భ్యాస యోగ్యముగ రచింప బడిన సమ్మోహన గ్రంథము తత్ వి ద్యా వ్యాజ్ఞాన్యక ముగ ముగ్ధింపబడి

ఒక రూపాయకు మాత్రమే అమ్మబడును. వి. పి. ఛార్జి నాలుగుఅణాలు బి. డెన్:— మేనేజరు హిప్పటిక హోము, ఏలూరు.

పంజాబీయులను చంపుట

సంబంధించు చట్టమును వదలకులు

ప్రజలలో కలవరము

కలకత్తా, జూన్ 10:—కొంతమంది పంజాబీయులు చావ గొట్టబడిరి. ఓండ్లెవీల్లో నేటియందును ఒక పంజాబీ టాక్సీ డ్రైవరుని తీవ్రముగా చావమెడిరి. ఈ టాక్సీ డ్రైవరు ఒక మహిళ ముఠీయ బాలుని మితాయి యిచ్చెదననియు డబ్బుచ్చెద ననియు పిలిచి తనబండిలో యెక్కించుకొనినట్లు, ఆమితాయిని తనగానే బాలునికి స్వల్పతి దొప్పెను. పిల్లవాడును డ్రైవరును యిద్దరును వైద్యశాలకు తీసికొనిపోబడిరి.

పంజాబీ డ్రైవరులు పోలీసు కమిషనరు

వద్దకు పారిపోవుట

తాళిపోలా వద్ద ఒక పంజాబీ డ్రైవరుని కొట్టి వాని టాక్సీకి నష్టము కలిగించిరి. తాళిగంజిలో మరియొకనిని కొట్టిరి. పంజాబీ టాక్సీ డ్రైవరులు చాలమంది రక్షణనిమిత్తము పోలీసు కమిషనరు వద్దకు వెళ్లి సెంట్రల్ పోలీసు స్టేషను ఆవరణలో గుమికూడిరి.

నరబలు ల బద్ధ ము ని చెప్పట కొత్త దా కు ల సంబంధము న నరబలు లిచ్చుచున్నారను వసంతి అబద్ధమని చెప్పటకు పోర్టు కమిషనరుల వైద్యము ప్రయత్నము చేయుచున్నాడు. పోలీసు కమిషనరు గల్లంతు జరిగిన ప్రదేశ ములను రక్షించుటకు ప్రత్యేక ప్రయత్నములను చేయుచున్నాడు. (ఆ. ప్రె.)

దొమ్మి ప్రాణనష్టము

సిక్కులు బాలురని పహరించుచున్నారను వదలి

కలకత్తా, జూన్ 10:—కొద్దమూల కింగ్ జార్జి డాక్యుల నిర్మాణ సంబంధమున పిల్లలను ఒలి యిచ్చుచున్నారని యును, ఆపనికై సిక్కులు నియమింపబడినారనియును వదలి తికి ఫలితముగా నేడొక దొమ్మి జరిగి కొంత ప్రాణనష్టము కలిగెను. పోలీసు కమిషనరు అట్టి వసంతి నిర్మాణముని చెప్పి, వసంతిని తొలగింపవలె ననియును భయమును బాపవలెననియును ప్రజలను ఉద్బోధించెను. (ఆ. ప్రె.)

ముగ్గురు పంజాబీయులు చంపబడిరి

పంజాబీయుల గృహములపై దాడి-స్త్రీలును

పిల్లలును పారిపోవుట

కలకత్తా, జూన్ 10:—నేడు జరిగిన గల్లంతులలో ముగ్గురు పంజాబీయులు చంపబడిరి. 7 గురికాయములతోగలెను. ఒక పోలీసు సభ్యుని సైక్లరుకుమాడ గాయములతోగలెను. కొన్ని పంజాబీయుల గృహములు కొల్లగొట్టబడినవి. అనమానము జరుగునను భయమున స్త్రీలును పిల్లలును అచ్చటినుండి పారిపోయిరి. ఈ ప్రదేశములను పోలీసు వారు ఆయుధపాణులై రక్షించుచున్నారు. (ఆ. ప్రె.)

సిక్కులపై దాడి

కలకత్తా, జూన్ 10:—కొద్దమూల కింగ్ జార్జి డాక్యులలో ముగ్గురు సిక్కులను నిర్మాణమున నరబలి యిచ్చుటకై మహమ్మదీయ బాలుర కత్తికొనిపోవుచున్నారనువంతులు కొన్ని దినములనుండి వ్యాపించి ప్రజలలో కలవరము పుట్టించుటకునే నేడీ విపరీతపు గల్లంతులు జరిగినవి. ఒక మహమ్మదీయ బాలుని బలవంతముగా ఒక సిక్కు టాక్సీ డ్రైవరు లాగుకొనిపోవుట తోటనే నేటి గల్లంతులు ప్రారంభమయ్యెను. తొలి వాత పిల్లవానిని చేసిన వైద్యపరీక్ష యందుకు ఆధారముకాలేదు. ఈలోగా టాక్సీ డ్రైవరు స్వల్పతి దొప్పి రోడ్డు ప్రక్కన పడియుండెను. వానిని కొట్టినవాడు పారిపోయెను.

ముగ్గురు సిక్కులు చంపబడిరి

ఒక యిల్లు ధ్వంసము చేయబడెను

దీనివెంటనే సిక్కు జాతివా రందఱును నివసించు కరయారోడ్డు జిల్లాపైకి ఒక దాడిబయలుదేరెను. 6 గురు సిక్కులు నివసించు ఒక గృహము కొల్లగొట్టబడెను ముగ్గురు సిక్కులు చంపబడిరి. తక్కిన ముగ్గురు సిక్కులను వివయవత్తిలో వైద్యశాలకు తీసికొనిపోబడిరి. గృహములయొక్క వాతములను బడెను. బయటనున్న మోటార్ కారి తగిలెట్లు డెను. తగిన వాత జరిగినకొమ్మిలో తక్కిన ప్రాణనష్టములు జరిగెను.

సిక్కులు పారిపోవుట

ఈలోగా సిక్కు నాయకులు రక్షణనిమిత్తము పోలీసు కమిషనరుని కలిసికొని మాట్లాడిరి. మధ్యాహ్న మున పట్టికి

సిక్కు-స్త్రీలు పిల్లలు అందఱును కరయారోడ్డు సమీపమునవలె రక్షణనిమిత్తము మెచ్చటికొనిపోయిరి. సిక్కు డ్రైవరును టాక్సీలును నగరవీధులలో కనపడకుండ పోయెను. రాత్రి చాల ప్రాద్దుపోయినతరువాత పోలీసులు కాంతమును వహించెను. పోలీసువారు సర్దుపాటు చేయగలిగిరి. పోలీసు కమిషనరు యీ వసంతిలు పట్టి నిర్మాణములని నొక్కిచెప్పెను. నేడు వడిమడుకు కలిగించిన తక్కువజాతి మహమ్మదీయ పనివాండ్లకు యీ వసంతిలు అబద్ధములని చూపుటకు ప్రతిప్రయత్నమును చేయబడుచున్నది. కింగ్ జార్జి టాక్సీలో ముగ్గురు పని కొంతమంది మహమ్మదీయ కంట్రాక్టరులనుండి, కొంత కాలముక్రిందట పోర్టు కమిషనరులచే సిక్కు కంట్రాక్టరుల కీయబడిన విషయము విచారింపవలసినదే. (ఆ. ప్రె.)

సాంఘియన్ రైల్వే నష్ట

పోదనూరులో అల్లయున్నది.

కోయంత్తూరు, జూన్ 10:—పోదనూరులో సమ్మె అల్లయున్నది. మృగపింకను మూయబడియేయున్నది. పనివాండ్లలో నూటికి 20 మందికంటె తక్కువమందియే పనిలో చేరుటకు వచ్చియున్నారు. గనుక పోదనూరులో బస్సులు యుండునని డిప్రీట్ లోకోనూపరైంట్లు ప్రకటించిన నోటీసు వలన తెలియుచున్నది. పోదనూరు లోకో ఆఫీసువద్ద కొంతమంది రిజిస్ట్రేషన్ పోలీసువారు డ్యూటీలో నుంచుబడినారు. ఇంజనులు నీరుపోసికొను ప్రదేశములను మరియితర ముఖ్య ప్రదేశములను యిప్పుడు ఆయుధపాణులగు పోలీసువారు రక్షణక్రిందనున్నవి. ప్యాసింజరు, గూడ్సు, మెయిలుబండ్లు సరియైన కాలమునకు పోవుచున్నవి.

ఆంగ్లో యిండియను బొగ్గుపనివాండ్లు మొదలయిన వారు పనిచేయుచున్నారు

ఆంగ్లో యిండియను బొగ్గుపనివాండ్లును, పూర్వము బొగ్గుపనివాండ్లుగా పనిచేసినవారును బొమ్మిడికొలెజ్ లో తీసివేయబడిన పనివాడును పనిచేయుచున్నారు.

పూర్వము కోయంబత్తూరు జిల్లాబోర్డు ప్రెసిడెంట్లు రావుబహదూర్ ఆరోగ్యస్థాని పిల్ల, ఇ. కర్కూగారు, మరి నలుగురు ముఖ్యమైన పెద్దమనుష్యులను నేడొక బహిరంగ సభ జరుగునని ప్రకటించిరి. (ఆ. ప్రె.)

తిరువాన్కూరు శాసనసభ

తిరువేండ్రము, జూన్ 10:—దివానుగారి అధ్యక్షత క్రింద తిరువాన్కూరు శాసనసభ (నాల్గవినము) నేడు 1-30 నిమిషములకు సమావేశమయ్యెను. కాళా విషయములపై ప్రశ్నితరము లైనతరుపరి నాయకు నిబంధన సవరణ చట్టము విషయమై చర్చ తిరిగి జరిగెను. విడియాకు లివ్వుట, ఏకపక్షీత్వము అమరెండు ప్రశ్నలపై విచారణ నిలిచియుండెను, స వ ర ణ లు పా ర్శీ ల లో నున్నలాపై ఆధారపడియుండెను. సభ సాయంకాల మారు గంటలవరకు జరిగెను. (ఆ. ప్రె.)

అమెరికను డిప్రీయరులు

రంగూను, జూన్ 10:—రంగూనులో నున్న వైరులను స్టేషను అమెరికను డిప్రీయరులతో ఉత్తరప్రత్యుత్తరములు జరుపుచున్నదని ప్రెస్సిఫలు పోర్టు ఆఫీసరు అమెరికను కాంసలరు తెలియజేసెను. (ఆ. ప్రె.)

పెండ్లి కుమారుని మరణము

అల్లాబాదు, జూన్ 10:—ఒక యిటావావార యిల్లు చెప్పమన్నది:—ఇటావా యిటామియా మోస్కాల్లు మేనేజరు మానిల్డో బామర్ పాషా అనునాయన సర్వీస్ లో పెండ్లిజేసికొని పెండ్లికుమార్తెను పెండ్లివారితోను మొన్న మంగళవారమునాడు తిరిగి వెచ్చుచుండగా యిటావాకు 15 మైళ్లదూరమున ప్రమాదవశతమున రైలులోనుండి క్రిందపడినది. పెండ్లికుమారుడు గాయమువలన శుక్రవారమునాడు చని పోయెను. (ఆ. ప్రె.)

వైకంఠత్యాగ్రహము

అయ్యముత్తగౌండరుగారు

గౌండరుగారికి వేసిన జాగ్రూక క్రింద ఉద్యోగులయ సనామగ్రులను త్రివేంద్రములో నేలములో ఆరురూపాయలకు విక్రయించి ఆరుకోజులు శిక్షరద్దుపరచిరి. ఆయన అబునుండి వైకంఠ నమ్మచుండగా దారిలో చెయరయికాలు, అంజెంగ్ షెక్ వూ, గామముల నారు 2 రూపాయలనిచ్చిరి. అనామునాయన తత్కాగ్రహంభమువారి కందచేసెను. నంటూ గుమ్మనిసిపలు సంఘమువారు 100 రూపాయలు పంపిరి. అత్రమములలో ఉదయమును సాయంకాలమును ప్రాణనను మతవిషయకోపవ్యాసమును జరుపుచున్నారు. (ఆ. ప్రె.)

సరిహద్దు దుండగములు

తుపాకులు తీసికొని పోవువారు పట్టుకొనబడిరి

తుపాకు లన్నింటిని అర్పించిరి

పిషావర్, జూన్ 9:—సరిహద్దు పోలీసువారు జూన్ 2 వ తేదీన ధార్ దగ్గర తుపాకులు తీసికొని పోవువారిని క్రంత్రం రోడ్డుమీద డిక్టోనిరి. వారు పారిపోవుటకు ప్రయత్నింపగా క్రంత్రందీలోనికి తరుమబడిరి. అప్పుడు వారు తన తుపాకుల నన్నింటిని సమర్పించిరి. ఒకడు నీటిలో మునిగి చనిపోయెను. మరియొకడు గాయములవలన చనిపోయెను.

జూన్ 4-వ తేదీన 40 మంది వడియలు కసిరీర్సుకొను టకు ప్రయత్నించిరి. కాని ఏమాత్రము ప్రాణ నష్టము లేకుండ వారందఱును తరిమివేయబడిరి. (ఆ. ప్రె.)

మాపులయద్దె నెక్కించుటచే వర్తకులు సమ్మెకట్టుట

అల్లాబాదు, జూన్ 10:—ముగిసిపల్ మాపులలో నున్న వర్తకులకును అల్లాబాదు పురపాలక సంఘమువారికిని కొంతతగాదా కలిగెను. అద్దెల నెక్కించుటచేత వర్తకులు తిరిగి మూడవసారి సమ్మెకట్టిరి. (ఆ. ప్రె.)

ఫలములను నిలువజేయు కార్యాలయము

ఉదకమండలము 9, జూన్:—కూనూరులో ఫలములను నిలువజేయు కార్యాలయమును మరియొక పంపత్సర ముంచులెనని ప్రభుత్వమువారు తీర్మానించిరి. ఏలయన, దానియొక్క వర్తక లాభములను చూపించుటకు కాలము చాలియుండలేదు. లేడిమా పర్మెంటుదగ్గర పని నేర్చుకొని ఆమెలేనప్పుడు కార్యాలయము లో పనిచేయుటకు ఒక అసిస్టెంటునుగూడ నియమింపవలె నని ఆలోచనలో నున్నది. దీనినిగురించి ప్రజలకు బాగుగా తెలియు నట్లు ప్రకటించుటకు చురుకైన పనిచేయబడుచున్నది. (ఆ. ప్రె.)

మద్రాసు స్కూలు కాజు కోర్టు

ఉదకమండలము, జూన్ 10:—ప్రెసిడెన్సీ స్కూలు కాజుకోర్టు ఆక్ట 7 సెక్షను క్రింద స్కూలుకాజుకోర్టు జడ్జిలలో మూడవవంతు ఆద్యకేటుగా మండలము గావునను, ప్రస్తుతము ముగ్గురు న్యాయమూర్తులలో యిద్దరు వకేళ్లలోనుండి తీసికొన బడుచున్నారు గావునను, జియానుద్దీన్ గారు గంజాముజిల్లా జడ్జిగా నియమింపబడినందున మద్రాసు స్కూలుకాజు కోర్టు లో ఖాళీయైన స్థానమునకు మద్రాసు హైకోర్టు ఆద్యకేటు లలో నియమింప నున్నారని తెలియుచున్నది.

జిల్లాజడ్జిలను బారునుండి తీసుకొనుట

జిల్లాజడ్జిలను బారునుండి తీసికొన వలయునని వ్యాప ములోనున్న యుద్దేశ్యమునుగురించి లీకమిషనును వాకేమియు చెప్పకుండుటచే ఆట్టిదేమియు నిష్పడు అమలులోనికి రా జూరు. (ఆ. ప్రె.)

ఏనుగుల విసోదము

ఉదకమండలము 10 జూన్:—గవర్నరు, లేడిగోస్పెక్ పరివారమును ఫారెస్టు కన్సర్వేటరు జిల్లాఫారెస్టు ఆఫీసరులతో కలిసి రెప్పాకాడుకువెళ్లి ఒక మచ్చిక చేయబడిన యేనుగులపై యేనుగును పట్టుకొనుటకు చూచిరి. తరువాత వీరందఱును రెప్పా కాడుకు వెళ్లితరిగి చేయబడిన యేనుగు విసోదములను చేయుచుండగా చూచిరి. గోస్పెక్ దంపతులు యీసంపత్సరము మొదట పట్టుకొనబడిన 4 ఆడవి యేనుగులకు చూచిరి. అవి యిప్పుడు దాదాపుగా మచ్చిక చేయబడినవి. సాయంకాలమున గవర్నరు మొదలైనవారు ఉదకమండలమునకు తిరిగివచ్చిరి. (ఆ. ప్రె.)

క సూ రి మూర్తులు

50 మూర్తుల డబ్బీ 1-కి రు, 0-10-0

ఇవి స్వచ్ఛమగు నేపాళేశకపు కస్తూరి, మంచిగోళాజ నము, అదివచ్చికాన, పావురాను, మంచినందుపుపువ్వు మొదలగువాటితో తయారుచేయబడినవి. ఇవి శైత్యము, శైత్యభారము శైత్యభారము చలిగోళా, సన్నిపాతము, అశ్లేషము, మూర్త్యము మొదలగు వాటికి ఉపయోగపడును, చంటిపిల్లల అశ్లేషము వగైరాలను వెంటనే మాన్యును. ప్రతివారును సామాన్యముగ వాడెడివి. ప్రతిగృహమున నుండగలవి. ముఖ్యముగ పిల్లలుగల గృహములందుండగలవి.

మృతాంజనా డిపో, మదరాసు - బొంబాయి

విదేశ వార్తలు

ఓడ్యయరు యభియోగము

న్యాయమూర్తి మృత్యావృత్తి

లండన్ ప్రతికాభి పాయములు

లిబరలు పత్రికల ఖండనము

లండన్, జూన్ 7:—రాత్రి 8. ఓడ్యయరునాయరు మానవత్వపు దావాసందర్భమున అమృతశరవిషాదమును మరల ప్రజేశపెట్టటం విచారకరముని ఇతరపత్రికలలో బాటు లిబరలు పత్రికలు నడుపుచు ఈయభియోగములో న్యాయమూర్తి మృత్యావృత్తి గారి యభిప్రాయములను తీవ్రముగ ఖండించుచున్నవి.

వెస్టుమిడ్లెస్ సరజటు

ఇండియానుండి చర్యను న్యాయమూర్తి ఆక్షేపించుట అపూర్వము. ఇంతవరకెవరును అట్లు చేయలేదు. మృత్యావృత్తి గారి పుడు క్రొత్తపద్ధతికేర్పరిచి కలఃరమును గలుగజేసిరి. డయరు నేనాని అతివృత్తును పరిశీలించు ప్రవర్తింపవలసి వచ్చెను. అట్టివిషయమునందు ఆతడు ప్రాణములను గోల్పోవలసివచ్చె ననుట న్యాయమే. కాని డయరు నేనాని చేసిన చర్యలలో కొన్నిటిని ఆతడు నిర్ణయముగ వివరించుగ న్యాయమూర్తియే సమర్థించుట ఎచునకు కననివినని సంగతిగనున్నది. మరల ఆవిషయకరమున పంజాబుపరిశీతులనుగూర్చి ప్రాతవిచారము, కోపమును మరల చెప్పగొట్టకుండ గోరెదరేని మృత్యావృత్తి గారు బాధ్యత నెరింగిన వారైనచో ఇండియాలో ఘోరభరితములను గలుగజేయు అట్టిమాటలను జెప్పకుండిన బాగుండెడిది. డయరు నేనానిని విచారించుటలేదు కాన, డయరునేనాని విషయము ఇచట ప్రత్యక్షసారాంశముగాదుగాన అట్టిమాటలను జెప్పవచ్చునని మృత్యావృత్తి గారును చాల ఆశ్చర్యకరముగనున్నది. ప్రభుత్వమువేయవలసిన పనులను న్యాయమూర్తిగారిని జూరీలు గాని వహింపరాదు. డయరుచేసిన పనులు ప్రజలకు సంబంధించినవి. అధికారులకు సంబంధించినవి. అందుచే అవి మంచివో, చెడ్డవో ప్రభుత్వమువారు నిర్ణయింపవలసినది.

న్యాయమూర్తి న్యాయపరిపాలనమున తనరాచకీయాభిప్రాయములను కలుపుటయు ప్రజేశపెట్టుటయు చాల క్రొత్త విధ. ఇదివరకెన్నడును వినలేదు. అని వెస్టుమిడ్లెస్ సరజటు వాకొనుచున్నది.

డెయిలీన్యూస్

ప్రాత అమృతశరభయములను కేరళగొట్టి మరల ప్రస్తావించుటచే అయ్యది ఈదేశమునకు గొప్పనష్టమును గలుగజేసిన దాయెను. మృత్యావృత్తి గారి టిల్లు ఈదావాలో ప్రవర్తింపుట చాల విచారకరము. డయరునేనాని చర్యనుగూర్చి ఇదివరకపు డీ క్రేటుబ్రెటనులో తీర్మానింపబడినది. దానినిపుడు త్రోసి వేయుటకు వీలులేదు. కాని ఇండియాలో ఇట్లునుటకువీలులేదు. అక్కడిపరిశీతులు వేరు. ఇండియాలో విద్యాధికులందరును మనకు ఎట్లు కలకత్తాలోటికొట్టు నేటివరకుమరచిపోకుండబాధించుచున్నదో అట్లులే అన్యతాసరవిషయమును ఎన్నటికిని మరల జాలకుండుదు. వారిట్లునుకొనుట చాలవరకు న్యాయమేయని డెయిలీన్యూస్ ప్రతిక వ్రాయుచున్నది. (సిలోనుటైయు).

బ్రిటిషు సామాజ్య వసు ప్రదర్శనము

ను జూమరుకు 'నిటు' సోమవారమునాడు 821 282 మంది వచ్చిరి. ఇంతమంది వచ్చుచును ఇదివరలో రారేదు.

రషియా పంటలు

భయంకరముగు సమాచారము

లండన్, జూన్ 10:—ఉదయం 2. టైముపత్రికా విలేజిరి రై గానుండి ఇట్లు తెలుపుచున్నాడు. మేమాసాంతమునుండి సోవియటు పత్రికలు పంటలు బాగులేవని భయంకరముగు సమాచారమును ప్రకటించుచున్నవి. ఈక్రేనియాలో ప్రతిదినము పరిశీతులు విషాదకరముగ ఏర్పడుచున్నవట. ఇట్లు గాడ్సు ఇంగ్లండ్ వారము గొట్టినచో పూర్తిగ పసంకాలపు పంటలు నాశనమగునట. శీతకాలపు పంటలు కొంతవరకు పాడైనవి. ఫలవృక్షములుగూడ గాడ్సులను పాడైనవి.

భారతదేశ పరిస్థితులు

గాంధీ - దానుగార్లు సమావేశము

లండన్, జూన్ 7:—ఉదయం 12.45 న్యూస్ పేపర్లు ముక్ ప్రతిక భారతదేశపరిస్థితులను పరిశోధించుచు అనవసరముగు ఆడివియరు ప్రభునిలేనిన గూర్చి ఆర్కాటును జేయుచు అసలు ముఖ్యమగు భారతదేశపరిస్థితులను వచోపేట్టి రని వ్రాయుచున్నది.

శీ కమిషను నివేదికమును చర్చించుచు అందరును ఏకగ్రీవముగ ఆమోదించుట చాలముఖ్యమనుచున్నది. పూర్వము ఆంగ్లేయ యువకులు సివిలు సర్వీసులో జేరుటకు ఇండియాలో ఎన్నియో ఆకర్షణలుండెను. ఇప్పుడవి యేవియు లేవనుచున్నది. ఆ ప్రాత సౌకర్యములు మరల రావనుచున్నది.

గాంధీ దాను నెహరు సమావేశమును గూర్చి న్యూస్ పేపర్లు ఇట్లు నుడువుచున్నది. జాతీయ మహాసభలో అన్ని పక్షములవారును ముఖ్యమగు విషయములందు ఏకభావముతో నున్నారని స్వరాజ్యవాదులు కైకి చెప్పినంత మాత్రాన మోసపోవువారు లేర. బొంబాయి సమావేశమునుబట్టి జూడ గాంధీ గారు రాచకీయ రంగమునుండి వరలెద రనుటకు జెప్పటకష్టముగాదు. ఈ బొంబాయి సభలో అందరును ఏకీభవించక పోవుటయే మాచూ యనదగును.

అసంబ్ధిలో జరిగిన చర్యలను పరిశీలించుచు ప్రస్తుత పరిస్థితులు ప్రభుత్వమునకు తొందరను గలుగజేయవనుచున్నది. మరింత కాంతిలను ననుచున్నది. భారతపక్ష నాయకు లందరును తమ బాధ్యతను గ్రహించి చీటికి మాటికి ప్రభుత్వమును ఎదుర్కొనరాదని గ్రహించుటచే ప్రభుత్వమునకు మరింత స్థిమితము గల్గుననుచున్నది. సిలోనుటైయు.

లండన్ రైల్వే సమై

పనివాండు పనిలో జేరుచున్నారు

లండన్, జూన్ 9:—రైల్వే సమై పరిస్థితులు ఆనుకూలముగ మారుచున్నవి.

ఒక్క బరకాహం గిల్ రిన్నందు భాగములతప్ప తక్కిన భాగ రైల్వేలన్నియు పనిజేయుచున్నవి.

సమై సాగుట

లండన్, జూన్ 9:—రైల్వే సమై సంఘప్రతినిధి సభ వారు సమైను సాగించుటకే నిశ్చయించిరి.

ఫ్రెంచి, రిపబ్లికన్ ధ్యక్షుని సందేశము

ప్యారిస్, జూన్ 10:—అధికారులు ఇట్లు అందవాజేయుచున్నారు.

పార్లమెంటుకు మిల్లరండుగా రంపు సందేశమున తాను అధికారమును వహించినప్పటినుండి సర్వసాధారణముగ సాంఘికాభివృద్ధి నిమిత్తము పాటుబడితిననియు, విదేశములయందును, స్వదేశమునందును ఏకాభిప్రాయముతో ప్రవర్తించితినియు, తాను ఏర్పరిచిన పరిస్థితిని క్రిందివలె మంత్రివర్గము వనియు అందులో లెప్టినెంట్ మువారు పాల్గొనిరియు, తాంకెల్లప్పుడుకాస్త్రుసమైముగనే అధికారమును వహించితినియు, సనియు కొత్త ఏర్పడిన అధిక సంఖ్యాకులు తన అధికారమును చెలాయించుటకు వీలులేకుండ జేయుచున్నారనియు అట్లు అభ్యంతరమును కలుగజేయుట తప్పనియు రాజ్యాధిపతి అధికారమును నియోజకవర్గమువారి వశముచేయుట యుష్కరకరమనియు తన అన్యతాపదవినిగూర్చి ఒక పార్లమెంటుకే నిర్ణయించు అధికార మున్నదనియు మిల్లరండుగారు తెలియజేయుదురు.

ఆనందపురై నపురపాలక కార్మికులు

సమై దొమ్మికింద పరిణమించుట

కింగ్స్టన్, (జెమాయికా) జూన్ 10:—జీతములను హెచ్చుజేయవలయునని పురపాలక కార్మికులు (పనివాండు) సమైకృతి తుదకు నేటియుసయమున దొమ్మికినీరి. కార్మికే వనుసాత్రు నాశనముజేయుడెను. మాకపోలీసువారిని కొట్టిరి. పోలీసువారు సమైదారులను గాడ్పిరి. ఇద్దరు చనిపోయిరి. చాలమంది క్షతగాత్రులయిరి. సయనికులను పిలిపించిరి. దొమ్మి సల్పువారు వెడలగొట్టుబడిరి.

అమెరికా ఫిల్మ్

జపానీయుల బహిష్కరించుట

టోక్యోలో సినిమా కంపెనీ యజమానులు అమెరికా ఫిల్మ్ కులను బహిష్కరించుటకు కృషిమెత్తిరి. దేశమంతట ను అందరును బహిష్కరింప వలె ననుచున్నారు.

ఇండియకు సివిలు సర్వీసు ఉన్నాగులలో కీ|| శే|| సర్. ఎం. దురాందుగారికి చాలానవాట తేరని టైముస్ పత్రిక వ్రాయుచున్నది.

బ్యాంక్లాండు మోటారు పం దెములో క ప్రకటన గారు చనిపోయిరి.

చెన్నపురి బజారుధరలు

జూన్ నెల 11-వ తేది బుధవారము

(1) ధాన్యములు

దనియాలు రూ 1-కి	ర 85-0-0	మొదలు 45-0-0 నుంకు
బియ్యము బస్తా	మొదలు, వంతు	
కునుమ తెనాలి	,, ప 48 గలది	ర 18-0-0 14-0-0
నెలూరి	,, డిటా	,, 16-8-0 17-0-0
డిక్కి	,, డిటా 48 గలది	,, 16-8-0 17-0-0
రాగులు రూ. 164 బస్తా 1-కి	,, 8-12-0	9-0-0
నవ్వులు	,, 24-0-0	26-0-0

(2) పప్పు ధాన్యములు

కందులు బస్తా 1-కి ర 205	ర 11-0-0	ర 12-0-0
నెనగలు	,, డిటా	,, 10-12-0 11-8-0
పెసలు	,, డిటా	,, 10-12-0 11-4-0
మినుములు	,, డిటా	,, 12-8-0 18-12-0
ఉలవలు	ర 164	,, 9-4-0 10-4-0

(3) నూనె వస్తువులు

నవ్వులు నూనె రూ 1-కి	ర 18-0-0	178-0-0
నెయ్యి మ 1-కి	,, 14-0-0	26-0-0
కొండాపురం జేరు నెనగపప్పు రూ 1-కి	,, 60-0-0	62-0-0
యితర ప్రదేశము	,, 55-0-0	58-0-0
నేరు నెనగనూనె గాను రూ 1-కి	ర 142 మినుకూనె 185	
అనుదము నూనె రూ 1-కి	ర 160-0-0	

(4) చిల్లర వస్తువులు

చాయపనుపు రూ 1-కి	ర 210-0-0	215-0-0
కురపనుపు	,, ర 160-0-0	165-0-0
మిరపకాయలు (గుంటూరి) రూ 1-కి	ర 80-0-0	112-0-0
గుంటూరుపాయకట్టు నీలిమందు ముంకు 1-కి	ర 45, 50	
కాకానీ పాయకట్టు	,, ర 60, 70	
తెలుము రూ 1-కి	ర 85-0-0	50-0-0
తింతపండు రూ 1-కి	ర 28-0-0	42-0-0

(5) ఇనుము

కట్టలు రఖం రూ 1-కి	ర 88-0-0	86-0-0
చదరం	,, 82-0-0	86-0-0
రవుండు	,, 81-0-0	87-0-0

(6) లోహములు

కండి 100 కులంకు	ర 78-0-0	84-0-0
బంగారము, కులము 1-కి	ర 25-6-0	25-8-0
నవరస 1-కి		16-8-0
ఇత్తడి రూ 1-కి	ర 295-0-0	800-0-0
రాగి డిటా	ర 840-0-0	845-0-0
అస్కా చక్కెర రూ 1-కి	ర 46-12-0	47-0-0

(7) రంగులు అలిజరైను

అత్తకప్పుడు	20 డిగ్రీలు	ర 92-0-0
కొట్టి కప్పుడు	డిటా	డిటా
సింహం	డిటా	డిటా
4 గుర్రం	డిటా	ర 86-0-0

ఇంద్రజాల మహేంద్ర జాలము

ఈ ఆహార్యగ్రంథములో జర్మనీ గారడి, యోగద్యుష్టి మా సలాభము, ఇంగ్లీషు ఇంద్రజాలము మంత్రకాస్త్రము, భూతైద్యము, యంత్రములు, అమెరికావారి చీట్ల పేక తమాసాలు విచిత్ర విశోదవిద్యలు గలవు. ఇం తే గా క మనుష్యుని మాయముచేయుట, మామిడిచెట్టును పుట్టించుట, జీవముతో సమాధియగుట, శరీరము లేని తలకాయచేత మామలాడించుట భూమిపైన గజముయెక్కున గాలిలో మనుష్యుని నిధారముగా నిల్పుట మొదలగు విచిత్రములు అనేకము లున్నవి. ఈ గ్రంథములు చదివిన అత్యద్భుతముగా మేజిక్ చేయగలరని గాల్గంటి యిచ్చుచుచున్నాము. దీని వెల 4-0-0 లు (2118888 పి. ఆర్. జనార్దనం నాయుడు, హంగోలు, గుంటూరుజిల్లా.

తమాషాలు

తెక్కలు

ఉపాధ్యాయుడు తీసివేతలెక్కలు చెప్పమంటేను, బాలుకు గ్రహించుటకు కొంచెము కష్టముగ దోచెను.

ఉపాధ్యాయుడు:— నా నద్ద అయినరూపాయిలు కేలు. పది అణాలకు ఒకచాప కొన్నాను. రెండు రూపాయిలన్నకపెట్టి బూట్లు కొన్నాను. ఇంకొ రూపాయిపెట్టి చిల్ల రసారసామాను లేవో కొన్నాను. నానద్ద ఎంకా ఎంతదబ్బు ఎగిరింది?

అల్లరిపిల్లవాడు:— నువ్వును బాధపెట్టకపోతే చిల్లర లెక్కపెట్టుకోక పోయినామా?

ఉపాధ్యాయుడు

ఉపాధ్యాయుడు:— నువ్వును బాధపెట్టకపోతే చిల్లర లెక్కపెట్టుకోక పోయినామా?

ఉపాధ్యాయుడు:— అయ్యో మిరితగా చెప్ప నక్కర లేదండి. ఈనాడు కష్టపాటుకుపోతే, ఉపమా బెట్టారండి. మీరు చెప్పేదానికంటే, చాలా రుచిగా ఉండండి

రూపాయి సోపాలు

ఉపాధ్యాయునికి క్లాసులో రూపాయి దోచినను “పిల్లవాడయినా రూపాయి పోగొట్టుకున్నాడా? అని ఉపాధ్యాయుడు డిగ్గెను.

“నేను పోగొట్టుకున్నానండి” అని ఒక పిల్లవాడు లేచెను. ఉపాధ్యాయుడు:— అయితే ఎక్కడ పోయింది? పిల్లవాడు:— “మీరు దొంగిలించోటనే”

తుదికు నవ్వరి

వినుకోక హాస్య - నిని పిలచిరి. ఇతడు ఆంధ్రకు విహారము గలిగిస్తాడని గంపెదాకతో నుండిరి. కాని మొదటినుండి చివరవరకు ఆతడు ముతి బిగించుకొని కూర్చుండెను. తాను నవ్వలేదు ఒకరిని నవ్వించలేదు. విందుకు వచ్చినవారందఱు ఆకాభంగము కలిగెను. విందుకు పిలిచిన పెద్దమనిషికికోపం వచ్చెను. తుదకు ఆ హాస్యగాని నుద్దేశించి ఇట్లునెను.

“ఇవాళ ఎంతపోకరి అయినా నిన్ను నవ్వించలేదు.” హాస్యగాడు:— ఆయినా ప్రయత్నించేయ్యండి. అతడు సభ్యులందఱు నవ్విన నవ్వరి.

వింటి

బాటసారి:— ఈ కొండదగ్గర విశేష చేమయినా ఉన్నదాడే?

గ్రామస్థుడు:— ఎక్కడ విశేషంలేదుగాని ఒకసారి ఒకచిత్రం జరిగిందని అంతా చెప్పుకుంటారు.

బాటసారి:— అదేమిటి?

గ్రామస్థుడు:— ఒకనాడు ఇద్దరు బాటసారులు కొంత మిఠాయిలను కొని తింటుంటుంటే వారు కనుపించలేదు. మళ్ళి తిరిగి వచ్చినారు.

బాటసారి:— (ఆందోళనతో) వాండ్లు ఎవరయినారు?

గ్రామస్థుడు:— అవలెవరైతే పున దిగిపోయినారు.

విభజన

నీచురగా భక్తులను ప్రయాణికులు ఒకప్రక్కను సెకండుక్లాసువారు రెండోప్రక్కను పోరలనని బంట్రోతు చూపించుచుండెను. ఇంతలో ఒక స్త్రీ పిల్ల నెత్తుమని నచ్చెను. పిల్లచుకు పోవలయునో లేదో అని చూచుచుండెను.

బంట్రోతు:— ముదలా, రెండా?

(స్త్రీ నిగ్గుతో):— ఈపిల్ల నాపిల్ల కాదు.

భక్తి

ఉపన్యాసము:— ఒకరికి చెప్పుమంటే, మాపు బాగుంటుంది. ఒక్కరిలో ఒక ఇగ్గురియం లోపంగావుంటే, మరి యొక ఇగ్గురియం ముగిసినా పనిచేస్తుంది. ఈరీతిగా నవ్వంభి అవుతుంటుంది.

భక్తుడు:— మీరు చెప్పినమాట నిజమేనండి. ఒకరికి ఒక నాలుగు ముసలగా ఉంటే రెండోకాలు పొడుగుగా ఉంటే నేను చూశాను.

చూరం

బాటసారి:— “యిల్లుపైక” ఎంతదూరముంటుంది? సత్తెలుగువాడు:— బాగా పరుగెత్తుతే గంటకన్నా ఎక్కువసేపు పట్టదండి.

గ్రంథాలయములు

II

(1) స్వరాజ్యసంపాదనమునకు “గ్రామసంస్కరణమే” ముఖ్యమని నాయకులు అభిప్రాయపడ్డారు. పూర్వము ఆర్యా వర్తమం దెల్లెల గ్రామకట్టుబాట్లు క్రమముగ నుండుటంబట్టి ప్రజలు సాధ్యముగ జీవించుచుండెడివారని భారతచారిత్ర మొక వంక చాటుచున్నది. రానురాను వివిధ పరిపాలనా విధాన మునకు లోతై అట్టి కట్టుబాట్లు పాడైయుండుటంబట్టి ప్రజలు గోభవరంపరలకు పాలై యుండిరి. కాంగ్రెసుసంస్థ యీసంగతి గమనించి గ్రామములందు కృషిఆరంభింపవలెనని సమకట్టి కోటి మామములు వెచ్చించి యుండెను. కాని యేదో ఆందోళన జరిగినది. ఇంతట ప్రజలు తృప్తిపొందియుండలేదు. గాఢనిద్రం జెందియున్న ప్రజల నొకతూరి పొలిచిన నేమిప్రయోజనము? అరకంటిలో చూచి ఆవులిచి మరల నువ్వు ప్రిం జెందియుండిరి. అంతట విద్యాధికులలో నభిప్రాయభేదములు బలించి చర్చాపరం పరలలో బడి ప్రతికాముఖులు తమ తమ భావముల వెలి బుచ్చుచున్నారు. సామాన్యప్రజలు వీటిని గమనించుటకు మార్గ ములు అన్వేషణావశ్యకములు కార్యరూపము దాల్చుటకు తగినమార్గములు విచారణీయములు.

(2) ప్రతిగ్రామమందును నొకగ్రంథాలయ ముండటం యావశ్యకము. గ్రంథాలయము తల్లివంటిది. అన్నము కావలసిన వారి కన్నము, పాలుకావలసినవారికి పాలు, పళ్ళెము పెట్ట వలసినవారు పళ్ళెము, ఎవరి కెట్టి విధమున నుపయోగముగ నుండవలెనో అట్లు గ్రామప్రజలెల్లరకు తల్లివలె అన్నివిధముల జ్ఞానా మృతము నిచ్చి ఆకలి దప్పించుట నామృత తల్లిగ్రంథాలయము. అట్టి గ్రామభేదము వుండే గ్రంథాలయములమాట “దేశీయకాంగ్రెసుసభ” వారు మరచి కేవలము రాజకీయమాట్లాడుట, మాట్లాడుట అని పదేపదేస్మరణచేసి డబ్బువెచ్చించిన వచ్చుమార్గము కనుపడదని వాదమొకము. మచ్చున కొకగ్రామము తీసికొని, అందునకనుముగ నొకగ్రంథాలయము నెలకొల్పి నానావిధపుత్రరాజులను సం దించి నెలకు రూ 15 లక్షలవలె నొక విద్యావంతుని రైచేరియనుగ నియమించి, అందేయొకబడి పెట్టుకొనులాగున నిర్ణయించి గ్రామస్థుల నెల్లరును ఆచుటకు వచ్చునట్లు “ప్రతికా”పకనము పురాణకాలక్షేపము- అపూర్వపుష్పం నెట్లచే నుపన్యాసము లిప్పించుట, పారికధలుచెప్పించుట, జంగంకధలు మనభూమికుల చరిత్ర, సాంప్రదాయములులెల్లు సీతివాచకములగు కథలు చెప్పించుట, వీరమర్మల వర్ణంతులు జరిపించుట, మున్నగు విధ ములచే గ్రామస్థులలో నున్నమాధత్వమును మెల్లమెల్లగ భార దోలి ప్రస్తుత పరిస్థితులను బాగుగ దెల్పి గ్రామమందు సంఘీ భావము కుదటపరచి పూర్వసాంప్రదాయజ్ఞానము నెలకొల్పి, కులకట్టును మరల స్థిరపరచి, ఆగ్రామసాభాగ్యమునకు కావలసిన సాధనసంపత్తిసంతయు నాగ్రామమందే సమకూర్చుకొనునట్లు గ్రామవాసులనెల్లరును హెచ్చరించుచు తనముక్తిగ్రామార్థ రణమందే కలదని నమ్మిపట్టియు, కేరీరముదాచుకొనక, కష్టించినచేయు ధీరస్వాంతుని, కీలసంపన్నుని, పరమత్యాగిని భిక్షు వుని గ్రంథాలయ మే తన మత మని తలంచు “రైచేరి యను” (భాండాగారాధిపతిని) నియమించుట యందే స్వరాజ్య సాధనము కలదని నా నమ్మకము. లేక కడప లో నొకయడుగు బొంబాయిలో చుక్కయడుగు వేయుచు నాయకులు కాలము గడుపుచున్నంతకాలము స్వరాజ్యసంపాద

ఇంటి నెంబరు

ఉపాధ్యాయుడు:—మీ ఇంటి నంబరేమి? పిల్లవాడు:— నాకు తెలియదు. ఉపాధ్యాయుడు:—అయితే శేపు తీసుకురా? మరునాడు పిల్లవాడి నడుగగ, “ఎంత కష్టపడ్డా నెంబరు ఊడిరాలేదండి” అని నా డనెను.

మరణచార్త

ఒకడు బ్రతికుండగానే చచ్చిపోయినట్లు పత్రికలో ప్రక టింపబడెను. కంటనే తెలిపినయెద్దకు బోయి ఆతడు తన స్నేహితుని కిటుల జెప్పెను. “ఏమండోయి నేను చచ్చిపోయినట్లు పత్రికలో వేశారు చూశారా?” స్నేహితుడు “చూశానుగాని నీవు ఇప్పుడు ఎక్కడ నుండి నుట్టానుతున్నావు?” అని భయంతో అడిగెను.

నమ్మలే అడుగంటి యుండును. అట్లంటినని కోపగింపవలదు. వొకగ్రామమును కాని పదిగ్రామములను కాని ఫిర్యాదు గాని చేసిడికొని తనజీవితమునంతయు నచ్చుటనే వినియోగించుటకు సం కల్పించి, అపూర్వపుష్పం పెద్దపెద్ద సభలకు పోయి విషయము గ్రహము చేయుచు మరల తన మతమును చేరుచు తన కర్తవ్య మును చేయుచుండవలె కాని గంజాములో నొక దినము డిల్లీలో రెండు నాళ్లు కాళిలో నొక పూట, పల్నాడులో కొన్నిగంట లు కాలమెల్ల వినియోగించుచు తిరుగుచున్న లాభమేమి? లేదని యిప్పటికే బోధకమైనది. పూర్వము భాద్రపత్యపక కాల ములో నిల్చివారు సర్వయుండిరా? ఇట్లుండినవారు అంతటి కొండల పగులగొట్టి విహారముల కల్పించ గలిగెదరా? గాంధీ మతవ్యాపకము కావలె నన్ను, భాద్రభిక్షులవలె కొన్ని ఫలముల నెన్నుకొని తమ జీవితముల నచ్చుట వినియోగించి ఆచుట్టుపట్ల గ్రామములవారిని ఈమత మవలంబించునట్లు సత్సంకల్పము చేసి తడేక దీక్షగ కృషి సలుపవలెను. లేకున్న పొగను మాటు గట్టుటకు చేసిన కృషివలె పృథకుగనని నాదృఢనమ్మకము. అందులకు ముందు నాయకులు మార్గదర్శకులైయుండునని నాపూ ర్ణవిశ్వాసము.

(3) రైచేరియను (గ్రంథాలయాధికారి) ని ఆగ్రామ వాసులు పోషించవలెను. ఇతను అన్ని వేళలయందు అన్నివిధముల గ్రామస్థులను తోడు నీడై మెలంగుచు కుద్రవర్తనము గలవాడై యుండవలెను. మనోవాక్యాదు కర్మలయందు నొకేవిధముగ నండవలెను. గ్రామములో నెట్టిదీక్ష తటస్థించినను తాను ముందు ఉపవాసము చేసి ఆపీడాపరివారమగువరకు తాను దీక్షాపరుడై యుండవలెను.

ఆగ్రామ నివాసులకు కావలసిన విషయముల నెల్ల తాను సంగ్రహించి కులయునప్పడెల్ల వారికి దెల్పుచుండవలెను. గ్రామ ములో కమ్యూము కంచరము వంద్రంగము, కమ్యూరి, చాకలి, మంగలి, నేతనేయు సాలి, మల సాంప్రదాయానుసారముగ వారివారి పనుల నిర్వర్తించుకొనునట్లును, వారికి నేద్యకాంగ్రెసు సహకారులగునట్లును అన్వేష్య సహకారిత్యమును గ్రామములో నెలకొల్పి కాంతిసాపనము చేయవలెను. గ్రామపెద్దల నిర్ణయించ వలెను. పెద్దలు చెప్పి చొప్పునవ్యవహారమంతయు నడుచునట్లు కట్టుబాట్లు చేయవలెను. పండిన పంటకొనుటకుమరుల గ్రామ స్థులకు కావలసిన సామగ్రి విక్రయించుటకును, తగిన యేర్పాటు లు చేయవలెను. ఇంతయేల ఆగ్రామములో నివ్యవ్యవహారము లన్నియు ఆగ్రామస్థులచేతనే నడుప బడునట్లు ఈగ్రంథాలయ ము పాటుపడవలెను. గ్రంథాలయము పాటుబడుట యన, అం దలి సభ్యులు తగిన శ్రద్ధ వహించి గ్రామపాలనము చేసికొనుట యని భావము.

చట్టి నరసింహారావు

గుంటూరు.

ఆర్యసమాజము

మహాత్మునిపై ఆనమ్మతి

బొంబాయి, జూను 9:—గడచినవారము ముంబయిలో యీ పత్రికలో హిందూ మహాత్ముడియ స్మరణనగుంచి వ్రాయుచు మహాత్ముడు ఆర్యసమాజమును, దాని స్థాపకుని అనవసరముగా నిందించినందున ఆనమ్మతిని దెబ్బబుట్ట బొం బాయి ఆర్యసమాజమువారు సభలను చేయుచున్నారు.

బీజ్పూరు- నాయరు కేసు

బీజ్పూరు నాయరు కేసు 1919 సంవత్సరపు విశేష ములను తిరిగి తెన్నుట విచారకరమని చెప్పెను, “అదృశ్యే అఫ్ యిండిను” సర్ మైకేలు తన నామమును నిష్కల్పము ముగా చేసి నినందన ఆవిచారము కొంత తగ్గునని చెప్పెను న్నది. గాంధీ- అరాజకము అను పుస్తకములో శంకరనాయరు పై సర్ మైకేలుకు ఆధారభూతములైన వాక్యములను రెండవ మాన్యులో తొలగించుటవలన తనకేసును శంకరనాయర్ వరులు కొనినట్లుగా యీ పత్రిక అభిప్రాయ మిచ్చుచున్నది.

బొంబాయి హైకోర్టు

నేసంగి నెలపు రై న త గు వా త బొం బాయి హైకోర్టును నేడు తిరిగి తెరచిరి. సర్ లల్లుభాయిగారు ప్ర ధానవ్యాయమూర్తిగా పనిచేయుచున్నారు. మెల్లియడగారు నెలపుమీద నున్నారు.

జి. వి. పి. రైల్వేఆదాయము 111 లక్షలు 1922 లో ప్రారంభించి రెక్కలు తిరుగనేనే చూడగా జి. వి. పి. రైల్వేవారు 111 లక్షలు ఆదాచేసినది జి. వి. పి. రైల్వేమానప్రతికవలన తెలియుచున్నది. (అ. రై)

బొంబాయి రాజధానిలో వ్యవసాయము

కార్మికుల పరిస్థితులు

పనిచేయు గంటలు, కూలి వివరములు

బొంబాయి, జూన్ 7:— కార్మిక కార్యాలయము వారు, సింధుదేశములో సహా బొంబాయి రాజధానిలోని వ్యవసాయ పరిస్థితులలో కూలివిషయములను విచారించి రంగుపటములలో ఒక నివేదికను ప్రచురించివారు. ఈ నివేదికను 1900 నుండి 1922 వరకు గల 23 ఏండ్లలో యీరాజధానిలో వివిధతరగతులుగా నున్న కార్మికుల సంపాదననుగూర్చి అప్పుడప్పుడు ప్రచురించిన నివేదికలకు సంబంధించియున్నది. ఈ కాలములో యీరాజధానిలో వ్యవసాయములో యిచ్చుచున్న కూలిని బట్టి హిందూదేశములో వ్యవసాయమునందు కూలివిషయము తెల్లున్నచో తెలిసికొనుటయే ఉద్దేశ్యమని యీ నివేదికము చెప్పుచున్నది. నిజపరిస్థితులు తెలిసికొనుటకును వ్యవసాయములో కూలితెల్లుపెచ్చుటకు పరిశ్రమల కూలితో పోల్చుటకును యిదివరకు సాధ్యముకాకుండెడిది. పరిశ్రమలు వ్యాపారములు అభివృద్ధి గాంచుచుండుటకై అందులో పెచ్చుగా నుండును. పూర్వమువలె పనిచేయు గంటలను గూర్చియు యిచ్చుచున్న కూలిని గూర్చియు ఒక్క పరిశ్రమలవిషయమై మాత్రమే విచారించి యూరకుండరాని కానసభాసభ్యులు కొందరు కార్మిక కార్యాలయమువారితో చెప్పియుండిరి. అంతర్జాతీయ కార్మిక కార్యాలయము వారు విదేశములలోని వ్యవసాయ పరిస్థితులను విచారించుచుండిరియును అటులే యీరాజధానిలో కూడ వ్యవసాయపరిస్థితులను దెలిసికొనుట లాభకరమనియు చూపబడినది.

రాజధానిలోని 28 జిల్లాలలోను జిల్లాలకు చెందిన పట్టణములలో సగటున వ్యవసాయపు కూలిలు దినమున కెంత సంపాదించుచున్నది తెలుపబడెను. ఈ లెక్కలు పట్టణముల పల్లెలని రెండుతరగతులుగా విభజింపబడినవి. పట్టణప్రదేశములగా ముఖ్యపట్టణప్రాంతములలో నుండునవి. పల్లెప్రదేశములగా పట్టణములకు దూరముగా నుండునవి. ఈవిభజన లాభకారిగా నుండును. ఏలయన, వర్తకవ్యాపారములు పరిశ్రమలచేసేటా నుండు కూలికిని, వర్తకవ్యాపారములు పరిశ్రమలు గలచోట్లలో కూలికిని గల భేదము తెలియును.

పనివాండ్లలో తెగలు

వ్యవసాయపు పనివాండ్లు మూడు ముఖ్యతెగలుగా విభజింపబడిరి. (1) పాలముపనివాండ్లు (2) మామూలుపనివాండ్లు (3) సున్నితమైనపని చేయువారు. పాలముపనివాండ్లనగా దున్నవారు, విత్తువారు, కలుపుతీయువారు, కోనేవారు, కుప్పలువేసేవారు, నూర్చేవారు. మామూలు కూలివాండ్లనగా ఎత్తేటకూలిలు, భూమినిత్రవ్వ వారు, కాలువలలో మట్టినితీయువారు, తాపీవాండ్లుగను కమ్మరవాండ్ల వద్దను పనిచేసేవారు. సున్నితమైనపనివాండ్లవరగా పల్లెటూళ్లలో శిల్పిపని చేయువారును, పనిలేని సమయములలో పట్టణ ప్రాంతములలో వ్యవసాయపుపనిచేయు వృద్ధులు, తాపీపని చేయువారు, కమ్మరులు.

1911, 1921 సంవత్సరముల జనాభా లెక్కలలో యీపనివాండ్లవరకు యెంతవరకుండి యున్నది యీనివేదికములో నున్నది. 1908 సంవత్సరములో స్త్రీలను, 1918 సంవత్సరములో యిన్ ఫ్లుయెంజీ జ్వరమును యెంతవరకు వ్యవస్థపెట్టినవో రంగుపటములలో గనపరచబడినవి. ఇంట్లయెంజీవలన చనిపోయినవారి సంఖ్యచాలా ఘోరముగా నున్నది. హిందూదేశము మొత్తము మీద 120, 180 లక్షలవరకు చనిపోయియున్నారు. చనిపోయిన వారి సంఖ్యను జూచిన ఆవ్యాధి యెంతవరకుండినదో తెలియదు. తగిన వారిలో నూటికి 10 మందియే చనిపోయియున్నారు. కాబట్టి అసలువ్యాధి తగినవారు 1250 లక్షలవరకు నున్నారు. అనగా హిందూదేశపు జనసంఖ్యలో 2/5 వంతునకు తగినది. తక్కినవరులలో కూలి ఎట్లు పెచ్చినదియు, దూది చమురువిత్తులు ఆహారపదార్థములెంతవరకు ఉత్పత్తియైనదియు, కూలిచే పట్టుచూరనదియు గనపరచబడినది.

పాలముమీద పనిచేయువాండ్లు కిగి సోపుట

రాజధాని మొత్తముమీద 2½ లక్షలకు పైచ్యువులకు పనిచేయువాండ్లు 1,606,000 వరకు తగినవారు

వారు. అనగా 1921 సంవత్సరమును 1911 సంవత్సరములో పోల్చిచూచినట్లుయిన నూటికి 87 మంది తగిన పోయినారు. సింధుదేశములో నూటికి 67 మంది తగిన పోయినారు. గృహనిర్మాణమునందును, డెవలప్ మెంటునందును, రైల్వేపనిలోను, కాలువ పనిలోను మామూలుపనివాండ్లు నియమింపబడుచున్నారు. ఈ పనులకు కావలసినవారు వ్యవసాయపు పనులలో నుండివచ్చుచున్నారు. కాబట్టి మామూలు పనివాండ్ల సంఖ్య పెచ్చినది. 1911 సంవత్సరములో మామూలుపనివాండ్లు 472,000 ఉంటే 1921 లో 5,85,000 మంది యైనారు. అనగా నూటికి 24 చొప్పున పెచ్చినారు. సున్నితపు పనివాండ్ల సంఖ్య అంతా పెచ్చలేదు.

నగరమున దినమునకు సంపాదించుకూలిలో మార్పులు

1900 సంవత్సరములో పట్టణప్రాంతములలో నున్న పాలముపనివాడు 8 అణాలు సంపాదిస్తే 1922 సంవత్సరములో దినమునకు 9 అణాలకూలి సంపాదించుచున్నాడు. వర్తకవ్యాపారము లేవియు లేని పల్లెప్రాంతములలో దినమునకు 7 అణాలు సంపాదించుచున్నాడు. మామూలుపనివానికి 1900 సంవత్సరములో పట్టణప్రాంతములలో నున్నవానికి దినమునకు 0.4-8 ను పల్లెప్రాంతములలో నున్నవానికి 8 అణాలను వచ్చుచుండెను. 1922 సంవత్సరములో ఈ కూలివాండ్లు పట్టణములవద్ద నున్నవారు దినమునకు 12 అణాలను పల్లెలోనున్నవారు దినమునకు 8-8-6 ను సంపాదించుచున్నారు. సున్నితపు పనివాండ్లకూలి పాలముపనివాండ్లకును మామూలు పనివాండ్లకును పెచ్చింతగా పెచ్చలేదు. 1900 లోకంటే 1922 ఎంతపెచ్చినది చూచినట్లుయిన, పట్టణప్రదేశములలో నూటికి 149 చొప్పునను పల్లెలందు నూటికి 188 చొప్పునను పెచ్చినది. మామూలుపనివాండ్లు నూటికి 182 చొప్పునను పాలముపనివాండ్లు, నూటికి 200 ను మాత్రమే. అసలుకూలి అన్ని తెగలవారికిని పట్టణ ప్రదేశములలో పెచ్చినది. పల్లె ప్రదేశములలో నున్న తమైన పనిచేయువారికి మాత్రము అసలుకూలి పెచ్చినది. మామూలుపనివాండ్లకును పాలముపనివాండ్లకును అసలుకూలి 1922 సంవత్సరములో 1914 లోకంటే తక్కువగా 1900 సంవత్సరములోకంటే నెక్కువ.

పనిచేయు గంటలు

రాజధానిలోని వేరువేరు ప్రదేశములలో మామూలు వ్యవసాయపుపనివాండ్లు దినమున కెన్నిగంటలు పనిచేయునది వ్యవసాయకాలంలో పనిచేయుచున్న బాధ్యత యుద్యోగుల నుండి తెలిసికొనబడినది. ముఖ్యవిషయ మేమన 10 సంవత్సరముల క్రిందకంటే రాజధానియందంతటను పనివాండ్లు తక్కువ గంటలు పనిచేయుచున్నారు. వ్యవసాయపు పనివాండ్లు 10 సంవత్సరములక్రిందట దినమునకు 10 గంటలు పనిచేస్తే యిప్పుడు దినమునకు 8 గంటలే చేయుచున్నారు. కొన్ని కొన్నిచోట్ల నింకను తక్కువగంటలే పనిచేయవలసిన యున్నట్లున్నది. ఉత్తరవర్ష దివిజనులో మామూలుగా ఉదయం 7 గంటల నుండి 11½ వరకును మధ్యాహ్నము 2 నుండి 5-30 వరకును పనిచేయుచున్నారు. కొంతకాలములో పనివాడు మామూలుగా ఒకగంట ఆలస్యముగా పని ప్రారంభించును. పనిప్రదేశములకు దూరముగానున్న కెనరాలో మార్చేమియులేదు. దక్కనులో ఒకచోటనున్నట్లుగా మరొకచోటలేదు. అచ్చట స్త్రీలకంటే పురుషు లొకగంట యెక్కువగా పనిచేయుదురు. సింధుదేశములో 10 సంవత్సరములక్రిందట దినమునకు 10½ గంటలు పనిచేసేవారు ఇప్పుడు లోజుకు 9 గంటలుపని చేయుచున్నారు.

భూమి సాగుబడి

హిందూదేశపు ఆర్థికపరిస్థితుల మెరుగనిచ్చుచుండు విద్యాధిరాజధానిలోని అన్ని దివిజనులను 1918-19 లోను 1921-22 సంవత్సరములోని సాగుబడి భూములవైశాల్య పెట్టున్నదో తెలిసికొనుట లాభకరము. సింధుదేశములో గూడ రాజధానిలో సాగుబడిలో నున్న భూముల సంఖ్య 5 సంవత్సరముల క్రితముకంటే నూటికి 3 చొప్పున పెచ్చినది. సాగుబడిభూమి 5 సంవత్సరముల క్రిందట 15.8 ఎకరము లున్నది. యిప్పుడు 15,4254 యెకరములకు దిగినది.

వ్యవసాయపు పనివానికి కొనసల కక్కియెంతయున్నదో అదిగూడ యీనివేదికము తెలుపుచున్నది. బొంబాయిలో జరిగిన భారతీయ ఆర్థిక మహాసభలో 50 విశ్వేశ్వరయ్యగారు వాదించిన నివేదికము కిది సంబంధించియున్నది. ఈ లెక్కలనుబట్టి చదువు లేవకపోవినట్లు వారసుకొనవచ్చును. అనరబుల్ ఫోజు నెత్తుగారు స్టేటుకానిస్టెబులో దేశముయొక్క ఆర్థికవిషయము ఒక లెక్కాకము నుపసాదించుచు ఈ ప్రశ్నను గూర్చి

యే చెప్పెను.

ఈనివేదికము రు 2.9-0 కు దొరకును. కావలసినవారు లేరు అట్లేను, ఓట్లు కట్టుచు హాసు, బొంబాయి అనిగాని, నూపర్నెంటు గవర్నమెంటు ప్రింటింగు అండు స్టేషనరీ, పూనా అనిగాని వ్రాయవలెను. (అ. వె)

కొచ్చిన్

తిరువాన్కూరురాష్ట్ర

కొచ్చిన్, జూన్ 9:—తిరువాన్కూరు ఏలయారాణియును పిల్లలును యువరాజుతో సహా బెంగళూరునుండి వచ్చుచు శనివారమునాడు ఎర్నాకులము వచ్చి కొచ్చిన్ మహారాజాగారి అతిథులుగానుండిరి. వీరు నేడు తిరువనంతపురం వెళ్ళుచున్నారు.

వరదలు

వ్యవసాయదారులకు నష్టము

తిరువాన్కూరులో ఉత్తరభాగమునను త్రిపునీధుర ప్రాంతములలోను గొప్పవరదలు వచ్చినవి. ముఖ్యపట్టణములను కలుపుకోడునీటిలో మునిగియున్నవి. కొచ్చిన్ సంతానములో త్రిపునీధురవద్ద మాగానిపాలములు 500 ఎకరములకుపైగా నీటిలో మునిగిపోయినవి. నారునతీసి వేరొక చోటనాటుట దుర్లభము. వ్యవసాయదారులు గొప్పనష్టముల నెదుర్కొనవలసి వచ్చును. కొట్టాయంనుండి కొత్తరక్కరకుపోవు ప్రయాణికుల మోటారుసర్వీసు వరదలవలన ఆపివేయబడినది. (అ. వె)

సిల్వా, జూన్ 9:—మరిషసులోని భారతీయ కార్మికుల పరిస్థితులను స్వయముగా చూచివచ్చుటకు కన్యకుమారిజా సింగుగారు నియమింపబడినట్లు తెలియుచున్నది. (అ. వె)

శిశుులి

మోటారు డ్రైవరుని కొట్టుట

కలకత్తా 10 జూన్:— కిడ్నెరుపూరు కింగుజార్జి డానువద్ద బలియిచ్చుటకై శిశువు లపహరింపబడుచున్నారను వదంతి పిజ్ పూరు వరకు వ్యాపించెను. అందువలన ఒక పంజాబీ మోటారు డ్రైవరు కొట్టుబడెను. బొటానికల్ గార్డెన్సునుండి యిరకు అర్ధరాత్రుమున తిరిగివచ్చుచుండెను. మోటారు రైల్వేస్టేషనువద్ద ఒక పెద్దగుంపు వచ్చి పిల్లలనెత్తుకొని పోవుచున్నాడని తేలువేయుచు బండిని ఆపివేసిరి. ఈతేలువ ఇంకను అనేకమంది కూడి లాటీలతో మోటారువానిని చాచగొట్టిరి. ఈసమాచారము తెలిసి పిజ్ పూరు పోలీసుస్టేషనువారు పరుగెత్తుకొని పోయి లాటీలతో నున్న 11 గురిని అరెస్టుచేసిరి. మోటారు డ్రైవరుని ఆస్పత్రికి గొనిపోయిరి. వాడు చాల క్లిష్టస్థితిలో నున్నాడు. ఇంకను విచారణ జరుగుచున్నది. (అ. వె)

డార్జిలింగు, జూన్ 9:— నిన్నటిదినమున సింగమార్డు వద్ద క్విన్సెహిల్ పాతశాలకు తేడిట్టును శంకుస్థాపనచేసెను. (అ. వె)

పాట్నా ప్రాకోర్టు

పాట్నా, జూన్ 9:— అనరబుల్ న్యాయమూర్తి సర్ బి. కె. మల్లికుగారు నెలవుమీద యింగ్లాండు వెళ్ళియుండుటచే మంథంఅండు సంబుల్గారు డిస్మిక్ అండు సెషన్సుజడ్జిగా నున్న టి.యస్. మెక్మెన్ సుగారిని గవర్నరుపాట్నా ప్రాకోర్టులో పనిచేయుటకు నియమించిరి. (అ. వె)

బండిపోటు

ఒకనికాల్చిచంపుట, 40,000 ఎత్తుకొని పోవుట

పూనా, జూన్ 9:— 20, 30 మంది ఆయుధపాటులైన పంజాబీయులు నిన్నరాత్రి తెలిగానులో 8 గంటలవరకు బండిపోటు జూపిరి. తెలిగానులో ప్రసిద్ధిచెందిన వల్లభదాసు ఖేంచందుగారు అనునొక వర్తకుడు సామూహికబోవుచుండగా వానిసాపుపై బడిరి. ఖేంచందును, ఆయనయొక్క మగ్గురు చిన్న కొడుకులను నాకరలను కొట్టి బలవంతముగా అన్ని వస్తువులనుతీసికొనిరి. ఖేంచందుగారి పెద్దకొడుకు వేరువ్యాపారము చేసికొనుచు యీగల్లంతును చూచియిచ్చుటకై వచ్చెను కాని లోపలప్రవేశించుటకు ముందే కాల్చివేయబడెను. ఈతనినుభూ క్లిష్టస్థితిలో సానూను వైద్యశాలకు తీసికొనవచ్చిరి. బండిపోటుగాంధుర్లు 40,000 సాముయితో పారిపోయిరి. దొంగ అకొరకు పోలీసువారు జిల్లాలో వెదకుచున్నారు. (అ. వె)

వృత్తాంతలేఖలు

బెజవాడ

(స్వకీయవిలేఖరి)

కాంగ్రెసుకమిటీ

జూ 7:—పశ్చిమగోదావరి జాతీయోపసంఘసభ 5 వ తేదీ సాయంత్రము శ్రీయుత కాశీశ్వరరావు పంతులుగారి గృహమున జరిగినది. జరుగుచున్న సంవత్సరమునకు కార్య నిర్వాహకసంఘ మెన్నుకొనబడినది. శ్రీగంపలగూడెం కుమారరాజుగారి రధ్యక్షులుగను, శ్రీకాసుమాను లక్ష్మయ్య చాచరిగారు రూపాధ్యక్షులుగను, శ్రీ అయ్యదేవర కాశీశ్వర రావుపంతులుగారు కార్యదర్శిగను ఎన్నుకొనబడిరి. శ్రీయు తులు గోవిందరాజుల వెంకటేశ్వరరావు, పేట బాపయ్యగారు సహాయకార్యదర్శులుగ నెన్నుకొనబడిరి. ప్రచారమునకై మో టారును కొనుటకు తీర్మానించడమైనది. ఆంధ్రరాష్ట్ర జాతీ యోపసంఘమునకు మాడ నూతనసభ్యు లెన్నుకొనబడిరి. ఈ నూతనసభ్యులలో శ్రీయుత ఆంగ్రరత్న గోపాలకృష్ణయ్యగారు కొకరు.

తాలూకాబోర్డు

బెజవాడ తాలూకాబోర్డుసభ నిన్న సాయంత్రము మ్యూ జియంహాలులో జరిగినది. ఈబోర్డును మాడుభాగములుగ విభ జించుటకు తీర్మానించడమైనది. ఈతీర్మానము ననుసరించి బెజ వాడ, తిరువూరు తాలూకాలు బెజవాడ బోర్డుక్రిందను, నంది గామ తాలూకా నందిగామబోర్డుక్రిందను నూజివీడు, గన్నవరం తాలూకాలు నూజివీడుబోర్డుక్రిందను ఉండును. ఈతీర్మా నము అక్టోబరు ఒకటవ తేదీనుండి అమలులోనికి రావలయు నని తీర్మానించడమైనది.

శ్రీయుత కాశీశ్వరరావు పంతులుగారు

శ్రీ పంతులుగారు గాంధీపూజానిధికై ప్రయాణము చేయుటలనను, ఎండగాడ్పులు పెచ్చుగ నుండుటచేతను, వారము దినములనుండి జ్వరముచే బాధపడుచున్నారు. నాలుగైదురోజులలో స్వస్థత చిక్కి మరల ప్రచారమునకు శక్తిగలవారయ్యెదరు.

పంచాయతీకోర్టు

పంచాయతీకోర్టును వకపరుచుకొని అధికారమును చె లాయించుటకై రెండు పార్టీలు ప్రయత్నించినవి. రెండు మాసముల క్రిందట జరిగిన ఎన్నికలలో కానూరి శివరావుగారి పార్టీ జయమందినది. అయితే ఎదిరిపక్షమువారు ఆ ఎన్ని కలు అశాస్త్రీయముగ జరుగుటచే చెల్ల మాడవని వ్యాజ్యము తెచ్చిరి. మనసభ్యులలో శివరావుగారికి వ్యతిరేకమైనను పై కోర్టులో వీరు అధికారమును చెలాయించుటలకు ఉత్తర్య వచ్చినది. కేసును సర్వజనులయొద్దగార్చును ఏర్పాటు చేయుచున్న పంచాయతీకోర్టులలో కక్షలు ప్రధానముగల కోచ నీయము.

విద్యుద్దీపములు

రైలు స్టేషనులో విద్యుద్దీపములను రాత్రి పదిగంటల వరకు వెలిగించుచున్నారు. రెండు రోజులవరకు నిటుల వెలిగించి ఆపైని రాత్రియంతయు వెలిగించెదరు. ఈదీపముల కాంతిచే స్టేషనంతయు ప్రకాశించుచున్నది.

మ్యునిసిపల్ మీటింగు

మ్యునిసిపల్ మీటింగు 4 వ తేదీని జరిగినది. అనుప్రతి రోడ్డును రెండువేలకు మరమ్మతు చేయుటకై ఎస్టిమేటును తయారుచేసి కాన్సిల్లవారి ఆమోదము కోరబడెను.

వియోరోడ్డు మరమ్మతు కావలయునో సభ్యులకు తెలియ నది ఈఎస్టిమేటును ఆమోదించుట కష్టమనియు, ఈరోడ్డు కంటే దుష్టి తియిండున్న కొత్తపేటలోనిరోడ్డు మాడవచ్చు యోని రోడ్డు ముందుగా మరమ్మతు జేయబడవలయునని సభ్యు లు ఆక్షేపించిరి. కాని చివరకు అనుప్రతిరోడ్డు మరమ్మతు ఆమోదించబడినది.

జైనుధర్మశాస్త్రానికి మోటారుఆటలవెన్ను వెలకు రు 80 లు, క్రీడానుశీలము వెలకు 12/ లను తెలిపిన ఖర్చుసంప త్తరమునకు రు 125/ లను కాంక్ష కోయబడినది.

విజయనగరము

(ఒక విలేఖరి)

గెయిటీ సినిమా

జూన్ 8.—జూను 2 వ తేదీని శ్రీయుత వింజమూరి వెంకటరమణయ్యగారి మాజమాన్యముక్రింద 'గెయిటీ సినిమా' ఈయూర తెరవబడినది. గయాకాంగ్రెసు, శ్రీరామజననం మొదటికిల్లులు. అచిచక్రగామాపబడి ప్రజల కాహ్లాదమును కలిగించినవి. రాజధానులవలె ఈయూర 'సినిమా'ను కాశ్య తముగా నెలకొల్పుటకును, ప్రజోపయుక్తములగు కొన్నిపను లింకను నిర్వహించుటకునుదీనియజమానులూహించియున్నారు.

మానుమంతరాయనిధి

జూను 1, 2 తేదీని శ్రీయుత కోలవెన్ను రామకోటిశ్వర రావుగారు మానుమంతరాయనిధిసమాలంబిమి త్త మీయూరువేం చేసిరి. ఈయూరుపెద్దలుతగుభనమును వాగ్దత్తముచేసియుండిరి.

ప్రమాదములు

ఈయూర కాశీశ్వర గూల్లుపైనులు చదువుచున్న వరసరాజులక్కమ్మూర్తి అను 15 సం॥ ల మధ్యబాలు డొకడు 6-వ తేదీ సాయంత్రము కోనేటిలో ఈడుచు పెచ్చుబడిలికచే చనిపోయెను. ఇట్లే 4, 5 రోజులక్రిందట గాజులకొగంటలో 15 సం॥ కుర్రవాడొకడు ఈడుచు చనిపోయెను.

కొళాయిాలు

మామూనిసిపాలిటీవారు కొళాయిాల యెత్తు చాలా త గ్గించివేయుటచే ప్రజలకు చాలాకష్టముగా నున్నది. మంచినీళ్లు త్రాగునవ్వకు, బిండెలందు నీళ్లు పట్టుకొనునపుడు నడుము చా లా నొప్పిపెట్టును. మ్యూనిసిపాలిటీవారు కొళాయిదగ్గర స్నాన కులు కట్టువకునని యూహపడి యిట్లు గావించియుండును. ఎవ రోకొందరుస్నానముచేయుదురని ప్రజలందరకు కొళాయికివెళ్లు నపు డిబ్బంది కలుగచేయుట సమంజసముగాదు గాక నల్లిమర్ల యేటినండి కావలసినంతగంగవచ్చును. కొంచెము రూపాయాలు వ్యయముతగ్గనని ప్రజలసౌకర్యములు తగ్గించుట మంచిదిగాదు

కాలమానము

గతవార మెల్ల వేసవి తీక్షణముగానుండెను. సాయంత్ర మారుగంటలవరకుగూడ బైటికివచ్చుట కష్టముగా నుండెను.

ఆంధ్రగౌడ మహాసభ

ఈ దినములలో ప్రతిసంఘమును మేల్కొల్పించి ముందం జ వేయుచున్నది. పూర్వము సకలసంపదలకు నిలయమై వేరెన్ని కగాంచిన మనసంఘము ఇప్పుడు హీనస్థితియందున్నది. కాపు, కమ్మ, వెలమ, విశ్వబ్రాహ్మణ, కళావంతులు, తుదకు ఆదిమాం ధ్రులు కూడను సభలుచేయుచు తీవ్రగతిని ముందుకు వచ్చుచు న్నారు. మనము గాఢనిద్రలోనుండి దేశకాలములను గుర్తెలు గ నేరక వెనుకబడియున్నామని చెప్పుటకుస్థిగ్రమన్నది. మనలో సంఘాభిమానములేదు. విద్యాభివృద్ధియందు ప్రతిసంఘము అభి వృద్ధి జెందుమండ మనము మాత్రము ఆజ్ఞానాంధకారములో నున్నారము. మన సంఘములో సంస్కరించుకొనవలసిన విషయ ము లెన్నియో గలవు.

మనము చిన్నచిన్న సభలను చేయుట అవసరమైనను ము ఖ్యముగా ఆంధ్రదేశమున కంతకును ఒక కేంద్ర గౌడసంఘము ను నెలకొల్పుట ముఖ్యపరము. మనకష్టనుభములన్నియు ఆ లోచించి సంఘకట్టుబాటులుచేసికొనుటకు ఆంధ్రదేశమున ఏ డో ఒకప్రాంతమున ఒక గౌడమహాసభ జరుపుట సమంజస మని తలచుచున్నాను.

ఇట్టి మహాసభను గుడివాడ పట్టణమున కాహ్వానించుట కు నాకు కుతూహలముగలదు. కావున గౌడమహాసభలందరు తమయొక్క అభిప్రాయములను తెలుప వేమచున్నాను.

మరీదు గోపయ్య

హైందవ ఆంగ్లో దాంపత్యము

సిల్లా, జూను 9:—రాజప్రతినిధి కార్యనిర్వాహక సంఘములో సభ్యుడగు ఆనరబుల్ ఎ. సి. చట్టర్జి గారు (వీరిష్ట డు వెలపు మీద యింగ్లారదులో నున్నారు) డాక్టరు మిస్ బ్రౌటన్ డి. యన్. నీని వివాహ మాడిరి. దంపతు లిష్టము కారవంతులలో నున్నారు. వీరిచ్చట కొంతకాలము గడపి జనీవా అంతర్జాతీయ కార్మికమహాసభకు పోవుదురు.

(అ. ప్రె.)

బ్రహ్మసమాజవేదబాలురపాఠశాల

ఒక విన్నపము

అజ్ఞాపిల్లెది 97 నెంబరు గృహమునందు కొత్తలు చాడ డి చేరువను బ్రహ్మసంవిరమునందు 40 ఏండ్లనుండి బ్రహ్మ రాగను స్కూలు అను పేదబాలుర పాఠశాల పనిజేయుచున్నది. ఈప్రాంతములందు పేదవారలు కూలివాండు విస్తారముగా నివసించుచుండు. వారిబాలకులకు విద్యావసరము లేక యిబ్బందిబడు వీధిబడులలో బడిపంతుళ్ళ బాధలకోర్కలేని పేద బాలురకై యీపాఠశాల 1881 సం॥ పదిమంది బాలురతో స్థాపించబడినది. ప్రస్తుత అభివృద్ధి జెంది డిప్యూటీ 200 మంది బాలురతో 5 తరగతులు గల ఎలిమెంటరీ విద్యాలయముగా నున్నది. ఇందలి ముఖ్యవిషయము లెను.

(1) ఏవరో కొందరిని తప్ప యీపాఠశాలకును పేద బాలురనే చేర్చుకొందరు. (2) విద్యార్థులకు రుసుము సాధారణపు దానికన్న చాల తక్కువ. (3) నీతిబోధక యెక్కువ ప్రాధాన్య మొసగుచున్నది. (4) నూరు మంది పిల్లలకు పాఠశాల యం దుదినములలో మధ్యాహ్నము ఉచితముగా భోజనము పెట్ట బడును. (5) సాలన కొకసారి బాలురకు వస్త్రము లొసంగ బడును.

ఈకారణములచే పాఠశాల ప్రజాభిమానము బడసినది. విద్యార్థిభాధికారులు మెచ్చుకొనిరి. కాని కొన్నియేండ్లనుండి తరగతు లధికమగుటచే పాఠశాలకు మందిరము చాలక యిబ్బంది గలుగుచున్నది. జ్ఞానాభివృద్ధిలో పాటు బాలురకు పరిశ్రమ లను నూడ నేర్పవలెనన్న పిలు లేకున్నది. కావున యీయిబ్బంది తొలగించుటకై పాఠశాలాధికారులు మందిర పునర్నిర్మాణము నకు గడంగిరి. ఇందులకు రూ 9000 అవసరము. జిల్లావిద్యాసంఘ మువారు రూ 2412 సహాయముజేయుట కంగీకరించిరి. నుమాకు రూ 6580 నైనుండి వసూలుచేయవలసి యున్నది. పాఠశాల ను నడిపించుచున్న సమాజసభ్యులు చాల తక్కువమంది వారి ఆదాయములు గూడ ఆ తగ్గ ధిక ము గా లేవు. వారికికొ లది నిచ్చుధనము యీకార్యమునకు చాలకున్నది. కావున దేశ నియందు భక్తివిద్యాసములు గల మానవకోటి బౌద్ధార్యమును నమ్ముచు యీవిన్నపమునుప్రజలకుబంపిరి. పరాత్పరుడు దయతో తమకు ప్రసాదించు భాగ్యములనుండి యిందుకు ఆనాధులగు పేదవారి నేరకై యెసుంగి సంతోషమును బడయవలెనని ఎల్లరిని ప్రార్థించుచున్నాము.

దైవముపై భారము జైచి మందిర పునర్నిర్మాణము ప్రారంభింపబడినది. ఆది పూర్తియగుట యీవిన్నపమును ప్రజలు మన్నించుటలో నున్నది.

ధనము పంపువారు, మేనేజరు, బ్రహ్మరాగెడు స్కూలు 97 అజ్ఞాపిల్లె వీధి యని వ్రాసిపంపవలెను.

సి. ఎన్. రామయ్య.

బి. ఎ. బి. ఎల్. బ్రహ్మసమాజ కార్యదర్శి

5 ఆంధ్రస్థలమేడ తగులబడుట

లక్షలకొలదినవ్వము

బొంతాయి, జూను 9:—క్రాఫోర్డు మార్కెటువద్ద కొన్ని సంవత్సరములక్రిందట గొప్ప అగ్నిప్రమాదము కలిగి మనుష్యులకును, సామ్రాజ్యమున గొప్పనవ్వము చేసిన చోటనే యీ యువయము తెల్లవారిజామున గొప్ప అగ్నిప్రమాదము సంభ వించి లక్షలకొలది నవ్వము చేసెను. బొంతాయిలో మంచివ్యా పారములు జరుగుచోట క్రింద నెన్నియో సామ్రాజ్యగిరిగిన ఒక గొప్ప 5 అంతస్థలమేడ తగులబడిపోయెను. అగ్నిని చల్లార్చు యంత్రములు నగరములో నున్నవన్నియు ఆచోటికివచ్చి పని చేసినను దాదాపు లక్షల ఆస్తివత్తుమయ్యెదరకు మంటలు స్వాధీనముకాలేదు. 2½ లక్షలనవ్వము ననుభవించిన ఒకభవనము యిన్నస్థులు చేయబడినట్లు తెలియుచున్నది. అదృష్టవశమున ప్రాణాధయ మేమియు కలుగలేదు. (అ. ప్రె.)

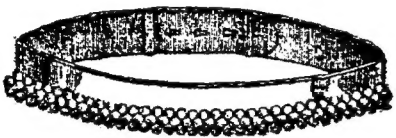
పోర్చుగీసు వైమానికులు

రంగూను, జూను 9:—పోర్చుగీసువైమానికులు బ్యాం కాకు చేరినట్లు సాయంకాలము 5-50 నిమిషములకు పంపబడిన తంతివార్త రంగూనులోనున్న పోర్చుగీసు కాంసులు డాక్టరు ఏ. యం. డిసాజాకు అందెను. (అ. ప్రె.)

అమృతాంజనము

వ ద్యాణ ము లు

చిత్ర విచిత్రపు వసులకు పేరుపొందినది?
వద్యాణములకు, వంకీలకు ఉపయోగించునట్టి

కెంపులుచెక్కిన మోపు

ధర రూ. 40, రూ. 150 వరకు గలదు.

బంగారు, రత్నములు యిచ్చిన మహారిమాత్రము రూ. 15-25 వరకు అగును.

సాదా రకము 10 ను 15 నువరకును చేయవచ్చును.
మహారి రూ. 12లగును. గజ్జలుగలది 15 ను 30 వ
వరకు చేయవచ్చును. మహారి రూ. 25-50 వరకుగలదు.
సకరము బంగారు, మేలైన మణులకు, రత్నములకు
పూచీనిచ్చెదము.

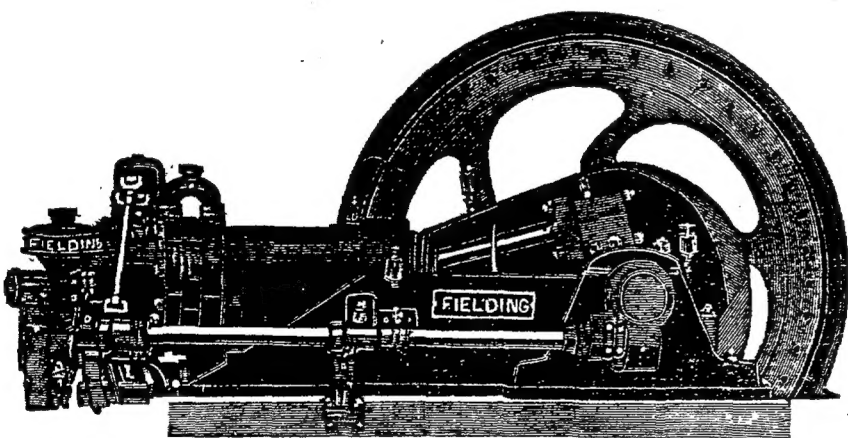
ఉమ్మడి రామయ్యశెట్టి, గురుస్వామిశెట్టి కంపెనీ;

172, పుటల మాఅందమైన క్యాటలాగు ధర రూ. 1-0-0. నగలవర్తకులు, 25, చై నాబజారుపేట, మద్రాసు.

“ఫీల్డింగ్” ప్రసిద్ధి కెక్కిన న్యూట్రెపు కోల్డు వేపరైజరు
క్విక్ స్టార్టింగ్ శమిడిశల్ క్రూడు ఆయిలు యింజను

STARTS IN TWO MINUTES FROM COLD

ఈ ఏప్రిల్ తే 1 ది నుంచి ధరలు యింకను తగ్గించబడినవి.

సుమారు రెండే నిమిషములలో వేపరైజరు చల్లని స్థితిలో నుండిగనే స్టార్టు కాగల
ఈ యింజనులను కొనుటవల్ల అనేకలాభములను పొందవచ్చును.

ఈ యింజనులకు క్రూడు ఆయిలు ఖర్చు, సాధారణమైన క్రూడు ఆయిలు యింజనులకు
అయ్యే ఖర్చులో సుమారు సగముమాత్రమే అవును. అన్నిసైజులు యెప్పుడున్న స్టాకులో
నుంచబడును. మీకు కావలసిన సైజులకు ఆలస్యముచేయక వెంటనే వ్రాయుడు.

Telegrams:— MACHINISTS Sole Agsnts: D. L. Sastry & Co., Post Box No. 203

12, Thambu Chetty Street, MADRAS.

వాడివిరా? వాడుకుండిన తెప్పించి వాడి తక్షణమే సంతోషింపుడు !!

ఈ అద్భుతమైన టోకామెడికల్ కన్సర్వేటివ్ మెడిసిన్ రకం కస్తూరి, కంకణపువ్వు, కచ్చకరూప
రూప, అమృతమైన కన్సర్వేటివ్ కెర్బోనాట్ కెర్బోనాట్ కెర్బోనాట్. హానికరమగు కచ్చపులందుచేయులేదు, పిన్నులు
పెద్దలు, ముసలివారు, వారింతలు మొదలగు వారందరూ అనుకూలభేదముతో అన్ని వ్యాధులకు వాడరిగినది.
250-300 మార్లుగల బుడ్డి 1-కి ధర రూ. 0-4-0 బుడ్డు 6-కి 1-4-0 పోస్టుఖర్చు చేరు.

ఈ దిగుత తెలుగుబడినకొవధముల తప్పక మంచి గుణ మిచ్చును.

తాపా పనోదిని:—సాధారణమైన జ్వరములు, చలిజ్వరములు, మలేరియా మున్నగువాటికి మంచి
గుణమిచ్చును. (64 పాట్లములు గల) ప్యాకెట్టు 1-కి రూ. 1-0-0.

శివకాంతి తైలము:—చిద్దులు పెద్దలు కాఫీలో చక్కెరలో అరిసులభముగా వారి వారి కండున్న
చనుకండి కొన్ని పాట్లు తీసుకొనిన నుఖముగా నిరవచయమున. కష్టము లేదు. సుగంధము, అగమ్యమైన వుం
డము. బుడ్డి 1-కి ధర 0-8-0.

సర్వాంగ బలకారి:—(కాఫీ, టీ, జిజ్జోలో మున్నగు పానీయముల కేహాలోగ్యమున కలములయే గాక ఆకాశ
వ్యాధులకు కారణమగును. అట్లు లేక కేహామనంబును వ్యాధులకు పోగొట్టి కలకంఠమును, లేక ఇతర వ్యాధులను రాసింక
అటంకకరమును. అనేక తేల ద్రవ్యముల ఖర్చుగలదు.) డ్రాప్స్ 1-కి ధర 0-7-0.

(8) పాశ్చాత్య వెంటకూచల పండితులు, శ్రీ శీతారాధువవైద్యశాల, మైసూరు.

టిక్-టాక్ అను గడియారము

ఇది నూతనముగ జెర్మనీ దేశములో తయారుచేయబడినది. ఇది
గోడకు తగిలించుటకు మిగుల అందముగను, సౌగంధ్యము ఉండును.

అందులో కనుబరిచియుండు ప్రకార
మే మిక్కిలి అందముగనుండును. నూత
నముగ తయారు చేయబడి, ఎల్లకాల
మును బాగుగ పనిచేయును. చాలకాల
ము నమ్మకముగ పనిచేయును. ఎల్లప్పు
డును ఉపయోగించుము.

టిక్-టాక్

ధర 1-కి రూ. 3-0-0

తపాలఖర్చులు ప్రత్యేకము

వి. ఎస్. వాచ్ కంపెనీ

తపాల పెట్టె నం. 105. మదరాసు.

వెండికి బంగారు

బ హు మా న ము

లాటరీ లేకున్న-అదృష్టమునకు మార్గము లేదు

మో స ము లే దు

ఏదైన రాకపోవుటలేదు

వగటి వెలుగువలె స్పష్టమైనది

ఒక రూపాయను ఖర్చుచేసి 82 అతంకస్థిగహ మూర్తి
లకు కొనుడు. బలహీనము, అజీర్ణము, మూత్ర కారీ సమ
బంధమైన వ్యాధులన్నియు పటాపంచలై పోవును. దానిని
శివమోక్షించువారు “వానిమొక్క వెండి బంగారు
లు” కనుబడిని తెలుపుచువచ్చును.

పూర్వీక 2 రూ. 10 నకు ప్రాయము.

జనక నిగ్రహ బొమ్మకాల,

26 బ్రాడ్వే మదరాసు.

చేంబర్లెన్ గారి

దగ్గు నివారిణి

దగ్గు, జలుబు, కాక వా

యువులను చిడ్డలకు వచ్చు

రోగము, గొంతుపుండు

గొంతురాపు, రొమ్ముకుడి

సెము, కుక్కిదగ్గును, అన్ని

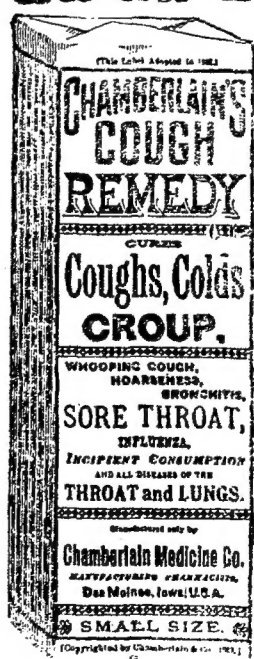
రకముల గొంతు వ్యాధులు

మొదలగునవి పటాపంచ

లై పోవును, అన్నిజాగా

లలో విక్రయించ బడు

చున్నది. (3)

ను ఖ భో గి తైల ము

డబ్బీ 1-కి రూ. 1-0-0

అన్నివిధముల పుండ్లకును, కొడుకు పుండ్లకును ఈతైల
ము ఉపయోగించును. ఈతైలమునురాచిన పుండ్లు మానును. గొ
పలికి మాత్రమే తినవలయును. అన్ని గాయములను మాన్పును
కాన సామాన్యమైన గాయములకును వాడవచ్చును.

అమృతాంజనం డిపో, మదరాసు - బొంబాయి.